సం॥ చందా రు. 4. విడిసంచిక అ. 6

"యత్రనార్యస్తు పూజ్యంతే నందంతే తత్ర దేవతాః।
యత్రైతాస్తు నపూజ్యంతే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియా॥

సంపుటము 2. ఫిబ్రవరి నెల 1930. సంచిక 12.

విషయసూచిక.

PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

శివాజీ జననము

"జననీ! జనే తో ఏసా జన్ కై సూర్."

"తల్లీ! ప్రసవింపుచో దాతనుగాని శూరునిగాని ప్రసవింపుము."

రాజ్యపదభ్రష్టుడై హుమాయూను తలదాచుకొనుటకు తావులేక గర్భవతి యగు భార్య హమిదాతో అడవులు బట్టెను. మతాంతరుడగు రాణాప్రసాదు అను హిందూరాజతనికి అభయమిచ్చి తన నెలవగు ఉమర్‌కోటయందు వారిని నిలుపుకొనెను. అచ్చట 1542-వ సంవత్సరము అక్టోబరు పదునాల్గవ తేదీని హమిదారాణి ప్రసూతయై కుమారుని గనెను. పుత్రోదయమునకు హుమాయూను పుట్టెడు సంతోషము నందెను. ఆ సంతోషమును సూచించుటకుగాను అతడు పదిమందికి ఏదైన పంచిపెట్టవలెనని తలంచెను. పుట్టిన తలపులను అరిక్తహస్తుడు కార్యరూపమున బెట్టుట యెట్లు? వెదుకగా వెదుకగా అతనికి పెట్టి అడుగున కొంచెము కస్తూరి కాన్పించెను. అదియే అతడు పదివేలుగ భావించి నలుగురికి ఇచ్చెను. అపుడు హమిదారాణి "ఈ కస్తూరి వాసనవలెనే నా పుత్రుని కీర్తి అన్నిదిశలను వ్యాపించునుగాక" అని పలికెను. ఆ తల్లి మాటలు వీర్యవంతములైన ఔషధము లయ్యెను. తలిదండ్రుల అజ్ఞాతవాసమునందు బుట్టిన ఆ పుత్రుడు అనంతరకాలమున అక్బరుడై మొగలుసామ్రాజ్యనియంతయై మిద్దెమీది దివ్వెవలె ప్రకాశించెను. తల్లి ఆశీర్వచనములందు అంత మహత్తు ఉన్నది.

ఉన్నది. పరికింపుడు. హిందూదేశచరిత్రమున అక్బరు యశము ఎవని యశముు ముందు దివిటీక్రింది దీపమువలె వెలవెలబాఱునో అట్టి శివాజీమహారాజు చరిత్రమును పరికింపుడు. అల్లుడు మామలగు షాజీయును, జాధవుడును వేర్వేఱు ప్రభువుల గొల్చుచుండిరి. ఆ వేర్వేరు ప్రభువులగు అహమ్మదునగరరాజు నిజాముశాహియు, మొగలాయి చక్రవర్తియు సమరమునకు తలపడిరి. ప్రభువులను బట్టి వారిసేవకులగు ఈ అల్లుడు మామలుకూడ ఒండొరులపై కత్తులుదూసిరి. షాజీ దౌలతాబాదుదుర్గముననుండి ఆ కోట ముట్టడి ఆఱుమాసముల వఱకు నిలువరించెను. కాని చిట్టచివరకు ఆ దుర్గమునిక కాపాడుట దుర్ఘటమను విషయము నాతడు గ్రహించెను, పలాయనము చిత్తగించెను. ఒకనా డర్ధరాత్రమున ఆతడు తన కుటుంబముతో కోటనుండి బయలుదేఱి బీజపురము మార్గము పట్టెను. అప్పటికాతనిభార్య జిజాబాయి ఏడుమాసముల చూలాలు. అలసగమనమునకే అలసట చెందెడు స్థితిలోనున్న ఆ అంతర్వత్ని ఆ అర్ధరాత్రమున అశ్వముపై నధిరోహించి ప్రయాణము చేయవలసివచ్చెను. ఎట్లో ఓర్చి ఆమె ఏడుమైళ్లు ప్రయాణము సాగించినది. అచ్చట అవశయై మూర్ఛలో మునిగినది. శీతలోపచారములు చేయగా నామె ఒక్కింత తడవునకు తేరుకొనినది. అప్పుడు ఆమెను చూచి షాజీ "మీ తండ్రి వెనుక తఱుముకొని వచ్చుచుండును. నేనిచ్చట నిలువరాదు. ఆయన గౌరవము తెలిసినవాడగునేని నీకేమియు హానిచేయడు. కావున నీ విచ్చటనే యుండిపొమ్ము." అని అనునయించి పలికి ఆమె సంరక్షణార్థము కొంతసైన్యము నచట విడిచి బీజపూరు త్రోవ పట్టెను.

ఏడుమాసముల గర్భము. నెత్తిగంపదింపరాని వలసపాటు. ఏనిముషమున శత్రువులు వచ్చితాకుదురో అను బెదురు. హృదయేశ్వరునినుండి ఎడబాటు. చావును రేవును తేలక ఆ ఇల్లాలు ఇట్లు ఉల్లోలమగు దుఃఖసముద్రమున బడి కొట్టుకొని పోవుచుండెను. ఇంతలో అచ్చటికి ఆమె తండ్రి జాధవుడు వచ్చెను. కుమార్తె యున్న దీనావస్థ చూచి నిలువున నీరయ్యెను. కాని ఏమి చేయుటకును ఇతరులకు రెక్కలు అమ్ముకొన్న ఆతడు అశక్తుడాయెను. కడుపున పుట్టిన కండయైన నేమి? ఆమె పరరాజసేవకునిభార్యఅయి నప్పుడు ఆశ్రయమిచ్చుటకు రాజసేవాధర్మము నుతరాము ఒప్పుకొనదు. కావున జాధవుడు కళ్లనీళ్లు కడుపుకు దింపుకొని ఆమెను సురక్షితముగ సమీపముననున్న శివనేరుదుర్గమునకు బంపి తన దారిని తాను పోయెను.

ఇందుతో జిజాబాయికి పరతంత్రజనుల పాలిటి కష్టములు బాగుగా తెలియవచ్చినవి. "పారతంత్ర్యము తొలగిపోవుట ఎన్నడు? భారతభూమిని శాంతిసుఖములు నెల

కొనుట ఎప్పుడు?" అనుభావములే ఆ దినములలో ఆ నిండుచూలాలి మనమున అనుక్షణమును సుడివడుచుండెను. అట్టి స్థితిలో ఆమె పదునాఱువందల ఇరువదియేడవ సంవత్సరము ఏప్రియలు పదియవ తేదీని ప్రసూతయై కొమారుని గాంచెను. ఆ బాలు నామె చెలికత్తెలు తోడునీడలై వెన్నంటిరా ఆ శివనేరుదుర్గమున వెలసియున్న భవానీదేవి ఆలయమునకు గొనిపోయి దేవిపాదములచెంతనుంచి దేవినుద్దేశించి ఇట్లుపలికెను. "శివయను నామమున సర్వలోకముల నియమించు ఓ దేవీ! నీ యనుగ్రహవిశేషమున పుట్టిన ఈముద్దుబిడ్డకు 'శివాజీ' అని నీ పేరే పెట్టెదను. ఇతడు స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనాశాలి యగు శూరుడగు గాక!" ఇట్లు పలుకుచు ఆమె చెలికత్తెలతో దేవికి సర్వాంగాలింగితమహీతలమగు నమస్కారము కావించెను.

కోరినది చిరంటి యగు తల్లి; కోరిక తనబిడ్డ తనజాతిజన్మహక్కు అగు స్వరాజ్యమును ప్రతిష్ఠింపజాలు ప్రతాపశాలి కావలయుననని; కోరినతావు మనోరథముల పంటపొలమగు దేవియాలయము; కోరికనెరవేర్చుటకు పూటకత్తె లోకనియంత్రి యగు శివ. అగుటనే శివాజీ పెరిగి పెద్దయై యవ్వనవాహినికి చెలియలికట్టయై, హిందూమతరక్షణమునకు పెట్టని కోటయై, స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనకు ఆచార్యుడై తన తల్లిని సిద్ధసంకల్పముగా జేసి జగజ్జేగీయమానముగ వెలుగొందెను. తన కడుపున పుట్టిన చిట్టితండ్రి తన సంకల్పములకు సర్వార్థసిద్ధి సమకూర్పగా వీరమాత జిజాబాయి ఎంత ఆనందవిహ్వల యయ్యెనో వివరింప కలమునకు కాంక్షయున్నది గాని వాఙ్మయమునకు శక్తిలేదు.

నా స్థితి

పెమ్మరాజు రాజగోపాలము గారు బి. యె. సారస్వత సమాజము

మైకమున జొక్కి నామెయి మఱచిపోయి
జీవనిర్జీవితాంతరస్థితిని మునిగి
నామనంబుండె; నిదె ఈక్షణంబునందు
నతిమనోహరమైన ఈయఖిలప్రకృతి
ఆయితెమ్మునైన యాధర నధిగమించి
యానభోరుకరాళగర్భాంతరమున
కరగి నీరయి తద్వీచిగణముతోడ
లీనమగుచున్న రీతిగా కానబడెడు;
మంచు దుప్పటిపై నావహించినటుల
కన్నుగవకెల్ల వెల్లనై కాన బడెడు
సత్యమో? మిథ్యమో? యేమొ సకలజగము.

———

స్త్రీ—లోకము

కొడాలి లక్ష్మీనారాయణగారు

ఈ ప్రపంచము దుఃఖములకు విలాసభూమి. అందు కాంత తనకాంతునికి విశ్రాంతినిగలిఁగించు పరమపవిత్రమైన పర్ణశాల.

ఈ విశ్వము దుఃఖదావానలనిలయము. అందు పత్ని తనప్రాణనాథునికి హృదయాగ్నిజ్వాలలను జల్లార్చు శీతలాంబుప్రవాహము.

ఈ జగతి క్లేశమందిరము. అందు మానిని తనమనోభవునికి మానరక్షణము చేయుటకును, దుఃఖమును నిర్మూలము చేయుటకును ఉన్న ఉదారహృదయురగు అర్థాంగి.

ఈ విశ్వము రోగములకు విశ్రమస్థలము. అందు వనిత తన వరుని యుద్విగ్నతను వినాశనముజేయు వైద్యవిశారద.

ఈ ప్రపంచము నిష్ఠురతకు నాగపాశమైయున్నది. దీనియందు నాయిక తన నాయకునికి బంధవిమోచనార్థము నాగారియైయున్నది.

ఈ ప్రపంచము స్వార్థముయొక్క స్వరూపమైయున్నది. దీనియందు స్త్రీ తన స్వామి కామియొక్క పవిత్రకర్మములచేగ వేరుచేసి నిష్కామకర్మల నుపదేశించు మోక్షసాధనామూలమై యున్నది.

ఈ జగతి ఆయా ఆపన్నులకు నిరంతరసంతాపాగ్నిజ్వాల. అందు ప్రాణేశ్వరి తన ప్రాణేశ్వరునకుఁ దనశీతలపరిచర్యలచే సంతాపముల నంతరింపఁజేయు మనోహరమాలతీలతయైయున్నది.

ఈ లోకము దౌష్ట్యములకు నిలయమై యున్నది. దీనియందు హృదయేశ్వరి తన హృదయేశ్వరుని దౌష్ట్యములనుండి తప్పించు దుర్గమమైన గోడయైయున్నది.

ఈ జగత్తు వ్యర్థమై జగడములకు వలయైయున్నది. దీనియందు భార్య ఆ వల త్రాళ్లనుగోసివైచి దానినుండి భర్తను బైటకు రప్పించు వింతఖడ్గమైయున్నది.

ఈ ప్రపంచము క్రూరత్వమునకుఁ గాంతారమైయున్నది. దీనియందు భామినీమణి భ్రాంతచిత్తుఁడగు తనభర్తను దప్పిపోయిన మార్గమునుండి మరలించి సుగంధవిలసితమై యున్న పూలతోటలోనికిఁ జేర్చు మార్గప్రదర్శినియై యున్నది.

ఈ జగతి యజ్ఞానాంధకార బంధురమైయున్నది. దీనియందుఁ జంద్రాసన తన నాథునికిఁ జారుచంద్రికయై యున్నది.

ఈ ప్రపంచము భయభాండాగారమైయున్నది. దీనియందు భార్య తన భర్త యొక్క భయములను బోఁగొట్టు దుందుభియై యున్నది.

ఈ ప్రపంచము కంటకి కేంద్రమై యున్నది. దీనియందు పత్ని తన పతికిఁ బాదరక్షణముచేయు పదత్రాణమై యున్నది.

ఈ జగతి యవిద్యచేత నంధకారావృతమై యున్నది. దీనియందు స్త్రీ తనస్వామి యొక్క ప్రతిభా విశేషములను బ్రకాశితముజేయు విద్యావిభూషితమైనదీపశిఖయైయున్నది.

ఈ విశ్వము విషవృక్షమైయున్నది. ఈ భయానకవిషమునుండి పతిని దొలఁగించుటకుగాను పత్ని యమృతఫలమైయున్నది.

ఈ జగత్తు ప్రేమకు పాఠశాల. దీనియందు స్త్రీ తన నాథునికిఁ బవిత్రమైన ప్రేమపాఠములను నేర్పు నుపాధ్యాయిని.

ఈ ప్రపంచము రణభూమి. దీనియందు స్త్రీ రథికుఁడైన పతికి రథమును నడపు సారథి.

ఈ విశ్వము నాట్యరంగము. దీనియందు స్త్రీ తన భర్తకు నేత్రోత్సవము జేయు చారులోచన.

ఈ ప్రపంచము గంధవిహీనమైన పంకమైయున్నది. దీనియందు గాంత తన కాంతునికిఁ బరిమళ సౌరభముల వెదఁజల్లు మొగలిపువ్వు.

ఈ ప్రపంచము సర్వశృంగారనిలయమై యున్నది. దీనియందు వనిత తన నాథునికిఁ గంఠహారమై యున్నది.

—'చాందు' నుండి.

భరతమాతకొక జాబు

శ్రీమతి ఇల్లిందల సరస్వతీ సీతారామ్‌గారు

"భరతమాతకు

అనేకవందనములు. అమ్మా! హిందూదేశ మెట్టిస్థితిలోనికివచ్చినదో చూచితివా?

మనహిందూనారీమణులు విద్యావిహీనలగుటచే మౌఢ్యమును వహించుచున్నారు. వారు మంచిమాటలను చెవినిబెట్టరు. ఎప్పుడును వంటయింటిలో అధికారముచేయు నారీలలామలకు ఉపన్యాసములనిన, చదువులనిన ఏమర్థమగును?

అర్థముకాకపోయినను ఉపన్యాసములకు మాత్రము వచ్చుచుందురు. వచ్చినచో నుపన్యాసముయొక్క సారాంశము గ్రహింతురా? గ్రహించరు. గ్రహించకపోయినను విందురా? వినరు. వినకపోయినను నిశ్శబ్దముగానుందురా? ఉండరు. ఇక వారక్కడకువచ్చి పైటలు సవరించుకొనుట, పైటపిన్నులను చూచుకొనుట, తలలోపువ్వులను బెట్టుకొనుట, రవికెలకు గుండీలుపెట్టుకొనుట, చేతివాచీలను చూచుకొనుట, అనాకారులనుచూచి వెకవెకలాడుట, జారిన ముసుగులను సవరించుకొనుట, నగలనుగురించి ఒకరి నొకరు ప్రశ్నించుకొనుట. ఇవి వారక్కడకువచ్చి చేయు పనులు.

వీరెందులకు వచ్చినట్లు? పరిశుభ్రముగా దుస్తులువేసి తీసికొనివచ్చిన తమబిడ్డలను చూపుటకా? లేక, తమనగలను చూపించుటకా? లేక, తమ విలువగల చీరలు రవికెలు యితరులు చూచుటకా? తమపైటపిన్నులను చూచి యితరులు ఆనందించుటకా? తమ సులోచనములను చూచి యితరులు తమను నాగరికురాండ్రని యనుకొనుటకా? మేము నాగరికముగా ముచ్చెలు వేసుకొంటిమి. మీరందరు వేసుకొనుడని సంబోధించుటకా?

ఉపన్యాసమనిన ఏమోగ్రహించనేరని అబలలు ఎందుకువచ్చినట్లు? నెలదినముల బిడ్డలనుకూడ తీసుకొని వచ్చెదరు.

ఓభారతీదేవీ! నీగర్భమున జనించిన బిడ్డలెట్లయిరో చూచితివా? ఉపన్యాసము లోని మాటలెంత మధురములైనను వారిచెవులకు ములుకులై నాటుకొనును

దేశమిట్లుండిన ఎన్నడు బాగుపడును? హిందూస్త్రీలలో నొక పెద్దలోపమున్నది. మాకునగలున్నవి. నాణెములున్నవి. మేముధనవంతులమనివిఱ్ఱవీగుదురేగాని, అమ్మా! మనకు జ్ఞానమనెడి ధనములేదని చింతింపరు. మాకు నగలుచేయింపుడని భర్తలను పీడింతురేగాని, చదువుచెప్పుమని నోరుతెఱచి యడుగరు. చీరెలురవికెలుతెమ్మని వేధింతురేగాని, పుస్తకములుతెమ్మని ప్రార్థింపరు. పైయాడంబరములను చూచి యానందింతురేగాని, లోపలిసంగతిని గ్రహించి విస్మయమునొందరు.

ఓతల్లీ! నీపుత్రికలలో పుస్తకమనిన ఏవగించుకొనువారు చాలమందియున్నారు. చదువు నేర్వకపోయినను, గృహకృత్యములను సరిగా నెఱవేర్చి, బిడ్డలను సరిగా పోషణచేయు నారీలలామలున్నారా? భర్తకు సరిగా హితము సెప్పు భాగ్యశాలులున్నారా? సంసారమను బండికి గట్టబడి, భర్తత్రోవను నడుచుచుండగా, భర్తతో సమానముగా నడుచు భార్య యున్నదా? విద్యనేర్వకపోయినందువలన తాను నష్టపడియుండునుగదా? ఆనష్టమును తెలిపి తనబిడ్డలకైనను విద్యచెప్పించుమని భర్తను వేడు గృహిణియున్నదా?

జననీ! వీటికన్నిటికి కారణము తెలుపుమందువా? నీకుకోపమునచ్చునేమో! నీపుత్రులే! పురుషులే! ముమ్మాటికి పురుషులే!

పురుషులు తమ సంగతినే చూచుకొందురుగాని స్త్రీలసంగతి యాలోచింపరు. ఏస్త్రీయైన చదువుకొనుచుండినయెడల వీరుచూచి సహించగలరా? సహించలేరు. స్త్రీయెప్పుడైన ఉపన్యాసమిచ్చినయెడల వారిని హేళనచేయుచు జంతువులుకూడ ఉపన్యాసములిచ్చుచున్నవని కథలువ్రాయుదురు. అమ్మా! చూచితివా? పురుషులప్రజ్ఞ. భగవంతుడగు వైకుంఠవాసుడు లక్ష్మిని గౌరవించి తన వక్షస్థలమునందుంచుకొనినాడు. ఆదేవాదిదేవునికంటె వీరఘనులా? అటువంటి గౌరవము పొందిన లక్ష్మిదేవి జాతివారలయిన స్త్రీలకెన్నటికైన విలువతగ్గునా?

పురుషులకు స్త్రీలయెడల ఎట్లుప్రవర్తింపవలెనో తెలియదు. తామే యధికారము నంతను వహించవలెనని తలచెదరు. వారి యాధిక్యమేమి? భార్యా భర్త లిరువురు తోడునీడలవలె ప్రవర్తింపవలెనుగాని "ఆడుదానవు. నీకు పురుషులజోక్యమేల?" యను మాటలేమి? కాలమునకు కట్టుబడియుండిరి గాని స్త్రీలు పురుషులతో సమానమైన తెలివితేటలుగలవారు. వీరిప్పుడు మన్నుతో గప్పబడిన వజ్రములవలెనున్నారు.

ఏదేశము చూచినను, యేగృహము పరికించినను, యేపురుషుని మాట్లాడించినను "స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యమేమిటి?" అన్నప్రశ్నలే!

అమ్మా! వర్షమున కెదురుచూచు చకోరపక్షులవలె మీారందఱు స్వాతంత్రమునకై యెదురుచూచుచుండవలెనని నీపుత్రికలకు బోధచేయుము.

తల్లీ! స్వాతంత్ర్యమను వరమును దేవుడు మాకు త్వరలో ప్రసాదించునట్లుచేయుము.

జననీ! నిన్ను నమ్మియుండువారలకు చెఱుపులేదు. మేమందరము నీపుత్రికలము. పురుషులు మాయందు ద్వేషభావము వహించుచున్నారు. అట్టిద్వేషము పూర్ణానుగ్రహముగా మారునట్లు చేయుము.

పాలముంచినను నీటముంచినను నీదేభారము.

ఇట్లు

నీ ప్రియ పుత్రిక"

భార్య

శ్రీమతి మరుపూరు వేంకట సుబ్బమ్మగారు

కష్టములలో దారి తెలియక త్రొక్కటపడు మానవునకు భార్యగదా బంధువు?

అతిసున్నితమైన చిన్నచిన్న చెట్లు గొప్పగా పెరిగియున్న చెట్లకొమ్మలచే వచ్చు సుడిగాలి వీచుటచే ఎంత వేడియైనను మొదలు వంచక తమ ప్రాకారములను కాపాడు కొనునట్లే భార్యయు దైవాధీనముగా వచ్చెడు కష్టములకు భర్త మనస్సు చెదరనీక నాథుని ప్రాణములను కాపాడుచున్నది. తనకెన్ని చిక్కులు వచ్చినను తినుటకు లేక పోయినను యీప్రపంచమే విమర్శించినప్పటికిని భర్త తన గృహమునందు సంతోషముగా భార్య మధురమైనట్టి మాటలు వినుచున్నాడు. భర్తలను ఆనందవీచికలలో నుయ్యాల లూగునట్లు చేయువారు భార్యలేకదా?

గీ. అఖిలదుఃఖరోగార్తునకౌషధంబు
మరుచిరంబుగ భార్యయ చూవె యెందు
నొకట భార్యాసమేతుడైయున్నవాని
కింతలాపదలయ్యెడు నెఱుకపడవు.

అని మహాభారతకారుడు సైతము నుగ్గడించియున్నాడు.

పాణిగృహీతి—పెండ్లము

శ్రీరామకృష్ణకవులు

౧

వధువు—పెండ్లికూఁతురు

శ్రీలం బొల్పు వివాహవేళ శుభలక్ష్మీవీక్షణవ్యగ్రలై
బాలన్నిల్చిన పేరటాండ్రు తనయుత్సాహంబు హెచ్చింపఁగా,
గోలుందమ్ముల కంద వంగు మగనిం గెల్వంగ వేఁడే దలం
బ్రాలం బోసెడు పెండ్లికూఁతునకు సౌభాగ్యంబు నిండారుతన్.

పేరుల్ చెప్పెడువేళలన్ వరుఁడు "నా పెండ్లాము నే" నంచు సా
ధారణ్యంబుగ బల్కనల్ల నగుచుం బా నట్టులే "నేను మా
వా" రంచున్ గడుసుందనంబు నెలయన్ వాక్రుచ్చు దారం గులా
ధారం బెండ్లికుమారుఁ డాదరముచేతం జూచెడుం గావుతన్.

"ఏఁ గచ్చేరికి నేగఁగావలయు నో సీ! పిల్లనిం బుచ్చుకో
వేగన్ రమ్మని బొమ్మ రొయ్యిం డిడువరున్ విప్రోపదిష్టార్థయై
"ఏమీ గీతంబుల నేర్చికోవలయు నేఁడీ మీ జవా? నెత్తుకో
నీగాఁ/హూడచె?" యంచుఁ బల్కు వధు వెం దిష్టాప్తి రంజిల్లుతన్.

దండాడించు తలీన్ వరుండు తనమీఁదన్ గందునో యంచు బ
గ్గుండన్ మెల్లఁగఁ జల్లి, భర్తపయి నత్కుల్ గాఁడునో యంచు న

ఘ్నం దబ్బాటుగఁ బోయు కాయితముగా బుక్కాములం బట్టి పై
నిండం జల్లెదు పెండ్లికూఁతున కగున్ నిత్యంబుఁ గళ్యాణముల్.

మెఱుఁగుల్ దీరిన మేల్మిబంగరునగల్ మేనం దగన్, జంద్రు న
క్కఱ వారింపఁగలట్టి నెమ్మొగమునం గళ్యాణపుంబొట్టు చ
క్కఁగ రహింపన్, బసపంట నొప్పు మధుపర్కంబెంతొ బాగీయఁగా
వరు మెప్పించు నవోఢ బాధముగ సౌభాగ్యంబునన్ గావుతన్.

౨

సువాసిని—ఆఁడుపడుచు

త్రగుచుట్టంబును బంచి నూతనముగాఁ దన్ మామ యేఁడాదిపం
డుగకున్ బిల్చిన వచ్చినట్టి గుణవంతుం డల్లుఁ డల్లంతనే
యెగపడ్డన్ జెలికత్తెలన్ విడిచి యొయ్యన్ లోనికిం బోయి యే
దో గతిం దండ్రి నెదుర్కొనంబనుచు కూఁతున్ మాత దీవించుతన్.

ఎదో మిత్రమ్మును జూడ భర్త చనుచో నీక్షించి విస్రబ్ధయై
గదిగుమ్మమ్మునయందుఁ బాటలను జక్కంబాడుకొంచుండఁగా
నదిగో! నీమగఁడంచుఁ జెల్లియలు కూయన్, లోనికిం బాఱి నె
మ్మదిగా సోరణనుండి తొంగికను లేమన్ బ్రేమముల్ గూడుతన్.

అనుజన్మల్ జనకుండు భర్తయును మధ్యాహ్నంబునందన్నముల్
దినుచోఁ దాఁ దెలనాకులం జిలుక లెంతే నేర్పుగాఁ జుట్టి భో
జన మైవచ్చి మగండు పండుకొను సెజ్జం బెట్టి పొంచుండి యా
తని యాశ్చర్యము హర్షముం గనెడుకాంతన్ సంతసం బొందెడున్.

ఎలమిన్ మేలము సేయఁగా మఱఁద "లోయీ! యేదియో నీతలం
గల"దన్నం, జెయివెట్టి చూచుకొనఁబోఁగా బావ, యాహాహ న

వ్వాలయం"బెండ్లము వచ్చుడే వెదకికొంచున్నాఁడు"నా, నాతఁ"డ
ట్టెలె! త ప్పే"నని యాడఁ; గుల్కె౯ సుచిరంటిక౯ శ్రీలు చేపట్టుతఱి.

"రమణం బొంగిన పాల నీరుఁ జలుకఱి రానొల్ల దిన్నాళ్లు మా
యమ, నీవచ్చినగోలె నింటిపని సేయంజొచ్చె నీ కేమి లో
పము గాకుండఁగ"నంచు మాత వచియింపఱి, నవ్వ జామాత కో
పముతో "నందులకా?" యటన్న సుత సంపల్లబ్ధి హర్షించుతఱి.

తలి నీళ్ళన్నియుఁ దోడి కాఁచి యటుమీఁదన్ గుంకుభుల్ గొట్టి చెం
తలఁ బొంచుండిన కూఁతు నల్లుతల రుద్దఱి బుల్సుఁబైఁబోయునం
దులఖఱి రమ్మన, సిగ్గుచేఁగునియఁ "గన్నుల్ మూసికొన్నాఁడు లే
యలు కేలా?" యన, వచ్చు ముగ్ధ వరివశ్యఱి భర్త కీర్తించుతఱి.

ఒకసాయమ్మసివారి కేగిన మగం డొక్కింత కే తెంచి పి
ల్వక యే తల్పును దట్టఁగా దయిత "యెవ్వారావ్వ"రనఱి లజ్జ మి
న్నకయుండఱి బలి; "పల్కవే"మని కృతస్యాకారనై తల్పుఁదీ
సి కదఱి వెల్వెలఁబాఱి పర్వెడు మృగాక్షిఱి భర్త మన్నించుతస్.

అయిదార్నాళ్లిటు లుండఁ గట్టనిడి యొయ్యన్ మామగారంపఁగా
బయనం బై పతి గుమ్మముస్ దిగినవెంటన్ మూఁపుపై నీళ్ళబిం
దియతో నవ్వుమొగమ్ముతోడ నెదురై తృష్ణాత్రపార్థస్ఫుర
న్నయనాబ్జంబులఁ జూచు జాయ శకునానందమ్ములం జేయుతఱి.

3

మధ్యమ—కోమరాలు

అభిలాషోన్నతిఁ జేసి శోభనదినంబం దింతముఱి రా, వయః
ప్రభవం బయ్యెడు రూపభేదమున భర్తఱి గుర్తుపట్టంగలే
కభయాత్వమ్మున నిల్చి, యవ్వ "దిగినారా?" యంచుఁబ్రశ్నింపఁ ద
న్నిభృతో క్తిఱి విని శంకమైఁ బఱచు నేణీనేత్ర రాణించుతఱి.

స్మరనమ్రీకృతవక్త్రి యయ్యును బునస్సంధానహోమక్రియా
పరతంత్రుండగు నాథు మోము గలవిభ్రాంతిం గటాక్షించుచున్
గురువాక్యమ్మున భర్తకున్ బుడిసిటన్ గొంచెమ్ము నీర్వోట్ట ను
ద్ధరణిన్ బైలనె వంచు గోల కగు దీర్ఘాయుష్యసౌభాగ్యముల్.

పౌరోహిత్యమొనర్చు బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పన్ భర్తతోఁ దాను నా
య్యారం బార ఫలప్రదానములు సేయన్ బళ్లెరం బెత్తి త
ద్భారం బేమియు నాత్మనాథునకుఁ దోఁపన్ రానియట్టులో
రోరన్ వ్రేళులు గందఁ బట్టు సఖి కాయుశ్శ్రీలు వేలయ్యెడున్.

అనువాదమ్ములతోఁ బురోహితుఁడు గర్భాధానఖండం బఠిం
చినమీఁదం గులపాలికల్ తమకుఁ బాసెం బేశపాత్రంబులోఁ
దినఁబెట్టన్ బతి గిన్నెలోనఁ దనచేతిం దాకుఁ సారస్యమున్
గని యూపైఁ జెయి సేకదా యిడని ముగ్ధన్ నేత మోహించుతన్.

మొల్లల్ చుట్టినయట్టి మేలిసిగ యూ మోదమ్ములం జిమ్మ భా
సిల్లన్ గజ్జెలనాగరమ్ము మిగులం జెల్వార దుద్దుల్ విరా
జిల్లన్ గానుల పేరుఁ గంబెయుఁ బ్రకాశింపన్ సతుల్ పంపఁగా
నల్లన్ గేళిగృహంబు సొచ్చెడు వృషస్యంతిన్ బ్రియుండేలుతన్.

గురువుల్ దిద్దినయట్లు వేఁకువనె మేల్కాం, చేరు బోధించిరో?
పతిఁ డింక న్నిదురించుచుండె నను విశ్వాసంబుతో జీవితే
శ్వరుపాదమ్ములఁ గన్ను లద్దుకొని సెజ్జన్ డిగ్గి వేఁ గేళిమం
దిరమున్ వీడెను మంగళయానఁబలి భృత్యీభూతుఁడై కొల్చుతన్.

౮

స్నుష—కోడలు

క్రీడాతిథుల్ వర్ణన సేయరానియవి యా కేళీవిలాసమ్ము ల
త్యుదయమ్మై యుండెనె మున్ను నిద్దురలు కాఁగా సారెయుం జీరయుం
గయికొం చెట్టులొ పుట్టినిల్లు విడి సాక్షాల్లక్ష్మి నాఁ గానఁగా
నయి యత్తింటికి వచ్చు క్రొత్తడికి జిత్తాహ్లాద మేపారుతన్.

కడుహర్షమ్మునఁ బ్రాణవల్లభుని యాజ్ఞం జక్కఁగావించు చెం
దముఁగుం దాఁటక యత్తమామలకు భక్త్యాయత్తయై లోప మే
ర్పడకుండం బరిచర్య సేయుచును దత్ప్రస్తావముం గాంచి యె
య్యెడలన్ మన్ననలొందు మానవతినూత్రేఖుల్ సుఖంబుండుతన్.

౯

గుర్విణీ—చూలాలు.

కడుమోదమ్మున నత్త కూర్మినుతు "నింక స్నీ వో కేఁడాదికిం
గొడుకుం గాంచెద" వన్న నవ్వుకొనుటన్ గూఢమ్ముగాఁ జూచి యా
తఁ డోకం డున్నవు "డీర లెంకులకు నిందాక న్నవుంగొంటి"రం
చడుగం జొచ్చెడునట్టి గుర్విణికిఁ బూర్ణాయుష్య మౌఁ గావుతన్.

కొలదప్పం బొరుగిండ్లయాండ్రు "కడుపా నీదైన గారాబు కో
డలికిన్? జెప్పవు, చిన్ననాఁటనె యదృష్టం" బన్నచో నత్త "యాస
దల లేర్పాటయి లోకులం బడినఁగాదా?" యన్నఁ, దన్మానుడిం
గలతీ రగ్గెడు గోల నేల నడువంగా నిచ్చునే యొట్టెఁడున్.

సంతోషార్థము వింతవారు తమకున్ సంతానమా? నావుకున్
సుంతౌ సిగ్గున "నిఫ్లు గర్భిణి" యటంచుం బల్కు బ్రాణేశు తీ
రంతన్ సోరణనుండి కన్గొనుచు నొయ్యారంబుగా నవ్వుకొ
న్నంతర్వత్నికిఁ బత్ని కూడిగము సేయన్ నేఁగి లే దేమియున్,

వివరింపన్ మొగమోడునేమొ యని వేవిళ్ళప్పు డాయాయి భ
క్ష్యవిశేషంబులఁ దెచ్చి చాటుగ నొసంగన్ వల్లభుం, డందుమం
చివి మీకిష్టములం బొకింత గొని యుచ్ఛిష్టంబుఁ దిన్పించు న
న్నవలావణ్యశరణ్యయైన నవల న్నాథుండు ముద్దాడుతన్.

ఒడ్డుల్ గర్భిణిగాఁ దలంతు రని సిగ్గూహించుచున్ మున్నడల్
పడ్డం బెట్టిన నొక్కలొక్కొకటిగాఁ బాయించుచున్ జాళువా
రొడ్డాణంబిడుచుండ మాను మని యెంతో భర్త బోధింపఁగా
నడ్డాడంజనలేక వల్లె యను చూలాలెందు మేలొందుతన్.

నెల లొక్కొక్కఁడె పండువెన్నెలలటుల్ నిండారుచో, నన్న గా
జులు పెట్టింతుము మా సహోదరి కటంచున్ దన్నుఁ గొంపోవునం
దుల కేతేరఁ, బ్రహృష్టచిత్తయయి తోడ్తో విప్రయోగవ్యథా
కులయౌనట్టి కులాంగనన్ గన మతింగోల్పోవఁడే యెట్టిడున్.

పొలయల్కన్ మగఁడున్న దాఁబురిటికై పుట్టింటికిం బోనిఁకన్
దెలవారంగఁ బ్రయాణమన్నపుడు వెండిన్మిమ్మునేఁ జూడఁగాఁ
గలనో లేనో యటంచు బెగ్గిలి నమస్కారంబుఁ గావించి క
న్నుల నీర్వెట్టెడి యన్ను పుత్త్రవతియై నూఱేండ్లు వర్ధిల్లుతన్.

నవమాసమ్ములు నిండియున్న తనుఁ గానన్ వల్లభుం డేగుదే
ర విశాసంబును జెంది "గాజుల యొయారం బీరు వీక్షింపఁ గాం
తు వహింతు న్ననుఁ జూడ నిప్పటికి శక్యంబాయెనే" యంచుఁగం
దువ నెగ్గాడుచుఁ గుందు వల్లభకు సంతోషంబు దీపించుతన్.

నెలలైపుట్టినయింట నున్నతఱిఁ ద న్వీక్షింపఁగా భర్తరా,
నలవోక న్ననుఁ జూడ నిప్పటికి శక్యంబాయెనే యంచు గా
జుల ముంజేతులు చీరచెంగుల నెటో చొప్పింపఁ బో వల్లభుం
డెల నవ్వం, గని సిగ్గుదేఱు సఖిఁ బ్రాణేశుండు భూషించుతన్.

నవమాసంబులు నిండియుండియు మనోనాథుండు విచ్చేయఁగా
భువిఁ గెంగేలు ఘటించి మెట్టులో కృతాభ్యుత్థానయై లేవ "మా
నవుగా? యెన్నివిధాలఁ జెప్ప," నని కిన్కన్ భర్తచూడంగ నే
యవియో సాకులు పన్ని తప్పుకొను నిల్లాలె పృథ్వి వర్ధిల్లుతన్.

ఆలోలాలకసుందరాననముతో నా పాండుగండమ్ముతో
స్థాలీభావమనోహరోదరముతో శోభావిశేషమ్ముతోఁ
జాలంజాలఁగఁ బ్రాణవల్లభునకున్ సంతోషముం జేయు చూ
లాలిం బ్రేమసుధాప్రణాళి భువనాధ్యక్షుండు రక్షించుతన్.

పసవుందావియు నుల్లివాసనయు నొప్పన్ గాయపుంగంపు ముం
పెసఁగన్ బుక్కిటి తమ్మలంపుసొగ సెంతే నింపు పుట్టింపఁగా
పసివాళ్వారిన బాహువల్లికలతో వాల్లభ్యసంపూర్ణయై
పసికూనం బ్రియుఁ డెత్తుకో నొసఁగు లేబాలింత మేలొందుతన్.

౬

కుటుంబిని—ఇల్లాలు

పతి యేదేనొకవృత్తిచే ధనము సంపాదించి యీయన్ సమం
చితరీతిన్ గృహకృత్యముల్ సకలముం జేకూర్చుచున్ బంధుసం
తతి యభ్యాగతపాళి యర్థిజనముం దన్నెంతయో మెచ్చఁగాఁ
జతురత్వంబున నా కుటుంబిని కగున్ స్వశ్రేయసానందముల్.

ఇంటన్ దన్విడనాడి భర్తపొరుగూరేకార్యముం దీర్పనో
యొంటిం బోవఁగ ముద్దుబిడ్డల కెటో యుల్లాసముం గొల్పు చే
వెంటన్ నాథసమాగమాహమునకై వీక్షించుచుం గుందు వా
ల్గంటిన్ గెంటని ప్రేముడిం బ్రియుఁడు వేగన్ వచ్చి లాలించుతన్.

తానున్ భర్తయు నేకశయ్యపయి నిద్రం గూరియుండన్ నిజ
ప్రాణేశుండు విపన్నుఁడైనటులు దుస్స్వప్నమ్మదో కాంచి తో
త్త్రో నాత్మన్ భయమంది మేలుకొని కాంతున్ మెల్లఁగా లేపి దుః
ఖానందంబులఁ గౌఁగిటం బొదువు జాయం బాయరా దెన్నఁడున్.

చెలికారమ్మున నాథు నెయ్యదిరయు యాక్షేపమ్ము గావించి స
ద్భావాలయంజేసియు నాతఁ డల్కఁగొనెనే మోదయించు నెన్వెంట ను
త్తలపాటుం గని చేరవచ్చి యతివాల్లభ్యముతో "నాథ ప
ల్కులకుంగోపము రాదుగా?" యను మృగీలోలాక్షికిన్ క్షేమమౌఁల్.

ఆయాకార్యములన్ శ్రమమ్మునకు లోనై భర్త యిల్ సేర నా
యాయాసమ్ముఖలమ్ముదవ్వులకుఁ బాయన్ నవ్వునెమ్మోముతో
డాయంగాఁ జను దెంచి యేదో పలు కాడం జొచ్చి యెంతెంతయో
హాయిం జేసెడి జాయకంటెఁ గలదే యన్యంబు మాన్యం బిలన్?

ఏకార్యమ్మునుగూర్చియో నిజవిభుండేమో విచారించుకో
చేకాంతంబున నుండ వచ్చి యరచేతం జేయి సంధించి "యే
దో కానీ తలపోయుచున్నటులుగా నున్నారల ద్దేదియో
నాకుం జెప్పరె?" యన్ పలిక్తి, పతి కానందంబుఁ గల్పించుతన్.

ధనవంతుండయినన్ దరిద్రుఁడయినం దారుణ్యసంయుక్తుఁడై
నను వృద్ధుండయినన్ సురూపయుతుఁడై నన్ రూపహీనుండయై
నను దన్నుంగయికొన్న భర్తకు సమానప్రీతి సంధిల్లఁగా
ననయమ్మున్ వినయమ్మునఁ జూపుగుణధుర్యన్ భార్య మన్నింపుఁడా.

ప్రాణేశుం డెటు కోరుచున్న తనయావచ్ఛక్తి వర్తించుచుం
గానం గాఁపురమున్న సద్గృహ మొక స్వర్గంబట్లు తోఁపించి యా
త్మానందం బొడగూర్చుచుండెడు ద్వితీయం బోలు తీయంబు లో
కానన్ వేఱొకఁ డున్నదంచు నొడువంగా నేర రెవ్వారలున్.

"ఏలా నీకు భయంబుఁ జెందఁ? దలపై సక్కంచుకొందు న్నినున్
బాలా! యత్తయు నాఁడుబిడ్డలును నీ పంతంబుఁ జెల్లింత్రు నా
శ్రీ లన్నింటికి నీవె రాణి"వని పేర్మిం బల్కి పెండ్లాడి యా
యాలిం గాలిపడంతికై వడిఁ గనం బ్రాణంబు లెట్లొప్పెడిన్?

శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారికి

శ్రీమతి యస్. కమలావతీదేవిగారు

స్త్రీకి స్వాతంత్ర్య మీయవలయుననుమాట మంచిదే. కాని, స్త్రీస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చి చర్చించుట ఎంతటి ముఖ్యావసరమో, స్త్రీ కెంతవఱకు స్వాతంత్ర్యము నీయవలయుననెడి విషయమును చర్చించుట నయితము అంతముఖ్యావసరమే. స్త్రీకి విద్యనీయవలయునని వాదించుట యెంతటి ప్రధానాంశమో స్త్రీ కెట్టివిద్య నీయవలయునో, తాను నేర్చినవిద్యను స్త్రీ ఏయేవిషయముల నెట్లుప్రయోజనము కనఁబఱుపవలెనో ప్రసంగించుటనయితము అంతటి ప్రధానాంశమే. అందుచేత స్త్రీవిద్యాస్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి ఆందోళనము సల్పి రెండవవిషయమును విడుచుట పెండ్లియందావుడిలో మంగళసూత్రముమాట మఱచినట్లుండును. దేశము నందలి స్త్రీలు విద్యావిహీనలై యుండుటవలన నెట్టియరిష్టము వాటిల్లునో, దేశమునఁగల స్త్రీలనెల్లర విద్యావతులను గావించి వారు నేర్చినవిద్యకు సరియైన వినియోగమార్గమును సూచింపకుండుటయు నట్టియరిష్టమునే కలుఁగఁజేయునని నాయభిప్రాయము. స్వాతంత్ర్యము కావలయునను సమస్య నందించినవెంటనే విద్యావతియగు స్త్రీ తదభివృద్ధిమార్గమునే లక్ష్యముగా నుంచుకొనును గాని, ఇన్నినాళ్లవఱకును తన్నొక్కిపట్టియుంచినట్లుగా తాను భావించుచున్న పురుషునిపై పగఁదీర్చుకొనుటయే పరమావధిగా నెంచుకొనదు. కార్యవిచక్షణాశీలత గలయాఁడుది పురుషద్వేషము, మానవద్వేషము మున్నగుదుర్భావముల కెన్నడును జోటీయదు. ఒకకుటుంబమున కును వేఱొకకుటుంబమునకును, ఒకదేశస్థులకును వేఱొకదేశస్థులకును, ఒకఖండవాసులకును వేఱొకఖండ వాసులకును యుద్ధము సంప్రాప్తమైనను ప్రపంచము నిలుకడఁగాంచును గాని మగవాఁడును, ఆఁడుదియును పోరాటమునకుఁగడంగినచో నిక సృష్టినయితము మాలిపోవలసివచ్చుననుమాట నిజము. "భారతపురుషుఁడు స్వార్థ పరుఁడు. ...భారతపురుషుఁడేకాదు; ప్రపంచమునందంతటను పురుషుఁడు స్వార్థపరుఁడే. పురుషునికేగాదు. మానవజాతికే స్వార్థపరాయణత మెండు." అను మీవ్యాసములోని వాక్యములు చదివిన పిమ్మట భగవం తుఁడే స్వార్థపరుఁడు కాఁబోలునని నయితము కలవరపడవలసియున్నది.

"చిన్నతనమున తండ్రి, నడిమికాలమున భర్త, చివరకాలమున పుత్రుఁడు—ఆమెను రక్షకులు." ఈవాక్యమువలన "స్త్రీకి ఆజన్మాంతమును తనదేహముపై తనకే స్వాతంత్ర్యము లేదు" అని ప్రకటీకృత మగుచున్నట్లు మీరు వ్రాక్రుచ్చినారు. "రక్షకులు" అనెడి పదమునకు సరియైన అర్థమును గమనించినచో నిట్టిచిక్కు లెన్నడును రాను. ఝాన్సీలక్ష్మీబాయి, తారాబాయి మున్నగు బలాఢ్యులమాట చెప్పిననేమో కాని సర్వసామాన్యముగ మన మబలలము. అబల లన్నంతమాత్రమున స్త్రీ లిక వట్టిపనికిమాలినవారని భావించుటయు వెంగలితనమే. కావున స్త్రీకి రక్షణ ముఖ్యావసరము. అట్టి రక్షణభారము బలవంతుఁడగు పురుషునిపైఁబెట్టుట కేవలము స్వార్థశూన్యమగు భావమునే వెలువరించునుగాని మీరు తలంచిన ట్లీవాక్యమున

స్త్రీ పురుషునికి బానిసయనియు, స్త్రీకి తనదేహముపై స్వాతంత్ర్యము లేదనియు, స్త్రీ పనికిమాలినదనియు, పురుషునికి స్త్రీపై సర్వాధికార మున్నదనియు ఏకోశమునను లేదు. వేమేః? స్వాతంత్ర్యవిషయమైన భావ మీవాక్యమున కించిత్తైన లేదు.

పదములయొక్క సరియగునర్థము గ్రహించుటకు యత్నింపకపోవుటవలన సాధారణముగ భావములు తాఱుమాఱగుట నిజము. ఇందుకు తార్కాణముగ మీరుఎత్తివ్రాసిన పద్యమును చూడుఁడు:—

"ధని యధనుఁడు రూపసి యొ
ప్పనివాఁ డవివేకి మూఢఁభావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యిం
గన పతి భావింపవలయు కామధ్వంసీ!"

ప్రతిమానవవ్యక్తికిని నైసర్గికముగనే భగవంతుడు కొన్నికొఱంతల నిచ్చును. దారిద్ర్యము, కురూపము, రోగము మున్నగునవి ఈ కొఱంతలలోఁ జేర్పబడవలసినవే. జమీందారుఁడు కాఁడని కాని, శృంగార పురుషుఁడు కాఁడని కాని, బలవంతుఁడు కాఁడని కాని మన మేవ్యక్తినైనను తప్పుఁబట్టుట వట్టితెలివి తక్కువపని. అట్టి కొఱంతలనుబట్టి ఏమానవునియందైనను ద్వేషముగానుట కాని భావింపకుండుట కాని దుర్మార్గమేయగును. అందుచేత ఈపద్యభావము "ఎట్టికొఱంతలున్నను భార్య మగనిని భావింప వలయు"నని కాని దుర్గుణము లున్నను సహించితీరవలెనని కాదు. "పతియే దైవము, అతఁ డెంత దుర్మార్గుఁడైనను పతి కొలువవలయును" అని దీని యర్థమైనట్లు మీరు వ్రాసిన వ్రాతలలో సిద్ధాంతీకరింపఁ బడియున్నది. కాని దొంగతనము మున్నగు విలక్షణములు మీరు వ్రాసినట్లు "కొంచెముదుర్గుణములు" అని త్రోసివేయుటకు వీలులేనివని రవంత యాలోచించినచో నాకేగాదు మీకును తెలియఁగలదు. అందుచేత మీరు వ్రాసిన రెండుపద్యముల యర్థములను సరిగా గమనించినచో "ధనము లేదని, అందము లేదని స్త్రీ భర్తనుజూచి ఏవగించుకొనఁగూడదు. దొంగతనము మున్నగునవియున్న స్త్రీ వర్జనీయురాలు" అను భావ ముల నిచ్చునుకాని మీరెంచినట్లు పెడయర్థము లీయవు. స్త్రీపురుషులిరువురపక్షమునను సమానముగ న్యాయ మును జూపింపని భావము లచ్చట మనధర్మశాస్త్రములలో కలవని వాదించువారలలో నే నొకతెను. కాని ఇట్టిసద్భావములుకలపద్యముల నుదాహరణములుగ గైకొని స్త్రీ బానిసగా చేయఁబడినదని నిరూ పింపఁజూచుట కేవలము పొరపాటు. ఈతీరుననే అపార్థముచేసికొని ధర్మశాస్త్రములను దూషింపఁగడంగుట కేవలము సాహసకృత్య మనిచెప్పుట కేమైన సందేహమున్నదా?

శ్రీమతి విద్యాసుందరి బెంగుళూరు నాగరత్నముగారికి మీరు వ్రాసిన బహిరంగలేఖలో మీరు స్త్రీ లభివృద్ధినొందుచున్నారని సూచించుచు, "అక్కడక్కడ ఉన్నతోద్యోగములలో కొందఱు స్త్రీలు కనఁబడు చున్నారు." అని సందర్భవశమున వ్రాసినారు. మనము విద్యావతులమై చూపిన అభివృద్ధి, శారదాబిల్లువలన కాంచిన ప్రయోజనమును ఉద్యోగములకై యత్నించుటలో కోల్పోయినామని నిస్సందేహముగఁ జెప్పఁ గలను. మన కెవ్వరిమీఁదనైన యనిష్టముకల్గినచో మొట్టమొదట మనము చేయుపని పండ్లికిలించి నవ్వుట. ఇపుడు మన ముద్యోగములకై యత్నించుట ఈవెక్కిరింపులలో జేర్పవలసినదనియే నాయూహ. కళ్లజోడు, కాళ్లజోడు, చేతిబెత్తము మున్నగునవి ధరించుటలోను; ఇంగ్లీషు చదివి ఉద్యోగములుచేయుటలోను

కొందఱుస్త్రీలకు "ఇవి మనకును అవసరములే. అందుచేత మనముసయితము వీని నవలంబింపవచ్చు" ననెడి భావముకంటె "మగవాఁ డవలంబించుచున్నాడా? లేదా? మనముమాత్ర మేల యవలంబింపకూడ" దనెడి యహంభావ మెక్కుడుగా నున్నట్లు నాయల్పజ్ఞానమునకు తోఁచుచున్నది. ఆగొంతెమ్మకోరికలలో ఉద్యోగమును కావలెననుటయు నొకటిగా గణింపఁదగినదే. భగవత్తత్త్వము లెఱింగిన కుశాగ్రబుద్ధులు స్త్రీవ్యక్తిని పురుషవ్యక్తిని వేర్వేరుగ భావింపక, ఇరువుర నేకత్వము నొందించుమార్గమునే వీక్షింతురు. ప్రతిమానవ వ్యక్తికిని చూచుకొనవలసినవిషయములు రెండు; సంసారము, వ్యవహారము. సంసార మింటిలోనిపని, వ్యవహార మింటివెలుపలిపని. ఇంటిలోనిపని, ఇంటివెలుపలిపని,—ఈరెండుపనుల నొకేవ్యక్తి నిర్వర్తింపఁజూచుట కేవల మసాధ్యమగునా కాదా? అందుచేత కుశాగ్రబుద్ధు లీరెండుపనులను స్త్రీపురుషవ్యక్తులిరువురకును విభజింపఁజూతురు. పురుషుఁ డుద్యోగమున కర్హుఁడని ప్రపంచమంతయు నంగీకరించినవిషయమే. కావున "మనము దక్క దక్కినప్రపంచమంతయు పట్టితెలివితక్కువది" అని భావించిననే గాని పురుషుఁ డుద్యోగమున కనర్హుఁడని యనుకొనుటకు వీలులేదు. ఒకవ్యక్తి యొకపనికి బూనుకొన్నచో వేఱొకవ్యక్తి రెండవ పనికి బూనుకొనవలయునని గ్రహింపనగును. కావున, యిల్లాలై యుండవలసినబాధ్యత స్త్రీ యందున్నది. కాని, అటుయిటుగాక యిరువురును ఉద్యోగములలోనికేగ్రాలు పని అవకతవకదైనపనియని ఘంటాపథముగా నొక్కిచెప్పగలను. మన యిచ్ఛవచ్చినంతవిద్య నేర్చుకొనవచ్చును. మనమును నాటకములకు సినిమాలకు పోవచ్చును. మనమును పుస్తకభాండాగారములకుపోయి గ్రంథపఠనము చేయవచ్చును. ఉపన్యాసము లీయవచ్చును. పత్రికలు చదువవచ్చును. పునర్వివాహముల కనుజ్ఞనీయుడని యడుగవచ్చును. ఆస్తిలో సమమైనహక్కును కోరవచ్చును. కాని ఇల్లుబాసి, శిశుపోషణమునురోసి, సంసారమును వేఱొకని చేతిలోనుంచి మనమును ఉద్యోగములకే పరుగిడితిమా; సోలెడుబియ్యమునకు సోదెకు పోగా కుంచెడు బియ్యమును కుక్క దిగమ్రింగినదన్నట్లు మనము పూనుకొన్న కార్యమే మొదలంటచెడు నన్నమాట నిశ్చయము.

"గృహలక్ష్మి" యను పదము "కల్లబొల్లితీపుమాటలవలె" నవీననారీలోకమునకు తోచియుండవచ్చును. దానికికారణము "గృహలక్ష్మియన వంటపని, ఇంటిపని చేయునది. వంటపని, ఇంటిపని కడు నీచములు." అనెడు అజ్ఞానజనితభావము. శిశువుల మలమూత్రము లెత్తుచున్నప్పుడు, స్త్రీపాకీపని చేయుచున్నదనిచెప్పవలసినప్పుడు; ఇల్లుసరిచూచుకొనుచున్నప్పుడు, దాసీపని చేయుచున్నదని చెప్పవలసివచ్చినప్పుడు; రేయింబవళ్లనక, ఇందుకందుకనక, ఇప్పుడప్పుడనక, కష్టపడి గడించి కుటుంబపోషణమును వహించి పురుషుడు చేయుపనిమాత్రము పాపము బానిసత్వముకాదో? చాకిరీ యనుకొన్నచో అన్నియు చాకిరీలే. మన కోక మనము కట్టుకొనుట, మనముద్ద మనము నోటిలోవేసికొనుట చాకిరీయనుట ఎంతఅసందర్భమో, ఇల్లాలు చేయుగృహకృత్యములను చాకిరీయనుటయు నంతయసందర్భమైనమాటయే యని వేఱచెప్పవలయునా? ఉద్యోగములకై యర్జించుటలో మనదృష్టి పాశ్చాత్త్యులదృష్టి కన్న మతిరెండుబారలు దూరముగనే పాఱినది. మననాగరికత వారినాగరికతకన్న మించిపోయినట్లున్నది. ఏలనన వారికింకను ఈఉద్యోగవాంఛ ప్రబలముగా నాటుకొనలేదు. ఈవిషయమున వారికి ముందు మనమే మార్గదర్శకులముగానుండ ఇంకను పాశ్చాత్త్యసోదరీమణులను మార్గదర్శకులగా నుంచుకొనవలసిన యవసరము మనకేల? కావున సరియైన మార్గమును ద్రొక్కననే మనము విజయము నొందగలము. లేదా మనకిప్పటిగతియే నిశ్చయము.

౨

శ్రీమతి అద్దంకి అనసూయాదేవిగారు

శ్రీమతి విద్యాసుందరి బెంగుళూరి నాగరత్నముగారికి శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారు వ్రాసినసమాధానములో ఆంగ్లనారీమణులను మార్గదర్శకలనుగా నుంచుట మంచిదియని వ్రాసినందుకు నాయొక్క విన్నపము.

సోదరీ! భారతనారీమణులందరు మనదృష్టికి వెగటైరికాబోలు! త్రిలోకములు అంధకారబంధుర మగునటుల ప్రభాకరుని ఉదయించకుండ శాసించిన నారీరత్నము, త్రిమూర్తులుసయితము ఏమి యీ పతివ్రత మాహాత్మ్యము! అని నివ్వెరబొందునటులచేసిన సుమతీదేవి ఈ ఆంగ్లేయయువతులకు సాటిరారా?

"వత్సరమాత్రమే ఆయుస్సుకలదు. అతనిని విడిచి వేరొకని వరింపు" మన్న "మనోవాక్కాయముల నతనినే నాప్రాణేశ్వరునిగా భావించితిని, ఇతరుల వరించుట తగ" దని సత్యవంతు సేవరించి అతని మరణ మాసన్నమైనదని గ్రహించి అతడు అడవికి వెళ్లుచుండ కష్టమనుకొనక అతని ననుసరించివెళ్ళి సత్యవంతుని యమభటుల గొనిపోవవచ్చిన జమునిని వెంటనంటి ఆయనచే వరములగొని భర్తను లబ్ధజీవికునిగా చేసినదేగాక ఉభయ వంశములవారికి శుభము నొనగూర్చిన సాధ్వీమతల్లిసావిత్రి యీ ఆంగ్లేయయువతులకు సాటి కాజాలదేమి?

ఇంకను దమయంతి, చంద్రమతి, సీత, అనసూయ, అరుంధతి మొదలగు సత్కాంతలు యీ ఆంగ్లేయ యువతులకు సరికాజాలరుగా! పురాణకాంతలసంగతి అట్లుంచి యీమధ్యకాలమునాటి కాంతామతల్లులు, శౌర్యసంపన్నలు, అభిమానవతులు, స్వదేశాభిమానరతలు నైన సంయుక్త, పద్మిని, దుర్గాదేవి మొదలగు యుత్తమకాంతారత్నములు మార్గదర్శికలుగాక ఆంగ్లయువతులు మార్గదర్శకలగుట ఆశ్చర్యముకదా? ఔరా! అట్టి పతివ్రతామతల్లుల చరితలు నేడు హేయములైనవిగదా?

మనము బిడ్డలకు ఉగ్గుపాలతోనే స్వదేశాభిమానరతి నేర్పవలసిన మాతలము. నేడు ఆంగ్లేయుల నడవడి మెచ్చుకొనుచు, వారివలెనే మనము ప్రవర్తించవలసినదని చెప్పుట చాలాశోచనీయము.

సోదరీ! ఒక్కమాట. ఇటుల మనము ముందువెనుకలుచూడక మనకుతోచినది మనము వ్రాయుట మంచిదిగాదు. ఇట్టిమాటలు వినిన ఏమితెలియనిపిల్లలు నిజమనుకొనరా? మనపిల్లలకు మనము సద్బోధనలు చేయవలెనేగాని, ఇటుల నేర్పిన మనవార లేమగుదురో? యోచింపుము.

౩

ఏ. యస్. పి. శర్మ గారు

సోదరీ! నీవు గృహలక్ష్మి అక్టోబరు సంచికలో వ్రాసిన స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమను వ్యాసమును గాంచితిని. దాన కొన్నివిషయముల పొరపడి వ్రాసితివని గ్రహించితిని. అందు మొదటిది ధర్మకర్తలు పురుష పక్షావలంబకులు అనునది. ఇది విచారణజేయక వ్రాసినది; ఎందుకనగా

(1) సర్వసంగపరిత్యాగులై వనమున దపమొనర్చు మునులు దేనిని వాంఛించి పురుషపక్షము వహింతురు?

(2) వారు పక్షపాతబుద్ధికలవారైనచో అనసూయ, అరుంధతి, సీతాదిమహాసాధ్వీలలామల చరిత్రముల గ్రంథములువ్రాసి జలజాతాసనవాసవాదులకు న్యూనత గల్పింపరు.

(3) యథాపరాధదండవర్తియై నాతిని రాతిగజేయు ధర్మజ్ఞుడు గౌతముడు, సోదరుని ఫలముల నాజ్ఞ లేకకోసి ఆ పాపము బాయుటకై చేతుల ఖండించుకొను ధర్మస్వరూపి లిఖితుడు వ్రాయు స్మృతులు ధర్మేతరము లెట్లగును?

శ్రీమతి అద్దంకి అనసూయాదేవి

గాయనిలు

(బొంబాయియందలి ఆచార్యదియోధరు వారి భారత సంగీత పాఠశాలకు చెందిన బాలగాయకులు వారి వారి సంగీత సాధనములతో ఈ మధ్య విల్సను కాలేజీహాలులో జరిగిన తురీయ వార్షికోత్సవ సందర్భమున తీసికొనిన ఛాయాచిత్రము.)

(4) వ్యాసలిఖితమైన భగవద్గీతలో "స్త్రీషు దుష్టాసు వార్ష్ణేయ జాయతే వర్ణసంకరః" అని సంఘాభివృద్ధి స్త్రీకరంబున బెట్టనేల?

(5) ఉపనీతుని పురుషపక్షావలంబకులగు ఋషులు 'భవతీ భిక్షాం దేహి' యని యాద్యభిక్ష స్త్రీయగు తల్లిచెంత గొనఁజేయనేల?

(6) 'న గాయత్ర్యాః పరం మంత్రః' మని సర్వద్విజులు స్త్రీయగు గాయత్రి నారాధింపు మని చెప్పనేల?

(7) శిక్షాస్మృతిలో "మాతృదేవో భవ" యని ముందు చెప్పి పిదప "పితృదేవో భవ" యని చెప్పనేల?

(8) దాన మొసంగుటలో భార్య దానోదక మొసంగినగాని ఫలములేదని గ్రంథముల వ్రాయనేల?

(9) బాలకునే యుపనీతు జేసి మధూకరవృత్తిచే గురుని గురుభార్యను బూజింపుమని విధింపనేల? బాలికకు మధూకరవృత్తి నెందుకు నియమింపరాదు?

(10) పురుషుఁ డొనర్చుపాపములు స్త్రీకి చెందవనియు, స్త్రీపాపములు భర్తకు జెందుననియు, స్త్రీసత్కర్మల ఫలము పురుషునకు జెందదనియు, పురుషసంపాదితపుణ్యము స్త్రీ కబ్బుననియు పురుషపక్షమవలంబించినచో వ్రాసియుందురా? (వాల్మీకిజీవితము)

(11) వివాహసంబంధమున నరుంధతీదర్శనము జేయుమని వధూవరుల ఋషులు శాసింపనేల?

(12) ఋషులు స్త్రీల ద్వేషించుచో మనసంఘసంస్కర్తలు పల్కినటుల స్త్రీవిధవాపునర్వివాహములకు వారు సమ్మతించి యెట్లుందురు?

ఈ కారణములచే స్మృతికర్తలు ధర్మరతులుగాని ఇరువదియవశతాబ్దపు పాశ్చాత్యభాషామోహితుల వలె పక్షపాతులుగారు. తిరిగి ఒకసారి దీర్ఘముగ నాలోచింప కోరెదను.

జోలపాట

రంగాజమ్మ

జో జో జో రాజగోపాల! జో జో జో జితశిశుపాల!
జో జో జో గురుశిశుపాల! జో జో జో ......మా పాల
జో జో జో బాణాసురారి! జో జో జో చాణూరవైరి!
జో జో జో వేణుగానానుకారి! జో జో జో శోణపద్మావిహారి!
జో జో జో గోపికాజార! జో జో జో నవనీతచోర!
జో జో జో జగదాధార! జో జో జో నందకుమార!
జో జో జో రమణీయశీల! జో జో జో సత్యభామావిలోల!
జో జో జో యనుపమలీల! జో జో జో యదువంశబాల!
జో జో జో మహితానుభావ! జో జో జో యతులప్రభావ!
జో జో జో సత్త్వగుణస్వభావ! జో జో జో మన్నారుదేవ!

—'మన్నారుదాస విలాసనాటకము' నుండి

స్త్రీ విద్య

శ్రీమతి కొత్తపల్లి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు

ప్రపంచమున సర్వత్ర పురుషమాత్రులకే విశేషముగా విద్యాప్రభావము తెలియునని ఛాందసమహానుభావులు కొందఱు తమతమ యభిప్రేతములను పత్రములపై పసపసగీచి పత్రికలకు బంపుచుండిరి. అట్టివారికి విద్యాపదమునకు స్పష్టమైన యర్థము తెలియకుండె ననుకొనియెదను. "విత్" ధాతువున కర్థమేమి? జ్ఞానమని కదా? జ్ఞానమొసగునది భగవంతుడు గదా? అతడు స్వీయనిర్మితజీవలోకమును జ్ఞానయోగ్యులనుగాక నజ్ఞానయోగ్యులనుగా నొనర్చునా? నిజముగా నిది పరాత్పరుని యాశయమేనా? పూర్వాచారపిశాచావేసితనిశాచరుల యాశయమా?

పూర్వకాలమున సైతము ప్రసిద్ధివహించి నవీనవిపరీతకాలపరిస్థితులలో సైతము పేరువహాయక నవక మెగజిమ్ము యశముగాంచిన దమయంతి, సీత, ద్రౌపది, అనసూయ—ఇత్యాది పతివ్రతామతల్లుల పవిత్రచరిత్రములు సదాశ్రోత్రములను అనవద్యవిద్యాప్రసాదితపాతివ్రత్యసుధారసమునకు పాత్రములుగా నొనర్చుటలేదా? ప్రాభాతికగీతికలలో నావీరవనితల పునఃపునరాలాపములు సహృదయహృదయానందసంజనకములగుటలేదా?

రుద్రమదేవి, ఝాన్సీమహారాణి మొదలగు వీరవనితాలోకము నొక్కసారి విలోకింపుడు. నిజహృదయమనోజుడు నశించిపోగా నొక ప్రక్కన శాత్రవానీకంబు రాజ్యమును చుట్టుముట్టగా నంతరమున ప్రకృతిలోకమువలన నంతఃకలహము లంతకంతకు మేరమీరుచుండగా జేయునదిలేక విశ్వాసపాత్రులైన వీరులను స్వీకరించి ఖడ్గపాణినియై ఉత్తమతురంగంబు నధిరోహించి కదనసదనమున నృత్యమాడి సమస్తరాజ్యమును సమగ్రముగా జయించి నిర్వహించి వీరాతివీరుడైన ప్రతాపరుద్రమహీపాలదౌహిత్రభుజాకంధరమున నునుపలేదా!

ఝాన్సీమహారాణియో తుదకు తన ప్రాణముల సైతమువదలి చిరస్థాయిగా స్వర్గమలంకరించినది గాని యాలమున వెనుదీసినదియా? శత్రుధాటీనివారణనిపుణత, సమస్తరాజ్యపరిపాలనాపాటవము విద్యలేమి వారికెట్టులలవడును?

సనాతనకాలమున గార్గి, ప్రాతిథేయి, అవంతిసుందరి, గంగాదేవియు మొదలుగా గల కవయిత్రుల రచనాచమత్కారమును, రమణీయపదవిన్యస్తనాతిదీర్ఘసమాసముల సొంపు బెంపును కడుంగడు హృదయంగమములు.

వాణీపాణి పరామృష్ట వీణానిక్వాణహారిణీం
భావయంతి కథంవాన్యే భట్టబాణస్య భారతీం
విభుర్ద వ్యక్తసౌరభ్యా భారతీభారవేఃకథః
ధత్తేవకులమాలేవ విదగ్ధానాంచమత్క్రియాం,

—గంగాదేవి.

పాఠకులారా! ఒక్కసారి వీక్షింపుడు. కాంతాలోకమున చిత్రకళ పూర్వ మెటు లుద్దీపించినదియో?

కలకలనవ్వినట్లు తెలిగన్నుల నిక్కముచూచినట్లు తో
బలుకగ దంగినట్లు కడుభావగభీరత లబ్బినట్లు సొం
పొలయ దనర్చి జీవకళయుట్టిపడన్

—ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము.

ఏతాదృశనైపుణి వారికెట్టు లలవడినది? పూర్వాచారము పూర్వాచారమని మాటిమాటికి పలవించినను వారి వాదనలో సార మూరకపోయెను గదా?

నేటి పరిస్థితుల నవలంబించి విద్యయందైన స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్య మొసగగూడదా? పతివ్రతామతల్లుల చరిత్రములు, పాకశాస్త్రములు పఠించి సుగుణములు, పాకనైపుణ్యము నేర్చుకొనుట కనుకూలముగనైన విద్యాదాన మొసర్పరాదా?

ఆపన్నసత్వయై యుల్లాడునాడు గర్భమునకు హానిరాకుండ గృహకృత్యములెట్లెగి నడచుకొను టనవసరమా?

పాఠకులారా? మీరలే యొక్కసారి సర్వమొక్కటని భావించి యూహింపుడు.

విద్య యలవడినకొలది పతియందు భక్తి, సర్వసోదరత్వము సమకూరుచుండునా? వామపథావలంబినులైన స్త్రీలకు విద్యయున్నను లేకున్నను వారు సదాచారమును మర చియేయుందురు; గాని యొకప్పు డట్టివారు సైతము చరిత్రలవలన సుగుణవతులు గావచ్చును. శివాజీ మొదలైన శత్రువీరభయంకరులకు వీరరస మెవ రుగ్గుతోబోసిరి? మాతయేగదా? మన దేశమంతయు పౌరుషప్రధానమై జాతీయతాధ్వజోన్నతమై విమల యశశ్చంద్రిక లాశాంతముల నాశాంతముగ ప్రజ్వలింపజేయవలయుననిన స్త్రీలకు విద్యప్రధానమని గ్రహించునది. గ్రహించియట్టులొనర్చునది; ఒనర్చి వాంఛితఫల మందునది.

నవ్వుతాలు

తాత కృష్ణమూర్తిగారు బి. ఏ; యల్. టి.

గొడుగు

టౌనుహాలులో నారోజీదాసుగారి హరికథ. ఊరు ఊరంతా వెళ్లినారు. దీపాలుపెట్టే వేళకి హరికథ పూర్తిఅయింది. వర్షం కురుస్తూవుంది. నేను గొడుగు తీసికొనిపోనందున తెలిసిన మిత్రుడెవడైనా కనిపిస్తే వాడి గొడుగులో దూరుదామనుకొని రోడ్డుమీద వడివడిగా నడుస్తున్నాను. ఆకను-చీకట్లో రెవరినీ సరీగా ఆనవాలు పట్టలేకుండా వున్నాను. నాకు పదడుగుల ముందుగా యెవడో యువకుడు మంచిసరికొత్త గొడుగు వేసుకొని చురుకుగా పోతున్నాడు. వాడు మా విశ్వనాథమే కాబోలనుకొని గబగబవెళ్లి భుజంమీదతట్టి "ఏరోయి! గొడుగు ?" అని చనువుగా గొడుగుపట్టుకున్నాను.

"చిత్తం!......తమరిదా, అండి, యీ గొడుగు? పొరపాటయింది. క్షమించండి." అంటూ వాడు గొడుగు నాచేతిలోవదలి వెనక్కితిరిగి ఆ చీకట్లో మాయమైనాడు.

శారదా బిల్లు

"శాస్త్రులుగారూ! పోనీ యీ బిల్లువలన మీకు కలిగేనష్టం యేమిటో సెలవియ్యండి?"

"నష్టం, అని మెల్లిగా అంటారేమిటి? ఇదివరకే మనలో అన్యాయాలు లావయినాయి. పన్నెండు, పదిహేను యేళ్లవరకు ఆడపిల్లని యెదగనిస్తే యింకా చెప్పేదేమిటి? నాలాటి వయసుమీరిన వరుడు గతియేమిటి? పదిపన్నెండేళ్లపిల్లని అడగవెళ్లితేనే అది మూతిముడుచుకుంటూవుంది 'ఛతగాడా, పెళ్లికొడుకు?' అని మనసులో తిట్టుకుంటూను. ఇక భోగాజ్ఞానం, యవ్వనం, వచ్చిన పెళ్లికూతురు, చూస్తూచూస్తూ నాబోటి ముసలివాడిచేత పుస్తె కట్టించుకుంటుందా?"

అదృష్టవంతుడు

ఒకానొక లైఫ్ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ ఉద్యోగస్థుడు నన్నొకపోలసీ తీసుకోమని ప్రాణాలుతీస్తూవుంటే "అయ్యా! నన్నెందుకు బలవంతంచేస్తావు? నాకు యెప్పుడూ డబ్బుకోసం యెటామటీగానే వుంటుంది. ఇప్పుడోకవేళ సాహసించి నేనో రెండువేలకి భీమాచేసినా యేనెలలో పైకం వేళకి చెల్లించలేకపోతానో అని యావజ్జీవం భయపడుతూనే వుండాలి. కాబట్టి నన్ను వదలి మా భోగారావుని పట్టుకోండి. వాడు చిన్నవాడు, డబ్బుకలవాడు, మంచిప్రయోజకుడున్నూ." అన్నాను.

"అతనిని ఆశ్రయించి లాభం లేదండి. ఆయన లక్ష్మీపుత్రుడు. అదృష్టదేవతకు ముద్దుకొడుకు. ఆయన పట్టినదల్లా బంగారం అవుతుంది. ఇప్పుడతనిచేత పదివేలరూపాయలకు ఇన్సూరుచేయించానంటే, యేంజరుగు

తుందో తెలుసునా, అండీ? ఒకయేడో, రెండేళ్లో ప్రీమియములు సరీగా చెల్లిస్తాడు. ఆవెనక హఠాత్తుగా మరణిస్తాడు. హాయిగా వచ్చికూచుని 'తే, నా పదివేలు అచ్చుకో!' అని యెదురుతిరిగితే కంపెనీకి యెంత నష్టమో ఆలోచించండి.''

లెక్కల పరీక్ష

మాస్టరు—అబ్బాయీ! పళ్లెంలో మూడు మిఠాయిఉండలు ఉన్నవనుకో. పిల్లివచ్చి ఒకటి యెత్తుకొ పోతుంది. ఇంకా యెన్నివుండలు మిగులుతవి?

బాలుడు—అన్నీ మిగులుతాయి.

మాస్టరు—అన్నీ యెందుకుమిగులుతవి? ఒకవుండ పిల్లి యెత్తుకోపోతుందికదూ?

బాలుడు—పిల్లిని నేను పళ్లెందగ్గిరకి రానియ్యను. కర్రతో కొట్టి తోలేస్తాను.

మాస్టరు—నువ్వు అప్పుడు ఇంట్లో లేవనుకో. పిల్లివచ్చి ఒకటి తినేస్తుంది. ఇంకా ఎన్నిమిగులుతవి?

బాలుడు—నేను లేకపోతే నాన్న ఉంటాడు. నౌకర్లు వుంటారు. ఎవరున్నా, లేకపోయినా మా నాయనమ్మ తప్పకుండా సావిట్లో కూచుంటుందికదా, వొచ్చి, పిల్లిమిఠాయివుండలు యెత్తుకొపోతూఉంటె చూస్తూ ఊరుకుంటుందీ?

మాస్టరు—(కో[illegible]తో) అబ్బాయీ! ఎవరూ చూడకుండా వచ్చి పిల్లి తినేస్తుందనుకో.

బాలుడు—అయితే, ఒకటీ ఉండదు!

మాస్టరు—ఏమి? మూడుఉండలలోనూ పిల్లి ఒక్కటేగా తింటుంది?

బాలుడు—ఎవరూ చూడకుండా ఉంటే పిల్లి ఒక్కటిమాత్రం తిని వెళ్లిపోతుందీ? అన్నీ కాజేస్తుంది.

మాస్టరు—అదికాదు. పిల్లి ఒకటి తినగానే నువ్వు లోపలికి వచ్చావనుకో. మిగతావి పిల్లిని తిననియ్యకుండా తోలేస్తావనుకో. అప్పుడో?

బాలుడు—అప్పుడైనా ఒకటీ మిగలదు. మిగిలిన రెండుఉండలు నేను తినేస్తాను. నాకు మిఠాయివుండలంటే మహా యిష్టం!

చదువు

"మీ కుమారుడు బి. ఏ. చదువుకుందుకు చెన్నపట్నం వెళతాడా"?

"అవునండి"

"ఏమిటి తీసుకుంటాడు?"

"మెరకపొలం సిస్తు అంతాను.''

ముక్కుపొడుము

"డాక్టరుగారూ! పొడుం పీలిస్తే, మెదడు చెడుతుందంటారు కదా నిజమేనా?"

"అబ్బే! అబద్ధం...... మెదడున్నవాడెవడూ పొడుం పీల్చడుగా?''

దివ్యదృష్టి

ప్లీడరు—చిట్టచీకట్లో అరమైలుదూరంనుంచి, నువ్వు సరీగా చూడగలిగినావా?

సాక్షి—అందులో ఆశ్చర్యం యేమున్నదండి? వందలకొలది మైళ్లదూరం మనం నిత్యం చూస్తూ వుండలేదూ?

ప్లీడరు—అసందర్భం!

సాక్షి—ఏమండి? నక్షత్రాలు మీరెన్నడూ చూసివుండలే? అవి మనకి యెంతదూరంలో ఉన్నాయని మీ అభిప్రాయం?

సరస్వతి కష్టములు గట్టెక్కుట

శ్రీమతి మాగంటి శకుంతలా దేవిగారు

౧

ఒకనాటి సాయంకాలమున రాజేశ్వరరావను నవయువకుడు తనస్వగ్రామమును జేరుటకై గూడూరు స్టేషనుచేరెను. తాను వెడలనున్న ధూమశకటముయొక్క రాక కొక గంట వ్యవధి ఉండుటచే నాతడు జనులయొక్క రాకపోకలను పరీక్షించుచూ ఇటునటు తిరుగుచుండెను. ఆ సమయమున దుఃఖితవదనయైయున్న యొక యువతిని గాంచి యా వృత్తాంత మారయ నుద్యుక్తుడై యడుగ సాహసింపలేక మరల తిరుగ నారంభించెను. ఇంతలో నామెకు దుఃఖ మతిశయించి బాష్పబిందువులు రాల జొచ్చెను. ఆమె దుస్థితిని కనులారగాంచిన రాజేశ్వరరావు సాహసించి ఆమెను సమీపించుచుండగా చాల సేపటి నుండి యామె ఒంటరిగా నుండుటచూచి దురుద్దేశ పూరితుడైన, రక్షకభటు డొకడువచ్చి యామె నీక్రింది విధమున ప్రశ్నించుచుండెను.

శ్రీమతి మాగంటి శకుంతలా దేవిగారు

"మీదేయూరు? మీతో నెవరైనగలరా?"

"ఏమి? నేనుగలను" అనిరాజేశ్వరరావు జవాబొసగెను. రక్షకభటుడు తత్తరపాటుతో "స్త్రీలు ఒంటరిగానుండిన ప్రమాదము జరుగునని ప్రశ్నించితి" నని ప్రత్యుత్తర మొసగెను.

తనకును, ఆమెకును సంబంధము లేనట్లాయువతి చెప్పునేమో యనెడిభయము రాజేశ్వరరావు మనమున లేకపోలేదు. వెంటనే యారక్షకభటుడు విఫలమనోరథుడై వెడలిపోయెను. రాజేశ్వరరా వామె నీవిధముగ నడుగనారంభించెను. "అమ్మా! నీ విచ్చట నొంటరిగా నుండి దుఃఖించుటకు కారణమేమి? నీకిచ్చట తోడెవరును లేరా?"

యువతి మౌనవతియై యూరకుండెను. అంతటితో రాజేశ్వరరావూరకుండక మరల ఇట్లు పలుకరించెను.

"తల్లీ! మౌనవతివై యుంటివేమి? నీవు విచారహృదయముతో నుండుటజూచి నాచేనైన సహాయమును చేయనెంచి నిన్నిట్లడుగుచుంటిని."

ఆయువతి వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచూ "నాకిచ్చట సహాయులెవరూ లే"రనెను.

"అటులైన నీవెట్లువచ్చితివి ?"

"నాసోదరునితో వచ్చితిని."

"నీసోదరు డెచ్చట నుండెను ?"

"నన్నిచ్చటవిడిచి వెళ్లెను."

(ఆశ్చర్యమగ్నుడై) "ఏమి? నిన్నుఒంటరిగా విడిచి వెళ్లెనా?"

"అవును"

"అటులైన నీవిప్పుడేమి చేయనెంచితివి ?"

సరస్వతి మిన్నకుండెను.

"సోదరీ! ప్రస్తుతము మాగ్రామమురమ్ము. అచ్చటినుండి నీవెచ్చటకేగెదవన్న అచ్చటకు బంపెదను."

యువతి అంగీకారసూచన తెల్పెను. ఇంతలో బండికి టైముఅగుటజూచి టిక్కట్లు తీసికొని బండికిరాగానే ఎవరి నియమితస్థానములయందు వారాసీనులైరి. బండి నడచెను.

రాజేశ్వరరావుగారి స్వగ్రామమైన తెనాలిజేరిరి. అశ్వశకటముపై వీరిరువురును రాజేశ్వరరావుగారి మిత్రులగు మోహనరావుగారింటికి వెళ్లిరి. యువతిని మోహనరావు గారి గృహముననుంచి రాజేశ్వరరావు తాను స్వగృహమునకేగెను.

౨

శ్రీరాములుగారు సనాతనధర్మపరాయణులు. వీరి కిరువురు కుమారులుగలరు. పెద్దకుమారుడైన రాజేశ్వరరావు సంఘసంస్కర్త. రాజేశ్వరరావు ప్రవర్తన తండ్రికి సరి పడకుండెను. ఇట్లున్నను తన పట్టును వీడక రాజేశ్వరరావు విధవావివాహములయందును అందుకు సంబంధించిన యుపన్యాసములిచ్చుటయందును మిక్కిలి పట్టుదలతో మెలగు చునే యుండెను. ఇందుచేత తనకుటుంబమునకేమైనహాని గల్గునేమోయని తండ్రి మిక్కిలి భయపడుచుండెడి వాడు. తండ్రికి మరింత కష్టము కలుగజేసిన వాడనగుదుననియు, భార్యయైన వరలక్ష్మమ్మకేమైన సందేహము గలుగునేమో యను తలంపుతోను యువతిని తనమిత్రుడైన మోహనరావుగారింటివద్ద నుంచెను. మోహనరావు స్వతంత్ర గృహస్థుడును, ధనసంపన్నుడును అయి ఉండెను.

సంఘసంస్కరణమునం దతియుత్సాహిన్త్తై యనాథల బ్రోచుటయందును, వితంతూద్వాహములు జరిపించుటయందును, తన స్వంతద్రవ్యమును వ్యయపరచి శరీరశ్రమ కోర్చుచూ తాను నమ్మిన ప్రతిమంచికార్యములోను మిక్కిలి దీక్షాపరుడై మంచిపేరును గడించెను.

మోహనరావు భార్యయగు సావిత్రికూడ చాలవివేకవతి. విద్యలయందును గృహకృత్యములయందును మిగుల నేర్పరియై పతియొనరించు ప్రతికార్యమునందును బహుయుత్సాహముగలదియై శక్తివంచన లేక తోడ్పడుచుండెడిది.

3

మరునాడు రాజేశ్వరరావుగారు సాయంకాల మారుగంటలవేళ మోహనరావును కలుసుకొనెను. వారుభయులు ఆమెయున్న మేడపైగదిలోనికి వెళ్లిరి. వీరి రాకనుజూచి ముసుగుతో పరుండియున్న యాయువతి దిగ్గునలేచి కూర్చుండెను. వారి కోర్కెప్రకారము తన వృత్తాంత మంతయు నీవిధముగ చెప్పదొడంగెను.

"నాజన్మస్థానము బందరు. నేనొక బ్రాహ్మణస్త్రీని. నాపేరు సరస్వతి. నాతండ్రిపేరు రామశాస్త్రిగారు, మాతల్లి లక్ష్మీదేవమ్మ. సోదరుడు గోవిందరావు. మామాతాపితలకు మేమిరువురమే. నా అత్తవారు సికింద్రాబాదు. వివాహమయిన ఆఱుమాసములకే నాభర్తగతించెను.

అప్పటినుండియు నేను నాపుట్టింటనే యుంటిని. నా అత్తవారు నాభర్త గతించిన తరువాత నన్నెన్నడును తీసికొని వెళ్లలేదు. నాభర్తగతించి నాలుగువత్సరము లయినది. నేను పుట్టింటనుండుట నాసోదరునకు, నావదెనకు చాల కష్టముగా నుండి నన్ను మిక్కిలి దుర్భాషలాడుచుండెడివారు. చాలకాలము సహించి యూరకుంటిని. వ్రాతఫల మిట్లుండెగదాయని కాలము వెళ్లగడపుచుంటిని. వారు పెట్టుబాధలు నానాటికి వృద్ధియగుచుండెను. నావదెనగారి దుర్బోధనల చేతనో, లేక నాసోదరుడు తనదురాలోచన చేతనో తిరుపతియాత్రయను మాఱుపాయముచే నన్ను గూడూరుస్టేషనున దిగవిడిచి తానెటుబోయెనో తిరిగి కానరాడాయెను. సోదరునిచే పరిత్యజింపబడినందునకును, దరిద్రదేవత నన్ను వెంటాడుచున్నందుకును విలపించుచుండగా మహానుభావులగు రాజేశ్వరరావుగారి దయకు పాత్రురాలనైతిని." ఇట్లు చెప్పచుండ ఆమెకు బాష్పములు రాలజొచ్చెను. దుఃఖ మధికమయ్యెను.

"సోదరీ! దుఃఖింపకుము. గతించినవాటికి వగచిన లాభమేమి? దైవవిధికి పాత్రులముగదా? భవిష్యత్తునుగురించి యాలోచింపవలెను. అమ్మా!

మేమడుగు ప్రశ్నలకు జవాబొసంగుము. నీవిప్పుడేమి చేయ నెంచితివి?'' అని రాజేశ్వరరా వడిగెను.

"నేనా? నాకేమియు లేదు. నా కాత్మహత్యదక్క వేఱుదారి లేదు. కావున మీరు నన్ను కాపాడకండి. నాత్రోవ నేను జూచుకొనెదను. సెలవొసంగుడు."

"అమ్మాయీ! నీకెన్నికష్టములు సంప్రాప్తమయినను నీవిట్టితలంపు పెట్టుకొనరాదు."

"సోదరికన్నమిన్నగ భావించి నన్నుగాపాడిన యోగ్యసహోదరులారా? నన్నీ విధమున మీరెంతకాలము గాపాడెదరు? యిప్పటికే నావల్ల మీకు చాలశ్రమగలిగె''నని ఇంకేమియో జెప్పబోవుచుండ వారిరువు రిట్లన దొడంగిరి.

"సోదరీ! అట్లనవలదు. మాకిదియొక శ్రమయా? నిన్నింతగ గాపాడుట కూడ నీకష్టములు కడతేర్చి నిన్నొక సంపన్నునకిచ్చి వివాహముజేసి మేము సంతోషించవలయునను కోరిక తోడనే'' యని చెప్పి వారిరువురును తమ యావచ్ఛక్తిని వినియోగపఱచి యెట్టకేలకామెను పునర్వివాహమున కొప్పించగల్గిరి.

౪.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలమున గోవిందరావుగారు తన స్వగృహములో నొకచిన్న గదిలో కుర్చీపై నాసీనుడై వార్తాపత్రిక జదువుచుండ నిరువురు మిత్రులు వచ్చి యిట్లు సంభాషింప దొడంగిరి.

"గోవిందరావుగారూ! మీ రీసాయంకాలము జరుగబోవు సంఘసంస్కరణ సభకు బోదలంచితిరా?"

"ఏమీ? సంఘసంస్కరణసభయా! ఇందుకు సంబంధించిన సభలకు నేబోవ నవసరములేదు. స్త్రీ పునర్వివాహవిషయమై నన్నొప్పించగలవారెవరును గానరా" రని ఖండితముగ జెప్పుచుండగా నొకజవానువచ్చి గోవిందరావుగారి కొక జాబునిచ్చెను. విప్పిచూచి ఈవిధమున జదువదొడంగెను.

"మహాశయా!

తమరీపురమున పెద్దమనుష్యులగు వారిలో నొకరైయున్నారు. పునర్వివాహ విషయమై తమతో మాట్లాడ కుతూహలపడుచున్నాము. కాన సాయంకాలము మూడు గంటలకు సభజరుపనిశ్చయించితిమి. మీరీలోపుగనే మమ్ముల నొకసారి కలుసుకొన ప్రార్థించుచుంటిమి.

ఇట్లు
సంఘసంస్కరణాభిలాషి, మోహనరావు."—

"ఏమోయీ! శేషాచలం. సమయమునకే జాబువచ్చెనే? సరే చూతము. పోయి మాట్లాడెదను. మీరుకూడపోయి రేపొకమారు రండు. నేను స్నానపానాదులొనర్చి ప్రచారకుల కలియుదు" నని గోవిందరావు చెప్పెను. గోవిందరావు తన పనుల నెరవేర్చుకొని ఉపన్యాసకుని బసకరిగెను. సంఘసంస్కర్తయగు వెరాహనరావుగారు వీరి రాకనుజూచి "అయ్యా! రండు. ఇందుపై యాసీనులుగండు" అని యచ్చటనే ద్వారము వద్దనున్న నొకకుర్చీని జూపెను.

అందరు నొకింతసేవు ప్రపంచధర్మమునుగురించి ముచ్చటించినపిదప ప్రచారకు డిట్లనియెను.

"గోవిందరావుగారూ! ఈ పురమందు మేము సభ నేర్పఱచుచున్న కారణము మీరుకూడ నిందు పాల్గొని మాకు తగుసాహాయ్యముచేయుదురనియే. స్త్రీ పునర్వివాహ విషయమై మీ యభిప్రాయమేమి?"

"నా కట్టి వివాహములన్న సరిపడదు."

"ఎందుచేత?"

(ముఖము చిట్లించుకొనుచూ) "స్త్రీః పునర్వివాహము మనమతమున లేదు. దానిని మనధర్మశాస్త్రము లొప్పవు. అదియునుగాక ప్రథమభర్తతో కాపురముచేయు భాగ్యము లేని యువతికి పునర్వివాహమొనర్చినచో నట్టియదృష్టము నిలచునా? మన హిందూ నారీమణులలో భర్తగతించిన తరువాత విధవలుగానుండి భక్తురాండ్రయి ఉండినచో భర్తయాత్మకు శాంతినొసంగిన వారగుదురు."

"అలాగా? విధవల నావిధముగ నాదర్శముగనుంచవలయు ననియేనా మీ యభిమతము? అట్లుందురను గట్టినమ్మకము మీకు కలదా?"

"ఆ! లేకేమి? అట్లుందురనియు, మనవారిలో చాలమం దటుల జేయుచుండిరనియే నా దృఢనిశ్చయము."

"మీ యభిప్రాయమును నేను విశ్వసింపజాలను. ఈ యత్యాచారముల వలన కొందరు హిందూయువతీమణులు వ్యభిచారిణులగుటయే గాక యాత్మహత్యలకుగూడ లోనగుచున్నారు."

"మన హిందూగృహముల యందట్టివిధవలు పూజనీయులై యుండి మాతృగృహకృత్యములందు సర్వాధికారిణులై మెలంగుట కనులార గాంచుచుంటిమి. కొందరు

స్త్రీలు వ్యర్థురాండ్రగుచున్నారన్న సంగతి వ్యక్తికిజెందిన విషయమేగాని హిందూసంఘమున కేమాత్రమును వర్తించదు."

"మిమ్ముల నాధారపడి యొకయువతియున్నచో మీరటు లాదర్శముగ నుంచుదురా?"

"ఆహా! సందియమేల? నాకొక విధవసోదరి యుండెడిది. ఆమె కొంతకాలము క్రిందటనే శ్వశురగృహముననే గతించె"నని యింకేమియో జెప్పుచుండ గోవిందరావు ఆసీనుడైయున్న కుర్చీవెనుక తలుపు తెరువబడి యకస్మాత్తుగ నొకనారీరత్న మిటుల సంభాషింపజొచ్చెను.

"రామశాస్త్రి, లక్ష్మీదేవమ్మగార్ల పుత్రికయైన యభాగినియగు సరస్వతి మరణించె ననుకుంటివా? లేదు సజీవియైయే యున్నది."

గోవిందరా వాశ్చర్యమున ఖిన్నవదనుడై తలక్రిందికి వ్రాల్చెను. మరల సరస్వతి ఇటులని చెప్పసాగెను.

"కొందరు విధవలు మాతృగృహమున సర్వాధికారిణులై మెలంగుట కనులార గాంచుచుంటిమని పలుకుచుంటివా? సర్వాధికారిణులన నీసోదరిని నిరాధారముగ గూడూరుస్టేషనున దిగవిడచుటయా? స్త్రీపునర్వివాహములు మన ధర్మశాస్త్రము లొప్పవని చెప్పుచుంటివి. మాయోపాయముపన్ని విధవసోదరిని వెంటనిడికొని ఒంటరిగా విడచిరమ్మని నీ కేహిందూశాస్త్రములు బోధించెను? విధవలు భక్తురాండ్రై మెలంగుదురనుచుంటివి. భక్తురాలనై మెలగుటకేనా తీర్థయాత్రయను మిషచే నట్టేట పుట్టి ముంచితివి? ఓ పూర్వాచారపరాయణులారా! ఇంకెంతకాల మీపట్టుదల. ఈ బాలవితంతువుల శ్రమలు మీకు నేత్రానందముగ నుండెనా? మా కష్టము లెటింగికూడ నరకకూపమున బడద్రోయుచుంటిరా? ఇకనైనను మీ గట్టినమ్మకములను బారద్రోలి మా సుఖదుఃఖముల నెఱిగియుందురు గాక. సంఘసంస్కర్తలారా! మీ రిట్టి యుద్యమములందు పాల్గొని ప్రచారముజేసి పునర్వివాహము లొనర్చుటలో వితంతువుల పాలిటి కల్పవృక్షమని వేరుగ జెప్పవలయునా! మన హిందూసంఘమందలి మాలిన్యము బోగొట్టి స్త్రీ పునర్వివాహములుజేయించి పుణ్యమును గట్టుకొనుడు. సోదరీమణుల సద్గోగతిపాలుచేయు కూరులను సంఘమేల బహిష్కరింపదో గదా? రామమోహనరాయలు మొదలగు పురుషులు జన్మించిన యీ భరతభూమి నేడిట్టి దుష్టుల కాలవాల మయ్యెనా?"

అంతట గోవిందరావు కంపితస్వరముతో "సోదరీ! యిట్టి దూషణవాక్యములచే నన్నేల పాతాళమున కణగద్రొక్కెదవు. ఈయపరాధి నింకను క్షమింపవా? దుర్మదాంధుడనై యట్లొనర్చితిని."

అంతట సరస్వతి మిగుల క్రోధముతో "నీకొక సోదరి గలదా? ఇంత దుర్మార్గ మొనర్చిన నీవు నాకెట్టి సోదరుడవు? ఆనాడు రైలుస్టేషనున దుఃఖించుచుండ నాదుఃఖమే తనదుఃఖముగ భావించి నన్నుగాపాడిన ఈ రాజేశ్వరరావుగారే నా సోదరులు."

"సరస్వతీ! సరస్వతీ! నేనును నీసోదరుడను."

"నీవా? నీవు నాకు సోదరుడవా? నీవు ప్రథమజన్మమున సోదరుడవై నరకమున బడద్రోయగా స్వర్గమునకు దారిజూపి నీ యెదుట గూర్చునియున్న కాంతారావుగారి కిచ్చి పునర్వివాహముగావించిన రాజేశ్వరరావుగారే నా నిజమగు సోదరుడు."

"సోదరీ? నీవేదిచెప్పినను జేయనర్ప సంసిద్ధుడనై యున్నాను".

"అట్లైన నీవీదినము మొదలుగా, సంఘసంస్కర్తవై స్త్రీపునర్వివాహము లందు నీయావచ్ఛక్తిని వినియోగించెదనని శపథముజేయుము."

వెంటనే గోవిందరావొక పుస్తకమును చేతనిడికొని చెల్లెలియాజ్ఞప్రకారము, శపథము చేసెను.

శారదాబిల్లు ప్రశంస

శ్రీమతి బి. జ్ఞానాంబగారు

భారతీయులు ధర్మంబు బాయరేని
వీరనారులు పతిభక్తి విడువరేని
సత్యదేవత దేశంబు సడలదేని
శారదాబిల్లు తీవ్రమైసాగుగాక!

తొలగిపోవును వైధవ్యదుఃఖసమితి
బాసిపోవును వరకట్నబాధలింక
బీదసాదలు హాయి జీవింపుచుంద్రు
విపులసుఖమబ్బు శారదాబిల్లువలన.

మార్పు

శ్రీమతి వెంపాటి జానకీదేవిగారు

సాయంత్రము పుష్పలత వంటఇల్లు ఊడ్చి ముడికట్టుకోడానికి ప్రయత్నం చేస్తూవున్నది చీకటిపడితే పిల్లలు హడావిడిచేసి ఆకలికి ఏడుస్తారని. ఇది అంతా చూసింది లీలావతి. ఇహ కోపంపట్టలేక పిల్లలమీద పెట్టి ఆరంభించింది. "మీకు ఎంతతిన్నా వంటఇంటిమీదే ఉంటాయి ప్రాణాలు. సాయంత్రం అయిదుగంటలైనా కొట్టనివ్వరు సరిగదా, అన్నం దగ్గరకు రాగానే వాడూమీరు కలిసి పోట్లాడడం. ఏదైనా చెప్పితే తప్పు ఎట్లాగో ఈ కాపురం చెయ్యడం. నాకు మీవల్ల చావువచ్చింది." అని బిగ్గరగా ఇంట్లో పొరుగవాళ్లు వినేటట్టు ప్రారంభించింది సాధింపు. ఇదంతా అర్థంచేసుకొని పుష్పలత ఖిన్నురాలై ఏమీమాట్లాడకుండా తన పని చేసుకుంటూ వున్నది అవతల తనమాట భర్తవింటే ఏమిఅనుకుంటాడోనని. రెండుచేతులు కలిస్తే చప్పట్లుగాని ఒక చెయ్యి ఎంతసేపు కొట్టుకుంటుంది. కొట్టుకుంటే మాత్రం ప్రయోజనమేమి అన్నట్లు వాగివాగి నోరునొప్పి ఎత్తడం చేతనో, లేక, ఇహ తను మాట్లాడడం నిష్ప్రయోజనమనో సాధింపు ఆపివేసి భర్తరాకకు ఎదురు చూస్తూవున్నది లీలావతి.

సావిట్లో కుర్చీలోకూర్చుని చదువుకుంటూవున్న పుష్పలతభర్త లక్ష్మణరావు వదినెగారి సాధింపులన్నీవిన్నాడు. తన భార్యనీ, తన పిల్లలనీ ఆవిడపొడిచే ఎత్తిపొడుపులకు దేనికీ తన భార్య జవాబు చెప్పకపోవడానికి తన మనస్సులో చాలా సంతోషించినాడు. కాని అతని మనస్సు విచారంలో మునిగింది. చదివే పుస్తకంమూసి దీర్ఘాలోచన చేశాడు. ఎన్నాళ్లు తనూ, తన పిల్లలూ, భార్యా వదినెగారి మాటలు పడుతూ వుండడం. పోనీ ఆవిడ అభిప్రాయాన్ని బట్టి వేరే ఉందామన్నా అన్నగారిని చూసి వూరుకోవడం అవుతోంది. ఈ సంవత్సరమైనా ఏమ్మే ప్యాసయి ఏవూరిలోనైనా హెడ్‌మాస్టరుగా ప్రవేశించితే విడిపడకుండా వేరే వుండడం అవుతుంది. ఎట్లాగైనా ప్యాసుఅవడానికి ప్రయత్నంచేసి చదవాలి. చదువుదామన్నా ఇంట్లో తెల్లవారింది మొదలు ఈ మాటలవల్ల చదువు సాగడంలేదు ఎట్లాగా? అని ఆలోచిస్తూ వున్నాడు. పోనీ విడిగావుండడానికి తన భార్యతో చెప్పితే ఆవిడ ఏమంటుందో ఆవిడ అభిప్రాయం కనుక్కుందామని ఉద్దేశ్యం కలిగింది. వెంటనే కుర్చీలోనుంచి లేచి వంటఇంట్లోకి వెళ్లేడు. పుష్పలత ముడికట్టుకొని పొయ్యిమీద బియ్యంపెట్టి చంద్రముఖిని ఎత్తుకొని ఆడిస్తోంది. పుష్పలతకి ఇద్దరు పిల్లలు. పిల్లవాడికి అయిదేండ్లు. పేరు సుందరం. పిల్లకి ఏడాది, ఆ పిల్ల పేరే చంద్రముఖి. పేరుకు తగ్గట్టుగా వుంటుంది. ఆ పిల్ల మొహం, కళ్లు, ముక్కు ఎంత పిల్లలయందు అసహ్యం గలిగిన వారికైనా ఆ పిల్లని చూస్తే ఎత్తుకోవలెనని బుద్ధిపుడుతుంది. పిల్ల ఏడాదిదైనా తెలివితేటలు అద్భుతంగా వున్నవి. పువ్వుపుట్టగానే పరిమళం యిస్తుంది అన్నట్లు, చిన్నతనంలోనే తెలుస్తాయి తెలివితేటలు. అట్లా లక్ష్మణరావు వంటఇంట్లోకి వెళ్లి భార్యతో—

"పుష్పలతా, ఏంచేస్తున్నావు?" అన్నాడు.

"మడికట్టుకుని వంటచేస్తూన్నాను, మీకు ఏమికావాలి?" అన్నది.

"అబ్బే, ఏమీ వద్దుకాని నీతో ఒక సంగతి చెపుదామని వచ్చేను."

"ఏమి టా సంగతి?"

"ఏమిటా? ఇందాక మా వదినె అన్నమాటలు అన్నీ విన్నావా?"

"విన్నాను" అన్నది.

"అయితే నీ ఉద్దేశ్యం ఏమిటి?" అన్నాడు.

"ఏమీలేదు. నేను జన్మించిన వేళావిశేషము."

"నీవు జన్మించిన వేళావిశేషం యిట్లావున్నదని అనుకోవడం ఎందుకు? యిటువంటి భర్తని చేసుకోడం వల్లగదా యిట్లా కష్టపడవలసివచ్చింది, వేరే ఎవరినేనా చేసుకుంటే సుఖపడుదువుగదా."

"ఛా, ఏమిమాటలు? నాగీతలో సుఖపడడం లేకపోతే ఎవరు ఏమిచేస్తారు?" అన్నది విచారంతో.

"పోనీ, రేపు మా అన్నగారితో చెప్పి విడిపడదామా?" అన్నాడు మెల్లిగా.

"ఏమని చెపుతారు?"

"ఇంట్లో ఆడవాళ్లకీ ఆడవాళ్లకీ సరిపడడం లేదు. రోజూ వదినె పిల్లిమీద పెట్టి, ఎలుకమీద పెట్టి సాధిస్తోంది గనుక, మేము సర్దుకుంటాము." అని.

"అట్లా మీరు చెపితే మీవదినెగారిమీద నేరంచెప్పినట్టు అవుతుంది. దానిమీద ఆయనకి కోపంవస్తుంది. నా భార్య అంటే నీ భార్య వూరుకుందా, నీభార్య ఏమిఅంటే నాభార్యఅన్నదో, అంటారుగాని తన భార్య మీద తప్పువున్నదని అనుకోరు. మీరు చెప్పడంవల్ల అల్లరిగాని మరిఏమీ లేదు. ఎందుకు వచ్చిన అల్లరి యిదంతాను? నలుగురూ వింటే ఫలానాఆయనతమ్ముడు విడిబడ్డాడమ్మా అంటారు. నలుగురి నోళ్లల్లో పడడం ఎందుకు? ఎల్లాగో కొన్నాళ్లు కాలంజరిపితే ఈ లోపున మీరు పరీక్ష ప్యాసయి ఎక్కడేనా ఉద్యోగంలో ప్రవేశించితే ఎట్లాగూ వెళ్లుతాము. ఈలోపల తొందరపడడం ఎందుకు? అన్నిట్లోకి నిదానం మంచిది అంటారు పెద్దలు. పెద్దవాళ్ల మాటమీదే వుందాం కొన్నాళ్లు." అన్నది.

ఏమో ఆలోచిస్తూ సరే అంటూ ఏదో చెప్పబోతున్నాడు. యింతట్లోకే పిల్లలు అన్నానికి రావడం చేత పుష్పలత పిల్లలకి అన్నంపెట్టే ప్రయత్నానికి వెళ్లింది. లక్ష్మణరావుకూడా చదువుకోడానికి సావిట్లోకి వెళ్లినాడు.

ఏడుగంటలకి ఆఫీసునుంచి శివరావు ఇంటికి వచ్చినాడు. శివరావు అంటే లీలావతి భర్త. అతను పగలు పదిగంటలకి ఆఫీసుకు వెళ్లితే రాత్రిఏడుగంటలకి యింటికి వస్తాడు. అంతవరకూ ఆఫీసులో పని సరిపోతూ వుంటుంది. అతను ఎమ్మే ప్యాసయినా ఈ కాలంలో బ్రాహ్మణులకు ఎక్కడా ఉద్యోగాలు దొరక్కపోవడంచేత ఉద్యోగం పురుషలక్షణం అని ఏదో ఆఫీసులో నెలకి డెబ్బై రూపాయలకి ప్రవేశించినాడు. ఆస్తిమంతులు గనుక ఏమీ యిబ్బందిలేకుండా బండిసాగుతోంది. ఇతనికి ముగ్గురు పిల్లలు. లీలావతి కనిపెంచుతూన్నదే యింకా.

అతను రాగానే స్నానంచేసి అతనూ లక్ష్మణరావు భోజనానికి కూర్చున్నారు. వాళ్లతోపాటే లీలావతికూడా భోజనంచేసి తిన్న విస్తరేనా ఎత్తకుండా లేచి వెళ్లింది. తర్వాత పుష్పలత భోజనంచేసి అంతా చేసుకుని తలుపులు వేసుకుని పడుకోడానికి వెళ్లింది. లీలావతి గదిలో శివరావుతో ఘోష మొదలుపెట్టింది. ఇంట్లో చాకిరీఅంతా తను చెయ్యలేకుండా వున్నాననీ, ఎంతచేసినా ఇంట్లో ఎవరికీ మెప్పులేకుండా వున్నదనీ, ఎన్నాళ్లు ఇట్లా తానుమాత్రం చెయ్యగలుగుతాననీ, తోడికోడలు ఆయన వున్నంతసేపు పనిచేసినట్టు నటించి, ఆయన వెళ్లగానే గదిలో ప్రవేశించి సాయంత్రము వరకూ బయటికే రాదనీ ఏమేమో మొదలుపెట్టింది. ఆయన పైకి ఏమీ మాట్లాడలేదుగాని కోపంవచ్చినట్లు తెల్లవారి ధుమధుమను బట్టి స్పష్టమైంది. దానికి తోడు పుష్పలత ఆరోజున నిద్ర లేచేటప్పటికి ప్రొద్దెక్కింది రాత్రి పిల్ల నిద్రపోకుండా ఏడ్వడంచేత. ఈవిధ

ప్రొద్దెక్కి లేవడం చూడడంతోనే శివరావుకి అగ్నిలో ఆజ్యంపోసినట్లు అయినది. దానితో ఆయన తమ్ముడి దగ్గిరకు వెళ్ళి కాస్సేపు హడావిడి చేసినాడు. అన్న మనసు తెలిసినవాడు గనుక తమ్ముడు మాట్లాడకుండా వూరకున్నాడు. శివరావుకు కోపంవచ్చినా సంతోషంవచ్చినా వెనకా ముందూ తెలియదు. ఎవరు ఏమి చెప్పినా వినడు. తను ఏది అనుకుంటే అది అని తీరవలసినదే. అటువంటప్పుడు తక్కినవాళ్లు వూరుకోడం వుత్తమం. పుష్పలత ప్రొద్దెక్కి లేచినదన్న మాటేగాని పనిఅంతా తానే చేసుకుంది. లీలావతికి ఆరోగ్యం అక్కరలేదు. మాటలు చెప్పేవారు పనిచెయ్యలేరు పనిచేసేవారు మాటలు చెప్పలేరు అన్నసామెత వట్టిదా?

మధ్యాహ్నం లీలావతి సావిట్లో చాపమీద కూర్చుంది. పుష్పలత అప్పుడే ఏదో పనివుండగా గది లోకి వెళ్ళింది. సమయం కనిపెట్టినట్లు అప్పుడే పొరుగు యింటి శాంతమ్మవచ్చి లీలావతితో లోకాభిరామా యణం మాట్లాడుతోంది. అది అయిన తర్వాత—

"మఱదలా! మీ తోడికోడలు ఎక్కడా బయట కనపడదు సరిగదా, యింటికి వచ్చినా కనపడ దేమమ్మా?" అన్నది.

"వదినా! ఆవిడ గదిలోనుంచి బయటికివస్తేగా? ఎవరికేనా కనపడ్డానికి. అందరి బదులూ నేను కనప డుతూ వున్నాగా. ఆవిడ అట్లా కనపడదు. నీకు చూడవలెనని వుంటే గదిలోకి వెళ్ళిచూడు." అన్నది.

"సరే వెళ్లిచూస్తా" అంటూ లేవబోతూ వుండగా శాంతమ్మకి ఇంట్లోనుంచి కబురు వచ్చింది ఇంటికి ఎవరో వచ్చినారు త్వరగా రమ్మని.

"సరే, ఇంకోసారి వచ్చి మీ తోడికోడలిని చూస్తాను." అని శాంతమ్మ ఇంటికి వెళ్లినది.

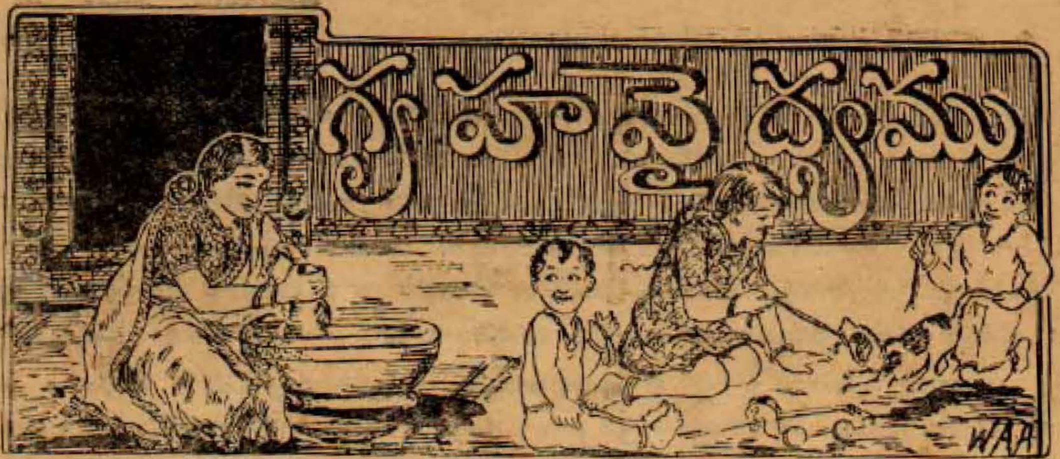
లక్ష్మణరావు ఎమ్మే ప్యాసయినాడు. వెంటనే ఏలూరు స్కూల్లో ఖాళీవచ్చినదంటే దరఖాస్తు పెట్టి ప్రవేశించినాడు. నెలకి నూటయాభై యిస్తారు జీతం. మెల్లగా అక్కడ ఇల్లు కుదుర్చుకుని భార్యనీ, పిల్లలనీ పిల్చుకుని వెళ్లి అక్కడ మకాం పెట్టినాడు. అప్పుడు అతని మనస్సుకు నూతనవికాసం కలిగింది. తను అనుకున్నవి అన్నీ సఫలం అయినవి కదా అని సంతోషం. ఎప్పుడేనా పండుగలకి, లేక సెలవులకి ఇంటికి వెళ్లేవారు. ఒకప్పుడు మంచిది గాని పుష్పలత యిప్పుడు లీలావతికి చాలామంచిదైనది. ఎవరితోనేనా చెప్పే టప్పుడు మా పుష్పలత అంత మంచి మనిషి ఎవ్వరూ లేరని చెపుతుంది. ఏ పండుగవచ్చినా పుష్పలత, లక్ష్మణ రావు ఏలూరునుంచి రావలసినదే. అట్లా అన్యోన్యం కుదిరింది చూశారా చివరకి. బంధువులకు దూరంగాను, నీళ్లకు దగ్గరగాను ఉండమంటారు యిందుకే కాబోలు?

చివరచివరకు లీలావతి, శివరావులకు లక్ష్మణరావు, పుష్పలతల సుగుణములు, సౌహార్ద్రత బాగా తెలిసివచ్చినాయి. వారు చేసే ప్రతికార్యంలోనూ వీరి సలహా, సహాయం కోరేవారు. లీలావతి పూర్వ వర్తనంతా మారింది. మఱది, తోడికోడలంటే అమిత ఆనందం, ఆదరణ, గౌరవం. వారు వచ్చి తమ దగ్గిరఉంటే బాగుండును అనుకొంటుంది అప్పుడప్పుడు. కాని అదెట్లా వీలుపడుతుంది యిప్పుడు.

అతడు ఇల్లాలక్ష్మణరావు కాఫీ తాగుతున్నాడు. చంద్రముఖి నవ్వుతూ ప్రక్కన ఆడుకుంటోంది. పుష్పలత వైపు తిరిగిఅన్నాడు—

"చూశావా? హాయిగావుంది. అన్నయ్యపిల్లలుకూడా వున్నప్పుడు, కొట్లాటలు అవి తప్పేవికావు. ఆ రోజుల్లో ఎంత అవస్థపడ్డాం? తల్చుకుంటే ఒళ్లుజలదరిస్తుంది."

"పోనీలెస్తురూ. తల్చుకోవడ మెందుకు? పెద్దవాళ్లు ఎప్పుడూ చెడ్డవారు కారు. మనకు ఇప్పుడు కలి గిన కొరత ఏమిటి?......వెనకటి దినములు జ్ఞాపకంచేసికోనే వద్దు''.......అన్నది పుష్పలత కోమలంగా.

డాక్టరు యస్. శేషగిరిరావుగారు యల్. ఐ. యమ్.

అడ్డసరము పువ్వులు కండ్లకు కట్టిన నేత్రరోగములను పోగొట్టును.

* * *

నాలుగు, అయిదు తులములు అరటిపువ్వులరసములో రెండుతులములు పెరుగు కలిపి ఇచ్చిన రక్తగ్రహణి, ఋతురక్తస్రావము కట్టును. దినమునకు రెండు లేక మూడు మార్లు ఇయ్యనగును.

* * *

అవిసెపువ్వుల చూర్ణము నస్యముచేసిన చాతుర్థికజ్వరము పోవును.

* * *

అవిసెపువ్వులరసమును కండ్లలోపిండిన మసకలు, మందదృష్టి హరించును.

* * *

గులాబిపువ్వు రేకులు ఒక ద్రాముయెత్తు తినిన విరేచనములగును.

* * *

గులాబిపువ్వులరసమునుముక్కులోపిండిన తలనొప్పిని, శిరోరోగములనుబోగొట్టును.

* * *

ఎండబెట్టబడిన గులాబిపువ్వులుగాని, మొగ్గలుగాని నేతిలో దోరగావేయించి భోజనముచేయునప్పుడు ప్రథమకబళముతో తినిన శీఘ్రముగ సుఖవిరేచనమగును.

* * *

జబ్బుపడి లేచినవారు గోరింటపువ్వులు వాసనచూచినను నుదుట కట్టుకొనినను మేలు చేయును.

* * *

గోరింటపువ్వులతో నింపినతలగడ తలక్రిందనుంచుకొని పండుకొన్నచో మంచి నిద్ర తెచ్చును.

గోరింటపుష్పములతో తయారుచేయబడిన తైలము చిన్నచిన్నగాయములనుకుదుర్చును.

*　　*　　*

లంగేటిపుష్ప దీనిని నీడను యెండించి చూర్ణముచేసి ఆచూర్ణమునకు సమముగా చీనావంచదారకలిపి పూటకు పావు లేక అరతులము చొప్పున రెండుపూటలును ఇరువది లేక నలుబది దినములు పుచ్చుకొనిన అతిమూత్రజాడ్యము కట్టును.

*　　*　　*

తురకవేపపువ్వులు నూరికట్టిన వ్రణములలోని పురుగులు చచ్చిపడిపోవును.

*　　*　　*

దవనచూర్ణము నూనెలో కలిపి స్నానముచేసినపిమ్మట ఒంటికి పూసుకొనిన సువాసనగను, ఆరోగ్యకరముగను ఉండును.

*　　*　　*

తురకవేపపువ్వులు ముద్దగనూరి ఒంటికి పట్టించిన పొక్కులు పుట్టెడు చర్మరోగములు నెమ్మదించును.

*　　*　　*

దానిమ్మపువ్వుల రసము మూడునాలుగు చుక్కలు ముక్కులో పోసిన ముక్కువెంట రక్తము పడుట కట్టును.

*　　*　　*

నందివర్ధనపుష్పములను కండ్లకు అద్దుకొనిన కండ్లకు చలవచేయును.

*　　*　　*

పచ్చిదానిమ్మపూవులు నూరి పండ్లకు పూసిన చిగుళ్లవెంట రక్తము పడుటకట్టును.

*　　*　　*

నందివర్ధనము పువ్వుల రసము కండ్లలో వేసిన కండ్లకలకలు, కండ్లు ఎఱ్ఱబడుట, కండ్లమంటలు మొదలగునవి మానును. మేలుచేయును.

*　　*　　*

నువ్వుపువ్వురసము కండ్లలోపిండిన నేత్రరోగములు హరించును.

*　　*　　*

సీమ అవిసెచెట్టు పువ్వులునూరి ఉడికించి పైకి పూసినను లేక పైనవేసి కట్టినను తామర మొదలగు చర్మరోగములు మానును.

*　　*　　*

మునగపువ్వులు పచ్చివి వెచ్చచేసి కట్టిన సమస్తనేత్రరోగములు మానును.

*　　*　　*

మొగలిపువ్వురేకులు ఎండించి ఉంచి ఉబ్బసపుదగ్గుచేత విస్తారము బాధగానున్న సమయములందు చుట్టవలెచుట్టి కాల్చిన గొంతుకకు ఎగదాసియున్న శ్లేష్మము వెంటనే తెగిపడిపోవును; బాధతగ్గిపోవును.

స్త్రీలు—ద్రవ్యార్జనము

గుండు రాఘవ దీక్షితులుగారు

మన యాంధ్రదేశమునందలి బ్రాహ్మణేతరవర్ణములలోని బీదలు సాధారణముగఁ గుటుంబపోషణమునకు స్త్రీపురుషు లిరువురును గలిసి పాటుపడి పనులు చేసికొని యాకష్టముతో వచ్చిన ద్రవ్యము పెట్టి సౌఖ్యముగఁ గాలక్షేపము చేయుచున్నారు. కమ్మరులు, కంసాలులు, కుమ్మరులు, సాలీలు, వైశ్యులు మొదలగు ననేకవర్ణములలోఁ బురుషులతోఁ బాటు స్త్రీలును గష్టపడి ద్రవ్యార్జనసాధనములగు పనులను జేయుచుందురు. పేదబ్రాహ్మణులలో స్త్రీలు మాత్రము నూటికి తొంబదియైదుగు రూరక కాలహరణము చేయుచు నేకాదశీవ్రతములతో జీవయాత్రలు చేయుచున్నారు. దీనికిఁ గారణములు రెండు తోఁచుచున్నవి. ఒకకారణము అభిమానము. అనఁగాఁ దాము పాటుపడుచుండుట సాటివారగు ఇతరులు చూచి యాక్షేపించెదరను భయము. తమయింట ముత్తవ మూఁడుతరములనుంచి లేని యాచార మీనా డెట్లవలంబింపనగు ననెడి యనుమానము. ఇటువంటి పనికిమాలిన వే మఱికొన్ని వెయ్యియూహలు మనసులోఁ బెట్టుకొని, తమ తిండికై జరుగుబాటు విధానము నితరులు చెప్పినను గూడ ధైర్యము చేయలేక యాకలికి మలమల మాడు కుటుంబము లెన్నియో కలవు. మడిమాన్యముల మీఁదనో, యుద్యోగముల మీఁదనో వచ్చు స్వల్పాదాయము భుక్తి, ప్రయాణములు, వైద్యోపచారములు, పురుళ్లుపుణ్యములు, తోరణోత్సవములు, పారణోత్సవములు, మొదలగు వేలతిరబడిగనున్న ఇతర వ్యయములకును జాలక మడులుమాన్యము లప్పులక్రింద నూడ్చికొని పోఁగా అంచములు మొదలగు దుర్మార్గములకుఁగూడ దిగవలసిన వారగుచున్న వా రెందఱో కలరు.

కఱువులో నధికమాసశ్రాద్ధమనినట్లు బీదవారికే భగవంతుఁడు సంతానవృద్ధి కలుగునట్లాశీర్వదించుచుండును. వీరు చాలక వితంతుతోఁబుట్టువులుకూడఁ గొందఱికి దాపురింతురు. ఇటువంటి సందర్భములలో నొక్క పురుషుఁడు స్వల్పాదాయముతో నిందఱను బోషించు టెంత కష్టముగ నుండునో యోజింపుఁడు. వితంతువులు మనోవృత్తికొఱకు న్యాయస్థానములలో దావాలు వేసి భగీరథప్రయత్నములు సలిపి తుదకు కొండ త్రవ్వి యెలుకను బట్టినట్లు సంవత్సరమున కేయేఁబదిరూపాయలో తెచ్చుకొనినను ఆద్రవ్యము దీపారాధనమునకుఁ జాలకుండ తిప్పలుపడుచుఁ బుట్టినింటివారిమీఁదనే యాధారపడవలసిన వారగుచున్నారు.

కనుక బీదకుటుంబముల యందలి క్రొద్దిజీతగాండ్ర సంపాదనమునకు స్త్రీలుకూడ తమ కష్టార్జితద్రవ్యము నొకించుక కలిపినచోఁ జాల సౌఖ్యకరముగఁ గుటుంబపోషణము జరుపుకొనవచ్చును.

ఇఁక నభిమానముమాట కూడఁ గొంచెము విచారించిన మీఁదటఁగాని విషయప్రవేశమునకు నావకాశము చిక్కదు.

కుటుంబమునందలి జన మెక్కువగ నుండి యాకుటుంబ వ్యయములకుఁ గావలసినంత ద్రవ్యము నార్జించు మార్గము లేక తప్పనిఖర్చులు చేయవలసి వచ్చినప్పు డప్పులను జేయుచు అబులుబిము క్కికె గృహారామక్షేత్రాదులను గోల్పోయి కాలక్రమమున పరపతికూడఁ గోల్పోవుటకంటె న్యాయమార్గమున స్త్రీలు

ద్రవ్యార్జనము చేయుట ఎక్కువ అవమానకరమగునా? ఒకనియొద్దకు వెళ్లి వానిని ఋణమునిమ్మని యతిదీనతతో యాచించి అతఁడడిగినంత వడ్డీ కొప్పుకొని ఆఋణవిముక్తి యగునట్టులను వానికి దాసినకంటెను నీచాతినీచమగు హైన్యస్థితిలోఁ జేరుటలొగ్గియుండుట అవమానకరముకాదా? అప్పులెక్కువై ఋణములు తీర్పలేనినాఁడు ఋణదాతలు అప్పుగొన్నవారి యిండ్లు, భూములు వేలము వేయించుచుండ గ్రామములోని జనులెల్లరు వారిచాలగోపాలముగ నవ్వుచుండ అవమానకరముకాదా? ఒక కుటుంబములోని స్త్రీపురుషులు పాటుపడి ద్రవ్యార్జనము చేసికొని సౌఖ్యముగ జీవనము గడుపుకొనుట అవమానకరమా? ద్రవ్యార్జనమునకు పూర్వీకులనుండి యాచారము కావలెనా? పూర్వులనుండి యనుకూల్యతముగ వచ్చుచుండు పనియేనా ఋణదాతల కిండ్లు వాకిండ్లు వశముచేయుట? పరిశ్రమించి స్త్రీలు ద్రవ్యార్జనము చేయఁబూనుట గౌరవనీయమైన పనిగాని అవమానకరమగు విషయముకాదు. పూర్వము పీపెడు నెయ్యి పండ్రెండణాల కిచ్చిననాఁడు స్త్రీలు పాటుపడవలసిన యవసరము లేకపోయినది. నేఁటి పరిస్థితులు చాలభిన్నముగనున్నవి. స్త్రీపురుషులకు నాగరకత బలిసిన కొలఁదిని పరికరములు, వస్త్రవాహనాదులు నెక్కువగఁ గావలసివచ్చుచున్నవి. కనుక పురుషుఁడెంత సంపాదించినను పొట్టకూటికి సరిపోవుచున్నదే కాని పైఖర్చులకు పైసా మిగులుట దుర్లభమగుచున్నది. కనుక స్త్రీల తోడ్పాటత్యంతావశ్యకమని తోఁచుచున్నది.

స్త్రీలు సగౌరవముగను, న్యాయముగను, తమ తమ కుల గౌరవాదులకును ఆచారములకును భంగము కలుగనివిగను నుండు ద్రవ్యార్జనోపాయములను కొన్నిటి నాలోచింపవలయును. ఇవి తెలియకపోవుట స్త్రీలు ఊరక కాలహరణము చేయుటకు రెండవకారణము.

స్త్రీలు మనలో వితంతువులు, ఐదువలు అని రెండు విధములుగనున్నారు. ఐదువలకుఁ దఱచుగఁ బురుళ్లుపుణ్యములు సంభవించుచుండుటచే వారిండ్లువిడచి వెళ్లుట కర్హులుకారు. కనుక వారిండ్లయొద్దనే యుండి చేయుపనులను వెదుకవలెను. ఇవి గృహపరిశ్రమలనఁబడును.

వితంతువులు చదువునేర్చుకొని తమ కులగౌరవాదులకు హానికరములు కానట్టి కొన్ని యుద్యోగములను జేసి ద్రవ్యార్జనము చేయవచ్చును. వీనిలోఁ గొన్ని పనుల నీక్రిందఁ జెప్పుచున్నాను.

మొట్టమొదటిది బాలికాపాఠశాలలయందు ఉపాధ్యాయినిగఁ బనిచేయుట. ఎలిమెంటరీ హైయర్ గ్రేడు ట్రెయినింగు అయిన ఉపాధ్యాయినికిఁ దెలివితేటలనుబట్టి ఇరువదియైదు మొదలు నలువది రూపాయలవరకు జీతముగలదు. వితంతువు మనోవృత్తికి నెలకు ముప్పదిరూపాయ లెందఱు తెచ్చుకొనువారుగలరో యోజింపుఁడు.

రెండవది వైద్యవృత్తి. స్త్రీలు మంత్రసానిపని నేర్చుకొనినచో వారివారి బుద్ధిసూక్ష్మతనుబట్టి యెంత వఱకైనను సంపాదింపవచ్చును. కొన్నితడవలు మంత్రసానులు బాలెంతలకుఁ బ్రాణదానముచేసి కూలనున్న కొంపలు నిలువఁబెట్టి మహాపుణ్యమును గట్టుకొనుచున్నారు. అంతకంటె గౌరవనీయమగు వృత్తి కలదా? ప్రాణదానము చేయుటకంటె పుణ్యతరమగు మహోపకారమున్నదా? ప్రాణదాతకుఁ గృతజ్ఞులుగ నుండనివారుందురా? ఈ వృత్తిలోవచ్చు ద్రవ్యమునకంటె నెక్కువ మఱొకవృత్తిలో వచ్చునా? ఆరుచున్న దీపము నిలువఁబెట్టిన దన్న అవమానకరమా? ఒకపూట గంజికైనను జాలని మనోవృత్తి పొందుచుండుట ప్రతిష్ఠాకరమా?

మూఁడవది ఫోటోగ్రాఫులుతీయువృత్తి. దీనికి విశేషము విద్యతోఁ బనిలేదు. మన దేశములో మహమ్మదీయులు, వెలమవారు, కమ్మవారు మొదలగు ఘోషాస్త్రీలు గల వర్ణము లనేకములున్నవి. వానిలోని స్త్రీలకు ఛాయాపటములు తీయుటకుఁ బురుషులకు వీలుపడదు, అందుచేత స్త్రీలీపని నేర్చుకొని

లేని ఘోషాస్త్రీల కెంతయుపకార మొనర్చిన వారగుదురో తత్ప్రతిఫలముగఁ దమ కెంతటి ద్రవ్యలాభము కలుగ గలదో యోచింపుఁడు.

ఈ ప్రకారముగ నెక్కువ తీరికగల వితంతువులు తమపోషణ ఇతరులకు భారముగ నుండకుండునట్లు సాయపడవచ్చును.

ఇఁక నైదువల మాట చూతము. వీరింటినుండి కదలనక్కఱలేకుండ నింటిలో నుండియే కొన్ని పనులు చేసి ద్రవ్యార్జనము చేయఁగల వృత్తులు కొన్నిటిని సూచించి యీ వ్యాసము ముగించెదను.

మొదటిది వర్తకము. అనఁగా స్త్రీలకుఁ బనికివచ్చు చీరలు, రవికెలు, మందులు, గాజులు, బొమ్మలు, పటములు, రాతిచిప్పలు, ఇత్తడిసామానులు, పుస్తకములు, వెండిసామానులు మొదలగునవి తెప్పించి స్త్రీలు వర్తక మారంభించినచో ఆయా వస్తువులు కావలసిన స్త్రీలు స్వయముగ వెళ్లి తమకుఁ గావలసిన వానిని స్వయముగఁ నెన్నుకొనుచుందురు. అందుచేతఁ బురుషుల కాశ్రమ తప్పుటయే కాక స్త్రీలు తమకుఁ గావలసిన వానిని దామే యేరుకొని తమకుఁ దృప్తికరముగ వానినే తెచ్చుకొందురు. కనుక నింటిలో గొణుగుకొనుట సణుగుకొనుట తప్పిపోవును.

రెండవది బట్టలుకుట్టు వృత్తి. ఒక కుట్టుమర తెప్పించుకొని రవికెలు, జాకెట్లు, లాగులు, చొక్కాలు కుట్టుట ప్రారంభించినచో స్త్రీలకును చిన్నపిల్లలకును గావలసిన యుడుపులన్నియు కొలతలు మొదలగునవి పురుషదర్జీలతో బనిలేకుండ స్త్రీలే చేయవచ్చును. ఈ వృత్తిమీఁద నెలకు ముప్పది నలుబది రూపాయలు సంపాదింపవచ్చును. రఫ్ఫూచేయుట, లేసుపనిచేయుట, చుక్కిపూసలుకుట్టుట మొదలగునవియు, మేజోళ్లు అల్లుట, బనియనులు అల్లుట, నవారు నేయుట మొదలగునవన్నియు నిచటనే చేయవచ్చును. అన్నిపనులకు ఇప్పుడు మరలు దొరుకుచున్నవి.

మూఁడవది సబ్బులు చేయుట.

నాలుగవది పటములకు, ఫోటోలకు చట్టములు కట్టుట. ఇటువంటి వింక నెన్నియో పనులు స్త్రీ లింటిలోఁ గూర్చుండి చేయవచ్చును. మహమ్మదీయులలోని పేదకుటుంబముల యందలి స్త్రీలు పండ్లు తోముకొను కప్పు, గోదుమ పిండితో సేమేలు, తలనూనెలు మొదలగునవి చేయుచుందురు. సాతానులలోని స్త్రీలు శ్రీచూర్ణము, తిరుమణి, పసుపు, కుంకుమ, పూలదండలు మొదలగునవి చేయుచుందురు.

ఏ పనినైనను ప్రారంభింపఁగనే క్రొత్తలోఁ గొందఱు వింతగఁ జెప్పుకొనవచ్చును. కొందఱు మూఢులు హేళన చేయవచ్చును. కాని కాలక్రమమున కొంతద్రవ్య మార్జించినవారమాట తెలిసికొనియు, సత్ప్రవర్తనమునకు భంగము వాటిల్లుటకు వీలుకాని వృత్తియేకదాయని లోకము కన్నులెఱిఁచియు తెలిసికొనిననాఁడు మొదట నవ్విన స్త్రీపురుషులెల్లరును పాదాక్రాంతులై తమతమ తెలివితక్కువతనమునకు తామే లజ్జపొంది క్షమార్పణము వేడుకొందురు. ఒకరికి కొంచెము లాభకారిగ నున్నదనినచో నొకరివెంట నొకరాపనిని దాముకూడఁ జేయ సాగుదురు. కాని యొక్కొక్కరు ఒక్కొక్కవృత్తి నవలంబింపవలయును గాని అందఱు నొక్కవృత్తినే యవలంబింపఁగూడదు. అప్పడములు వత్తుట మొదలు హైకోర్టుజడ్జీపనివఱకు స్త్రీలు ప్రవేశించుచున్న యీ దినములలో నెండ కన్నెఱుఁగకుండ నింటిలోఁ గూర్చుండి తలపూవువాడకుండ న్యాయమార్గమున ద్రవ్యార్జనము చేసికొనుచు సౌఖ్యముగ జీవనము గడుపుకొను వారిని జూచి నవ్వుదురా? ఈ యూహ కారణము లేని యనుమానము.

నా జీవనావయాత్ర

శ్రీమతి డి. రాజేశ్వరమ్మగారు

ఆహా! పరమాత్మునిచేత లత్యద్భుతములుగదా! మొన్న మొన్నటివరకు సౌఖ్యాంబుధి నోలలాడ నువ్విళ్లూరుచుండ దైవమంతలో నాయాశల కంత రాయమును గల్పించెను? సర్వసుఖముల కునికిపట్టగు ఈ ఎలప్రాయమంతయు బూడిదలో పన్నీరువలె వ్యర్థముకావలసినదేగదా? స్త్రీ ఎవ్వనిదైవమని భావించునో, ఎవ్వనిగూడి ధర్మార్థకామ మోక్షమార్గములను బడయునో, అట్టి అనుకూలవర్తియు అవిరళమగు దాంపత్యసుఖముల నోలలాడించు పతియులేని సతియొక్క జీవనము—అడవిఁగాచిన వెన్నెలవలె—దివాకరుఁడులేని దివసమువలె—రాజులేని రాజ్యమువలె—వ్యర్థమేగదా?

చదువరీ! నా యీదురంతదుఃఖపూరితమగు జీవచరిత్రమును వ్రాసి మిమ్ము శ్రమ పెట్టుచున్నందులకు మన్నింపుడు. మాకాపురస్థలము (అనగా నాజన్మభూమి) మానేపల్లి అగ్రహారమని పూర్వకాలపు టుత్తరప్రత్యుత్తరములనుబట్టి నిర్ధారణ చేసితిని. తలిదండ్రులకు దురదృష్టవతినగు నేనేకపుత్రికనగుటఁజేసి చిన్ననాటనుండియు గారాబమున పెరిగితిని. బాల్యావస్థయను అజ్ఞానాంధకారముచే గప్పబడియుండుటచే నాచిన్ననాటి మాస్థితి గతులను వివరించుట నాకసాధ్యము. నాకారేండ్లు రాకపూర్వమే మాతృవియోగము సంభవించినది. నాజనకుఁడు నిర్భరవిచారమునకు లోనయ్యెను. కొలది కాలమైన తరువాత మేమిరువురము మానేపల్లి అగ్రహారమును వీడి తత్సమీపముననుండు పచిలీ పట్టణమును జేరితిమి. అదృష్టదేవత మమ్మాదరించెనో యన అచ్చట నాజనకుని కొక చిన్న యుద్యోగము లభించెను......నెలలు, సంవత్సరములు గడచెను. నాకు వయసుమీరుటచే విద్య మానవలసివచ్చినది—పాఠశాలకేగుట మానితిని—అనంతరము మానాన్నగారు నావివాహమునకై వరాన్వేషణమున నిమగ్నులై మిగుల ప్రయత్నపూర్వకముగ పాటుపడు చుండిరి. అతని ప్రయత్నములన్నియు విఫలములయ్యెను. వరశుల్క—వ్యాఘ్రములు దేశమున

విరివిగ విఱ్ఱవీగుచుండుటచే నాజనకుఁడు విఫలమనోరథుఁడయ్యెను. మాకు దగ్గర బంధువు నాజనకుని కాంతరంగికస్నేహితుఁడును అగు మాధవరావుగారి పుత్రుఁడగు రంగారావునకిచ్చి నన్ను పెండ్లిచేయవలెనని నాజనకుని మనోగతము. కాని అది సమకూఱు టెట్లు? అందని మ్రానిపండ్లకు కఱ్ఱలు చాచినట్లు మామనోగతములు మితిమీఱియుండెను. రంగారావును, నేనును చిన్ననాటనుండియు మనోభావములందైన నేమి, అన్యోన్యమైత్రియుండెను ఒకరినొకరు వ్యతిరేకించక—ఆశాలతను పెంపొందింప ప్రయత్నించుచుంటిమి—మానాన్న పూర్వాచారపరాయణులకు లోనగుటవలన, నాకెనిమిది తొమ్మిదేండ్లు రాకపూర్వమే పాఠశాలలోని నాచదువును మాన్పుటచేత మాకిరువుర కెడబాటు సంభవించినది. రంగారావు మాతృవియోగమున నున్న నన్నుజూచి చాలజాలిపడుచుండెను. ప్రతిదినమును అధమపక్ష మొక్కసారియైనవచ్చి నన్ను దర్శించుచుండెడివాడు.

మాధవరావునకు మడిమాన్యములు విరివిగనున్నను లోభదేవతకు నాతఁడు లోనయ్యెను. అప్పటిపరిస్థితులనుబట్టి ధనాశచే పీడింపబడి విలువయగు కట్నమిచ్చిన తన పుత్రునికి వివాహమొనర్తునని ఆతఁడు ప్రకటించుచుండెను. మే మంతధన మొసంగుట కసమర్థులమగుటచే మాయాశలడుగంటెను. రంగారావు రాజమహేంద్రవరమున బి. యె. క్లాసు జదువుచుండెను. ఆతనివయస్సప్పటికి ఇరువదికికంటె మించియుండదు. ఇన్నియేల? ఆతని లావణ్యరూపవయోవిలాసములు—సిగ్గువీడి చెప్పుచున్నాను—నన్ను మిక్కిలి భ్రమింప జేసినవి. ఒకనాటి సాయంసమయమున నొంటరిగ నాచెంతకేతెంచి ఆతఁడు నిశ్చేష్టుఁడై యశ్రువులు జలజలరాల్చెను. నేను ఏమియు నెఱుంగమి యాశ్చర్యమున నాతని వంకజూచితిని.

"లక్ష్మి! మనయాశ లడుగంటెను—నన్నిక మఱచిపొమ్ము." అన్నాడు. అంతట మాఇంటికెవరో వచ్చుచుండినట్లు చప్పుడు వినబడ వెనుకకు దిరిగి జూచితిని. మానాన్న నన్ను లోపలినుండి బిలచెను—రంగారావు స్వరూప మంధకారమున లీనమయ్యెను. మరి నాకగపడలేదు—అంత నేను లోనికేగితిని—చిట్టచివరకు మూడవపెండ్లి చేసికొన నువ్విళ్లూరుచున్న ముదుసలిపెండ్లికొడుకు స్వల్పశుల్కమునకే కుదురుటచే మానాన్నగారు ఆసంబంధమును చేయుట కుద్యుక్తులైరి. నీమనోగతమేమని నన్నడగ నేనపుడు ముగ్ధనై లజ్జచేతాడితనై మౌనముదాల్చి ప్రత్యుత్తరమీయఁజాలకపోతిని. మౌన మర్ధాంగీకారమని గాబోలు మానాన్న వివాహమునకు నిశ్చయించెను. ఇప్పుడు దురంత

దుఃఖముల పాలుగానలెనని నొసట వ్రాసియుండ అప్పుడేల మనోగతమును వెల్లడింప కుంటిని? ఆహా! మానము ముగ్ధాంధ్ర మనోగతమున కంతరాయము కిల్టేగదా గల్పించును? అని దలచుకొని దుఃఖించితిని. నన్ను దుఃఖవార్ధిని బడద్రోసి యౌవన సౌఖ్యమునకు దూరముగ జేయుసమకట్టిన వివాహదినమునకు మరి రెండురోజులే గడు వుండెను......రంగారావుపేర రాజమహేంద్రవర మొకజాబును వ్రాసితిని. జవాబు రాలేదు. వివాహ మెట్లో సమాప్తినొందినది. నెలరోజులైనది. మామత్తవారింటినుండి పెండ్లికొడుకు జీవనము నిరాశను సూచించుచు జబ్బుచే బాధపడుచున్నట్లు జాబు వచ్చినది. మరియొక వారము గడచినంత ముదుసలి వ్రృతినొందెనని మరియొక జాబువచ్చినది. భయంకరమగు వైధవ్యపిశాచము నన్నావరించినది. అయ్యో! మత్రివ్రాయ చేతులాడకున్నవి. నాయాశాచంద్రు డింతలో నస్తమించెను! నాసౌభాగ్య మంతయు శూన్యమయ్యెను. వరశుల్కవ్యాఘ్రము నాకుత్తుకబట్టి నొక్కినది. ఈజన్మమున హా! నా కిక విముక్తిలేదు. నాజీవనావ మునుగనున్నది!—మునిగినది—ఓసంఘసంస్కర్త లారా? జాతీయనాయకులారా! చూచుచు నూరకుండెద రేల? ముక్కుపచ్చలారని బాలికలపాలిట బ్రహ్మరాక్షసివలె వేచియున్న వరశుల్కవిపణిని నిర్మూలముచేసి దేశము నుద్ధరింపదలచు ధీరుడేడి? ......నేనింకను పుష్పవతినిగాకపూర్వము కొందఱు నాదీనావస్థనుజూచి బ్రహ్మసమాజమతమును బురస్కరించుకొని పునర్వివాహము జేసికొన సలహాల నిచ్చిరి. వారికందరకు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ వందనము లర్పించితిని. నాజనకుని హితవాక్యముల ననుసరించుచు పూర్వాచారపరాయణతకు కళంక మాపాదింప నేనించుకైనను నిష్టపడలేదు.

దురదృష్టదేవత ఆవేశించెనో యన నాజనకుడు నావలని మనోవేదనయను దీర్ఘరోగమునకు లోనయ్యెను. దినదినమునకు క్రమమున కృశించుచుండెను. అతని క్షేమ మునుగోరుచు దయామయుడగు పరమాత్మ్మని పరిపరివిధముల బ్రార్థించుచు అబల నైనను ధైర్యము నహించి పురుషత్వమునుబూని రోగమని భావించి వైద్యులచే మందుల నిప్పించితిని గాని ఇంచుకైన లాభము లేకపోయెను. గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు. నాజనకుడు నన్ను దురంతమగు కష్టములపాలుజేసి కీర్తిశేషుడయ్యెను. నా టి నుండియు ఈ మిథ్యాప్రపంచమున—దిక్కుమాలినదానను—ఉండుటకాశ్రయమైనను లేదుగదా! భగవంతుడెన్నడు నావంటి దిక్కుమాలిన ముగ్ధలను అదృష్టహీనలను సృష్టింపకుండుగాక!

నాకు ప్రపంచమంతయు నంధకారముగ దోచెను. పిశాచములు పట్టి పీకుచుండెను. అధైర్యదేవత హృదయమున తాండవమాడుచుండెను, దారిద్ర్యదేవత దర్శనమొసగెను. నాయాశలన్నియు పటాపంచలై పోయినవి.

అయ్యో! ఈప్రపంచమున మఱిజీవించుట కాధారము లేదనుకొంటిని. "బలత్కారప్రాణవిసర్జనమే కర్తవ్యము" అని దలచితిని. అనంతరము జ్ఞానసూర్యు డుదయించెనో యన ఛీ! ఛీ! లోకసౌఖ్య మిట్లంతరించినను పరలోకసౌఖ్యము ప్రాణపరిత్యాగముచేసి పరిత్యజింపదగునా? యనుసంశయము బొడమెను. ధైర్యమును బూనితిని. స్త్రీలకుసహజమగు లజ్జనంతయు నొక్కసారి పాఱద్రోలితిని. కాషాయాంబరములచేతను, విభూతిచేతను, రుద్రాక్షమాలచేతను నాయీపాపకర్మవుబొందె నలంకరించితిని. ఇహపరములకు మోక్షమార్గదర్శనియగునట్టియు, సర్వపాపహరణమగునట్టియు కాశీక్షేత్రమున కేగితిని. విశ్వనాధుని వినయవిధేయతల వేడుకొంటిని—

"నిరతమునిన్నే నమ్మియుంటిరా—నీలకంఠ! వరద!
యనాధలగు నాబోటియువిదలకు—యాశ్రయమియ్యవె మదనహర!"

అని భక్తిచే కన్నులుమూసి కరములు మోడ్చి కాపాడుమంటిని. కాంతివంతమగు నొక దీపకళిక కన్నులఎదుట మెఱసెను. కన్నులు విప్పిచూడ నాశిరముపై నొక పుష్పము రాలెను. ఆకుసుమము దీసి కన్నుల కద్దుకొంటిని. నాజన్మసాఫల్య మయ్యెననుకొంటిని... పరమేశ్వరునిచెంత కాశిలో దాసినై సర్వకాలవాసినినైతిని.

ముద్దుకృష్ణ

గంటి లక్ష్మీనారాయణగారు

నెమలిపింఛంబు ఫాళిధామమున మెఱయ గంధవహునితో జేలంబు కలసియాడ
ముంగురులు ముద్దుమోమున ముసరియాడ నెమరులన్మాని గోతతి నిలచియుండ
చిఱునగవు వక్త్రసీమను చిందులాడ మించువేడుక మురళి వాయించుకృష్ణ,
తారహారముల్మేనిని తళుకునింప మన్మనోనాథ! నిన్నెట్లు మఱతునోయి

నవ్యసాంసారిక నిర్వహణము

ముద్దా విశ్వనాథముగారు

[ప్రవేశము:—(తల్లి) శారద—(కూతురు) అమ్మాణి.]

అ:—అమ్మా! ఇకకుట్టుట మానివేసెదనే. విసుగుపుట్టుచున్నది.

శా:—తల్లీ! ఒక చెయ్యిమాత్రమె కొరద కుట్టితివి. కొద్దిపనికూడ కాలేదే! బోలెడంతయున్నది పూర్తి చేయవలసినది.

అ:—పోనీ, కొంత నీవు ఒకవసి వ్రాసికొనెదను; లేదా, "గృహలక్ష్మి" పత్రిక చదివెదను.

శా:—నీయుద్దేశ్యము నాకు బోధపడినది. నే చెప్పినపనితప్ప మరియేదయినను చేసెదవు. కాదూ?

అ:—అది కాదు. అమ్మా! నాకు కుట్టు బాగుగ వచ్చునని నీకే తెలియును. ఇంతకంటె గొప్పసంగతులున్నవి కదా నేర్చుకొనుటకు? వారిసరస్వతి చూడుము. నావలె కుట్టుపని సరిగ చేతనేగాదు. సంగీతము నేర్చుకొనుచున్నది. ఈనెలనుండి యామెకు హిందీకూడ చెప్పించుచున్నారట!

శా:—కోరణి శ్రుతిమించుచున్నదే! కుట్టుపనిలో ఆరితేరితినని గర్వించుచున్నావు నీమాట నిజమైనచో ఈ చిన్నదానికి కుట్టుట యింకనేలా? పిల్ల లెప్పుడేపనిచేయ నిర్ణయింపవలెనో తల్లులకు బాగుగ తెలియునమ్మా!

అ:—ఎప్పటికైన నివియన్నియు నేరువవలసి యున్నదికదా! ముందుగనే నేర్చుకొంటినేని నీవు సంతసింతువని యటులంటిని.

శా:—నిశ్చయమే. కాని అన్నిపనులును ఎల్లరకు నొకేవిధముగ నగత్యము కాజాలవుసుమా. ఒకరికి అవసరమైనపని మరియొకరికి నిరుపయోగము కావచ్చును.

అ:—ఎందుచేతనే అమ్మా?

శా:—కన్నతల్లీ! 'విద్య' యనునది వారువారలు గడుపవలసిన జీవితముల కనుగుణముగను, సహకారిగను ఉండదగును. స్త్రీ, పురుషులిరువుర జీవితములలోకూడ విభేదములు స్పష్టముగ గోచరించును గదా!

అ:—అటులనా, అమ్మా! ఎల్లరు నొకేరీతిగనుందురని తలంచుచుంటిని.

శా:—లోకములో తండ్రులు, భర్తలు ఆక్రమించు వెవ్వేరు హోదాలు, ఉద్యోగముల తరగతులనుబట్టి స్త్రీల జీవనపథము నిర్ణయింపవలసియుండును.

అ:—అవునవును. వర్తకులు—వైద్యులు—ఉద్యోగస్థులు—పురోహితులు—ఈమోస్తరుగ పురుషులు వివిధ వ్యాపారములలో నుంటున్నారు.

శా:—చూచితివా, మరి? ఇట్టిపురుషుల కూతుళ్లు, భార్యలు ఎల్లరు నొకేవిధముగ కార్యములు నిర్వహింప సాధ్యమగునా? నేనెటుల దినచర్య జరుపుచున్నదియు కనిపెట్టితివా? ఉదయముననే వలయు

బజారుసామగ్రి తెచ్చుటకు పద్దువ్రాసియిచ్చి దాలెయ్యను పంపుదును. పాలెకాపులచే పశుసంరక్షణ జాగ్రత్తగ చేయింతును. తరువాత నీకును తమ్మునకును నీళ్లుపోసి, భోజనముపెట్టి, చక్కనిదుస్తులు తొడిగెదను. పిమ్మట మీనాన్నగారివియు, నావియు విడిచిన బట్టలుదికి ఆరవేసెదను. కొంతసేపు నేను రాట్నము వడకెదను, నీకును తమ్మునకును పాఠములు చెప్పుదును. ఇటువంటి వెన్నియో ఆగత్యమగు పనులు సంసారములో కనబడును. ఇవియన్నియు పూర్తిచేసికొని తీరికసమయములలో "గృహలక్ష్మి" పత్రిక విజ్ఞానముకొఱకు వినోదముకొఱకు చదువుదును. ధనలక్ష్మమ్మగారియిల్లు చూచితివికదా! ఆయింటిలో పిల్లలు, పెద్దలుగూడ ఎట్టిపనియు చేయ నవసరములేదు. ప్రతిపనికి నవుకరులే. అందుచే అక్కడ యెల్లప్పుడును గ్రామఫోను, హార్మోనియము మొదలగు వింతలతో వినోదకాలక్షేపములకు చాల అవకాశమున్నది.

అ:—కాని, కామేశ్వరమ్మగారెప్పుడును ఇంటిపనిలోనే తీరుకొనుచుండును. భర్తగారు వైద్యులగుటచే పొరుగూళ్లు తిరిగి తిరిగి ఏవేళకు భోజనమునకు వత్తురో నియమములేదు. పాపము ఆమె యెల్లప్పుడు నిరీక్షించియే యుండవలెనుగదా!

శా:—ఆమె మాత్రమేకాదు, అమ్మాయీ! పురోహితులు, వ్యాపారస్థుల విషయముకూడ నిటులే. వారునిర్వహింపవలసిన పనుల తీరు అట్టిది. ఎల్లరును సకాలమున కింటికిచేరి, భార్యలను సుఖపెట్టగల ఉద్యోగస్థులు కాగలరా?

అ:—అయితే నీవలెనే నేనుకూడ ఇంటిపనులు చేయవలసియుండునా? అమ్మా!

శా:—ఏమోతల్లీ! నీభవిష్యజ్జీవనపథ మిపుడు నిర్ణయింపనగునా? నీయదృష్టమెటులున్నదో నేకలగంటినా? నేచేయుపనులు నీవుకూడ చేయనవసరము లేకుండునని మాత్ర మూహింపగలమా?

అ:—కాని, అమ్మా! అమ్మమ్మకు చదువురాదని చెప్పుచుందురే! మనమేల చదువవలెను?

శా:—బిడ్డా! చక్కని ప్రశ్నయే వేసితివి. దేశకాలపాత్రతల ననుసరించి తగుమార్పులతో 'ఏరెండకా గొడుగు' పట్టినగాని జీవయాత్ర చేయుట దుష్కరము. మన పెద్దల కిప్పటివలె విస్తరు పాశ్చాత్యవిద్యయు ఉద్యోగములును లేవు. ఇప్పటి తరములలో గొప్పమార్పులు జరుగుచున్నవి. వీనిని గురించి మఱొకప్పుడు విస్తరించి చెప్పెదనులే. పురుషుల ననుసరించి వారి కన్నివిధముల స్త్రీ చేదోడుగనున్నగాని "అర్ధాంగి" యనిపించుకొనదు. గ్లాడ్‌స్టనుదొరవారి సతీమణి ఆయన షికారువెళ్లి తిరిగివచ్చునటికి ఉత్తరములన్నిటికి జవాబులు వ్రాసి సంతకములకు సిద్ధముగయుంచెడిదని మొన్ననీవు చదివిన సంగతి మఱచిపోతివా? పతిభక్తిని సూచించి భారతస్త్రీల ఔన్నత్యము దెల్పు కథలెన్నియో నీవు పురాణములలో చదివి యుంటివిగదా?

అ:—అవునే అమ్మా! నాకయితే, చదువుట వ్రాయుట ఆగత్యమన్నమాట.

శా:—కాదా, మరి?

అ:—ఇంక నేయేవిషయములు నేను తెలిసికొనవలెనో వివరింపు మమ్మా!

శా:—కుట్టుపనియొక్క ప్రాముఖ్యత నీకు తెలిసియేయున్నది. దసరాపండుగకు కుట్టించిన యుడుపులకై దర్జీవానికి కూలి యెంతయిచ్చితిమో జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుము.

అ:—అబ్బో! ఎనిమిదిరూపాయీల పైచిలుకు.

శా:—ఈసొమ్ము సంసారకృత్యములకెంత యుపయోగపడి యుండునో కొంచెము యోచింపుము.

అ:—ఇకమీదనట్లు పనికై ఒకదమ్మిడియైన వ్యయము కాకుండ చేసెదను.

శా:—సంతోషమే తల్లీ! నీవంటికూతురుండగ నా కేమికొదువ? మరియొకసంగతి. గతలక్ష్మివారము శాస్త్రుల్లవారి భార్య ఇక్కడికెందుకు వచ్చినదో జ్ఞాపకమున్నదా?

అ:—లేకేమి? పాపము! నీవు లెక్కసరిగా చూచిపెట్టుకొన్నచో ఆమెను మాయపుచ్చి రూపాయిన్నర దొంగలెక్కచెప్పి పట్టుకొనిపోవ యత్నించిరిగాదా వారిగోడపెట్టినకూలీలు?

శా:—లెక్కలు తెలియనిచో నీపనియు నంతియె. క్రిందటిసారి నేనెంత జాగ్రత్తతో పద్దువేసినను చాకలిది బుకాయించినది కాదా? పద్దు వరకలు ఆధారము లేనప్పుడో ఎంత చిక్కుగనుండునో ఆలోచింపుము. ఇదిగాక, ఇంటికిసంబంధించిన నెలవారీ జమాఖర్చులు స్త్రీలే చూచుకొనవలెను. ఎన్నియో ముఖ్యమగు వ్యవహారములు నిర్వర్తింపవలసిన పురుషుల నెత్తిపై వంటయింటి చిల్లరభోగట్టాలుకూడ వేసి వారలను విసిగింపకూడదు. ఇట్టివిషయములన్నియు మనమే జాగరూకతతో చక్కబెట్టుకొనవలెను. 'ఆదాయమును మీఱు వెచ్చ మనర్థకము'ని పెద్దలు చెప్పుదురు. అందుచే లెక్కలు బాగుగ నేర్చుకొనినగాని ఈ యంశములు నెఱవేర్పజాలము.

అ:—సరేకాని, అమ్మా! తమ్ముడు చదువుచున్న 'శారీరశాస్త్రము' కూడ నన్నొకప్పుడు చదువుమంటివే? అదెందులకు ఆడువారికి?

శా:—అమ్మాణీ! లెక్కలకంటెకూడ నిది తెలిసికొనుట అత్యావశ్యకమమ్మా! అబల్లమీద 'ఆయుర్వేదాంగ శారీరశాస్త్రసంగ్రహము' అను ఎఱ్ఱఅట్టగల పెద్దపుస్తకమిటు తీసికొనిరమ్ము. చెప్పెదను.
(అమ్మాణి వెళ్లి తీసికొనివచ్చును.)

శా:—(పుస్తకము తెఱచిచూచి) బిడ్డా! ఇక్కడనుంచి జాగ్రత్తగా చదువుము.

అ:—(ఇట్లు చదువును.) 'భారతదేశమున పురాతనకాలమున స్త్రీపురుషులందఱును విశేషముగ శారీరజ్ఞానము కలిగియుండెననుటకు ప్రమాణములనేకములుగలవు. కర్మకాండమున షోడశకర్మలలో శిశువునకు జాతకర్మ తండ్రి జరుపవలయునని విధింపబడి యుండుటచే గర్భాశయమునకు సంబంధించిన ప్రజననాంగముల విశేషములన్నియు ప్రతిగృహస్థుడును తెలిసికొనియుండవలెనని యేర్పడుచున్నది. గర్భాధానఖండమును దరి విషయముల పరికించినచో కర్మకాండమును జరిపింప నేర్పడియుండు ఉపాధ్యాయునకును శారీరజ్ఞానము ఎంతవలసినదిగ తేటపడగలదు. ఔర్ధ్వదైహికకర్మలలో అస్థిసంచయనమున స్త్రీలు ఆయా యంగవిశేషములకు సంబంధించిన అస్థిభాగములను ఏరిసంచయనమునకు సిద్ధముచేసి యుంచవలెనని చెప్పబడి యుండుటచే స్త్రీలకుకూడ శారీరశాస్త్రజ్ఞానము కలిగియుండవలయుననుట సిద్ధమగుచున్నది.'

శా:—అట్టివారి సంతతివారమగు మనకుకూడ శారీరశాస్త్రవిషయపరిజ్ఞానముండుట మంచిదని నీకు ఇప్పుడైన తెలిసినదా?

అ:—తెలిసినదమ్మా! మొన్నను నాన్నగారికి వచ్చిన అచ్చుపుత్తరములలో—'శరీరమర్మశాస్త్రములు' ఏవేవియో యితరరహస్యములు, మొనలైన పేరులతో పెద్దఅక్షరములు, బొమ్మలునుగల జాబితా వచ్చినదికదా! అవన్నియు నేనెప్పుడే చదువుట?

శా:—నీకేఁజ్ఞాపకమే, కన్నా! ఆపుస్తకముల పేర్లు నీవుకలనైన స్మరింపఁగూడదుసుమీ! తెలుఁగు సొంటుజేని ప్రముఖులు ధనార్జనరమె ముఖ్యాశయముతో చేయుచున్న దేశద్రోహమిది! ఈగ్రంథములపుట్ట యంతయు కవాలఁకృతమనదగు నిస్సారమగు తప్పులతడకలు. అందుచేతనేకదా మీనాన్నగారు అవన్నీ చూచి చూడకయె చించిపారవైచిరి? బాలబాలికలకును, పతీపతులకును శోధగూర్చు చక్కనియంశములు హితచర్యాకుసుమములను పేరుతో సుబోధకముగ శ్రీవావిలికొలను సుబ్బరావుపంతులుగారు రచించియున్నారు. ఆసంపుటములన్నియు క్రమముగ తెప్పించియిమ్మని మీనాన్నగారిని కోరెదను. చదివి మననము చేసికొని యాచరింపదగిన దివ్యబోధలెన్నియో అందున్నవి.

అ:—'భక్తిసంజీవని' పత్రిక ప్రచురించుచున్న వాసుదేవుడేనా అమ్మా? వారి 'ఆర్యకథానిధి' నాచేత చిన్నప్పుడే చదివించితివి కాదే!

శా:—అయనే నమ్మా! ఆమహానుభావుడు రచించిన నీతిరత్నములే.

అ:—అమ్మా! అయితే—

శా:—'అయితే' కాదు, తల్లీ!—ఇప్పటికీవిషయములు గ్రహింపుము. మిగతసంగతులు మరల్ కప్పుడు చెప్పుకొందము. మీనాన్నగారు వచ్చుచున్నారు. దుస్తులందుకొని, పొగాకొయ్యను తగిల్చి కాళ్లు కడుగుకొనుటకు నీళ్లిమ్మా.

సరస్వతీస్తవము

శిలిగం జగన్నాథము గారు

వాసవాద్యఖిలగీర్వాణసంచయకిరీటమణిశోభితచరణములు దనర
పాణిపల్లవసీమ వీణామతల్లిక స్వరసప్తకమునఁ బ్రక్వాణమమర
శ్రుత్యర్థసందేహసుస్వరంబు లెలుంగఁ బృచ్ఛసల్పెడి ఋషిబృంద మొప్ప
క్షీరనీరంబుల వేఱుసేయఁగజాలు అంచతత్తడి దనపంచనుండఁ

పద్మపీఠాసనస్థయై భద్రమతిని
సుస్వరోక్తిగనామ్నాయసూత్రములను
బలుకు పలుకులవెలఁది మాపాలఁగలిగి
బ్రోచుఁగావుత! విద్యాప్రబోధమొసఁగి.

స్త్రీ సాముద్రికము

వావిలికొలను వేంకటరమణరావుగారు బి. యె; బి. యల్.

పాదములు, వాని యంగములు

1. పాదములు చిన్నవిగానున్న స్త్రీ దరిద్రురాలగును.

2. తాబేటివీపువలెనుండు మీగాళ్లు ఏస్త్రీకిగలవో ఆస్త్రీ తీర్థయాత్రలు సేవించు స్వభావముకలదిగా నుండును.

3. నిలబడియుండునపుడు ఎడమకాలు భూమిమీద మోపి కుడికాలు వదులుగ వదిలియుండు కాంత ముత్తయిదువుగానుండినపుడే చనిపోవును.

4. ఎవతెయొక్క మీగాళ్లు లావుగనుండునో ఆస్త్రీయొక్క మగనికి గండము గలదని ఎఱుంగునది.

5. నిలుచుండియుండు సమయమునందు కుడికాలుభూమిమీద మోపియుంచు స్వభావముగల ఉవిద వైధవ్యము నొందును.

6. ఏస్త్రీయొక్క చీలమండలు రెండును సమముగనుండి వలయము తేరి చూడ నింపుగనుండునో ఆస్త్రీ ధనవంతురాలై సుఖించును.

7. ఏస్త్రీయొక్క మడిమెలు వెనుకప్రక్కను మఱ్ఱిపండువంటి ఎఱ్ఱనిరంగుతో నొప్పుచు గుండ్రముగానుండునో ఆమె ధనవంతురాలుఅగును.

నడక

1. మదపుటేనుగు, రాజహంస వీనినడకవలె మందముగను అందముగను నడచు స్త్రీధనధాన్యసమృద్ధిగల ఇంటికియజమానురాలై పెక్కువర్షములు సుఖము లనుభవించును.

2. ఏస్త్రీ నడచునప్పుడు భూమిఅదరునో ఆస్త్రీ ధనవంతుని చెట్టబట్టినను దరిద్రురాలే యగును.

3. నడచు సమయమునందు ఏస్త్రీయొక్క అరకాలంతయు భూమిమీద ఆనక యుండునో ఆస్త్రీ దరిద్రురాలగును.

4. నడచునపుడు ఏస్త్రీయొక్క కాలివ్రేళ్లలో చిటికెనవ్రేలుగాని దానిప్రక్క వేలుగాని భూమికి తగులకయుండునో ఆమె దుష్టస్వభావము కలదియగును.

పిక్కలు

1. నరములుపైకుబుకక రోమములులేకయుండు పిక్కలుగల స్త్రీ భాగ్యవతియు, సుఖవంతురాలును అగును.

2. నరములు తేలి కనిపించుట, దట్టముగ రోమములుండుట, మిక్కిలి కండబట్టి యుండుట, బొత్తిగా కండలేకుండుట ఈలక్షణములలో కొన్నిగాని అన్నిగాని ఉన్న స్త్రీ దుఃఖములతో జీవయాత్ర నిర్వహించునదియగును.

3. ఎవతె పిక్కలమీద రోమములు విశేషముగనుండునో ఆమె మగనికి గండ మున్నదని తెలియనగును.

4. పిక్కలు గుండ్రముగలేని స్త్రీ విధవయగును.

5. మిక్కిలి లావుగనుండు పిక్కలుగల స్త్రీ దరిలేని దారిద్ర్యమున మ్రగ్గుచు దుఃఖదేవతకు గారాపునెచ్చెలియై నికృష్టపు జీవనమున దినములుపుచ్చును.

6. ఎవతె పిక్కలు పొట్టిగనుండునో ఆమె లోకపూజ్యురాలగును.

7. ఎవతె పిక్కలు పెద్దవియైయుండునో ఆమె దీర్ఘాయురైశ్వర్యములు గలిగి బహుపుత్రవతియై సుఖపారమును గాంచును.

8. ఎవతె పిక్కలు విశాలముగ నుండునో ఆమె మహదైశ్వర్యమును పొంది బహు కాలము బహువిధసుఖము లనుభవించును.

9. ఏస్త్రీయొక్క మోకాటిక్రింద ఉబ్బుగా నుండునో ఆమె మగనికి గండము కలదని యెఱుంగునది.

తొడలు

1. రోమములు లేక గట్టివియై ఏనుగుతొండమువలె నుండు తొడలుగల స్త్రీ రాజభార్యయగును. ఇందేలక్షణమైన కొంచము తగ్గియున్నచో సిరిసంపదలతో తులతూగు జీవనమున నుండును.

2. గుండ్రముగనున్న తొడలు గల స్త్రీ అభాగిని, అనాథయగును.

3. ఏ స్త్రీయొక్క తొడలమీద రోమములుండునో ఆస్త్రీ దరిద్రురాలగును; ఆమె మగనికి గండము కలదని తెలిసికొనవలయును.

4. ఏస్త్రీయొక్క తొడలమీద రోమములు సుడితిరిగియుండునో ఆస్త్రీకి వైధవ్యము ప్రాప్తించును; దరిద్రము కల్గును; దుఃఖముల పాలగును; దుష్టస్వభావయగును. కులభ్రష్ట యగును.

5. ఒకదాని కొకటి ఒరసికొనుచుండు తొడలుగల కాంతయొక్క మగనికి, అత్త మామలకు, బావమఱదులకు గండముకలదని తెలిసికొనవలయును.

6. ఎవతెతొడలు సన్నముగనుండునో ఆమె దరిద్రురాలగును.

7. ఎవతెతొడలు సన్నముగను, గుండ్రముగను నుండునో ఆమె ఉన్నధనమును పోగొట్టునదియగును.

8. ఎడమతొడయందు నువ్వుగింజలంతలేసి పుట్టుమచ్చలు రెండు ఉన్నచో ఆమె చెడునడతకలది యగును.

పశ్చాత్తాపము

చెరుకుపల్లి శివరామయ్యగారు

౧

శారదాబిల్లు ప్రవేశించినప్పటినుంచి దేశములో పెళ్లిళ్లహడావుడులు ప్రారంభించినాయి. ఎక్కడ చూచినా తోరణాలే! ఎక్కడ చూచినా అవ్వాయిచువ్వాయిలే; ఎవరింట్లో విన్నా పెళ్లి సంబంధాలమాటలే; ఈహడావుడు అంతాచూసి రామచంద్రసోమయాజులగారు తనకుమార్తెకు వివాహం చేయాలనుకున్నాడు. ఆయన ఆహితాగ్ని. మనిషి కొంచెంధూర్తుడు. పట్టుదలమనిషి కూడాను. ఆయనది బాపట్ల. ఒక్కడే కుమారుడు. యిద్దరు కుమార్తెలు. కొడుకు ఇరవై సంవత్సరములవాడు. ఎఫ్. ఏ. చదువుచున్నాడు. వానిపేరు శంకరం. పెద్దకుమార్తెఅయిన అన్నపూర్ణకు తొమ్మిది సంవత్సరము లంటాయి. ఆపిల్లకు నిరుటిసంవత్సరమే పెళ్లిఅయింది. రెండవకుమార్తెఅయిన విశాలకి పెళ్లి కావాలె. ఆపిల్లకు రెండేళ్లు. సోమిదేవమ్మగారు గర్భిణితో ఉన్నది. సోమయాజులగారు యిటువంటిస్థితిలో విశాలకి సంబంధంకుదిర్చేడు. కాని తల్లి కొడుకుల కిష్టంలేదు. సోమయాజులగా రొకనాడు రాత్రి భోజనంచేస్తూ "ఒరేయ్! అబ్బాయి! మన విశాలకి కూడా పెళ్లిఅయిందంటే యిక్కడికి చిక్కు వదలిపోతుందిరా నాయనా! లేకపోతే వర్ణసంకర మవుతుందేమోనని భయ మేస్తున్న" దన్నాడు.

దానితో శంకరంకు కోపంవచ్చి "నాన్నా! నీవు ముందెప్పుడో శారదాబిల్లు వస్తుందని యిప్పుడే విశాల గొంతుకోస్తావాయేమిటి? అది యింకా కన్ను తెరవలేదే; పాపం దానికి సిగ్గు తెలుసునా? మొగుడంటేయేమిటో పెళ్లంటేయేమిటో తెలియని పసిపిల్లకు పెళ్లిచేస్తానంటావే యింతకంటే అన్యాయం యెక్కడయినావుందా? నాన్నా!" అన్నాడు.

"ప్రపంచకములో అంతా పసిపిల్లలకు పెళ్లిళ్లుచేస్తున్నారాయేమిటి? యేదో ఎనిమిదియేళ్లవాళ్లకు తొమ్మిదియేళ్లవాళ్లకు చేస్తున్నారుగాని అయినా పాలుతాగేపిల్లకు పెళ్లేమిటి?" అని సోమిదేవమ్మగారు కొడుకుపక్షం మాట్లాడింది.

దానితో సోమయాజులుగారికి తారామండలమయింది. "ప్రతివిషయంలో తల్లీకొడుకూకలిసి నామాట సాగనివ్వరుగా? వాడంటే యింగ్లీషుచదివి వర్ణసంకరం కావాలెననుకుంటున్నాడు. నీకేమిరోగమే వాడిపక్షం పలుకుతావు. నీవుకూడా వాడితోపాటు వర్ణసంకర మవుతావాయేమిటే? ఈ యింగ్లీషుచదువు వచ్చింది. దాంతో బ్రాహ్మణ్యం సఖంచచ్చింది. ఈబిల్లుతో పాంతంచచ్చేరోజు వచ్చింది." అని ఉరిమినాడు.

"పోనీ యింగ్లీషు చెప్పించటం మాన్పించకపోయినారూ?"

"అదుగో: అదీ చేసేసా చేసింది? నన్ను వేధించి, వాదుంపకెంపి కొడుకు వేలు సంపాదిస్తాడని పోరుపెట్టి వాడిని యింగ్లీషులోదింపి యిప్పుడు నేరం నామీద వేస్తావుటే? యింతకు నేను జంధ్యాలు తెంపుకొని యింట్లోనుంచి లేచిపొయ్యే రోజు వచ్చింది. ఇంతకూ పెళ్ళిసంగతి యేమిటే?

భర్త ధూర్తుడన్న సంగతి తెలుసుగనుక "నాకేమీ తెలియదు. తండ్రీయిష్టం కొడుకిష్టం." అని సోమిదేవమ్మగారు మళ్ళీమాట్లాడలేదు.

"ఏమిరా? శంకరం!". "ఇదుగో నేనొక్కవిషయం చెపుతున్నాను. నాకిష్టంలేదు; అమ్మకిష్టంలేదు. ఇటువంటిపిల్లను పెళ్ళి చేశావంటే లోకం నవ్వుతుంది. కాబట్టి యిప్పుడు మానుకో. అంతగా శారదాపెళ్లి వస్తే నలుగురితోపాటు మనం."

"సరే; అట్లాగయితే నేనుమాత్రం యింట్లో వుండను. జంధ్యాలు తెంపుకొని సన్యాసం పుచ్చుకుంటాను. తరువాత మీయిష్టం. వర్ణసంకరమయినాసరే: యేమయినాసరే."

"అయితే నాన్నా! ఒకవేళ మనయింట్లో యింకా రెండుమాసములకు పురుడువస్తుందే అప్పుడు ఆడపిల్ల పుట్టుతుందనుకో యేంచేస్తావు?"

"నాజాతకంలో యికముందు పుట్టేవాళ్లంతా మొగపిల్లలే గాని ఆడపిల్లలు లేరు. రేపుపురుడువచ్చినా మొగపిల్లవాడేకాని ఆడపిల్లకాదు. అదిమట్టుకు నిజం."

"ఒకవేళ పుట్టుతుందనుకో."

"పుట్టదురా: నాకు తెలుసు. నాజాతకచక్రం చాలామందికి చూపించేను. ఎవరుచెప్పినా యిద్దరాడపిల్లలే అని చెప్పేరు. అందుకోసం దీనికికూడా పెళ్ళిచేస్తే చిక్కు వదలిపోతుందని చూస్తూంటే మీరేమో అడ్డుపుల్ల వేస్తారేమిటి?"

"అడ్డుపుల్లా లేదు. ఏమీలేదు. నీ విప్పుడుమానుకో" అన్నాడు శంకరం.

"నేను మొన్న తాంబూలాలుకూడా పుచ్చుకొని వచ్చాను. పుచ్చుకొన్నతర్వాతమర్యాదగా వుంటుందా?"

"నాకూ అమ్మకూ చెప్పకుండా యెందుకు పుచ్చుకున్నావు?"

"నీకు చెప్పాలాయేం? బోడయ్యకు; నాయిష్టం. ఫో. లోకం నవ్వితే నవ్వింది. చేసితీరాలి." అన్నాడు.

"అష్టవర్షాభవేత్ కన్యా అని నీవే నీతులు చెప్పేవాడివి. యీ విధంగా పిల్లను పెళ్ళిచేస్తే అంతా నవ్వరూ? నాన్నా! నీవుగనుక పెళ్ళిచేశావంటే నేను మాత్రం పెళ్ళికిరాను. ఎక్కడికో వెళ్లిపోతా" అన్నాడు.

"పోరా! పో! ఎక్కడికి వెళ్లినాసరే: ఎవరువద్దన్నాసరే పెళ్లి ఈమాసంలో జరుగవలసిందే." అని అన్నాడు.

"సరే. అట్లాగయితే నే నీరాత్రే ప్రయాణం" అని శంకరం మూటముల్లె కట్టి మెయిలురెక్కి పట్నం వెళ్లిపోయినాడు.

౨

ఇంట్లో తల్లి కొడుకుకోసం రోదన—పెళ్లివద్దని పోరు. కాని సోమయాజులుగారు వినలేదు. పెళ్లిప్రయత్నాలు చెయ్యవలసిందని బందరులో పెళ్లికొడుకుతండ్రి అయిన వెంకటేశ్వరసోమ

యాజులగారి కుత్తరం వ్రాశాడు. పెళ్లికొడుకుపేరు మోహనం. వాడికి అయిదుయేళ్లుంటాయి. శ్రోత్రియ విషయములో వియ్యంకు లిరువురు సమానులే కాబట్టి వెంకటేశ్వర సోమయాజులగారు పెళ్లి కంగీకరించేరు. ముహూర్తమింకా నాలుగురోజులలో వుంది. ఈవిషయం వూరంతా గుప్పుమన్నది. ఇంతవరకు ఇంతటి పసి పిల్లలకు ఎన్నడూ పెళ్లి జరగకపోవటంవల్ల ప్రతివాడికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

ఇరుగు పొరుగు వారంతావచ్చి "ఏమండీ! సోమయాజులగారూ! పదిమందికి బుద్ధిచెప్పవలసినవారికి మీరే యిటువంటిఘోరము చేస్తూంటే యిక మిగతాబ్రాహ్మణులసంగతి యేమిటండీ? పసిపిల్లలకు పెళ్లి యేమిటండీ? రేపు కాపురం చేసేటప్పుడు అనుకూలదాంపత్యంకాకపోతే దాని కుత్తరవాది లెవరండీ?" అని కాకులు తగులుకున్నట్లు తగులుకున్నారు. దానికంతా యీయన లక్ష్యపెట్టలేదు. చీవాట్లు వచ్చినాసరే పెళ్లి కావటమేదో అది కావలసిందనుకున్నాడు. ఆడవాళ్లంతా ముక్కుమీద వేలువేసుకొని నవ్వటం మొదలు పెట్టేరు. నవీననాగరికులంతా సోమయాజులగారిభార్య గర్భిణిలో ఉన్నది దైవం రక్షించి తిరిగి ఆడపిల్ల పుట్టిందాంటే సోమయాజులగారి తిమ్మిరి వదలుతుం దనుకుంటున్నారు. ఈ సంగతి వంగోలులో ఉన్న సోమయాజులగారి బావమరిదికి తెలిసింది. ఆయన కొంచెంలౌకికుడు. ఆయనపేరు రామకృష్ణశాస్త్రి. ఆయనకు నాలుగుయేళ్ల ఆడపిల్ల ఉంది; కాని పిల్లకు పెళ్లి చెయ్యాట మంటిష్టంలేక యూరకున్నాడు. ఆయనకూతురికిగూడా సోమయాజులగారు సంబంధం కుదురుస్తా నన్నాడుగాని శాస్త్రిగారు వినలే. దానిమీద బావమరదంటే సోమయాజులగారికి కోపం. ఇటువంటిస్థితిలో పెళ్లి మాన్పించటానికి రామకృష్ణశాస్త్రులుగారు బాపట్ల వచ్చేడు. ఆయన యింట్లోకి వచ్చేసరికి బావగారు యింట్లోలేరు. సోమిదేవమ్మగారు తమ్ముడినిచూసి "నాయనా! కాళ్లు కడుక్కోరా!" అన్నది.

"అక్కయ్యా! కడుక్కుంటానుగాని బావ విశాలకి పెళ్లి చెయ్యాలనుకుంటున్నాడుట. యేమిటిది?" అన్నాడు.

"అనుకోవట మేమిటిరా? నాయనా! తాంబూలాలు పుచ్చుకొనివచ్చారు. ఎల్లుండి లగ్నం" అన్నది.

అనేసరికి శాస్త్రులుగారికి కోపంవచ్చి "అక్కయ్యా! బావ చదువుకున్నా డన్నమాటేగాని యేమీ ప్రపంచం తెలియనట్లున్నది. విశాలకి పెళ్లి యేమిటే. రామ! రామ! ఘోరం జరుగుతున్నది. శంకరం ఒప్పుకున్నాడా?" అన్నాడు.

"సరేలే: మొన్నరాత్రి తండ్రీకొడుకులకు రణయుద్ధం. దానిమీద వాడికి కోపంవచ్చి నేను యీపెళ్లికి వుండనని అవ్వాళరాత్రే చెన్నపట్నం వెళ్లుతానని వెళ్లేడు."

"సరే: నేనుకూడా వంగోలు సాయంత్రంబండికి వెళ్ళిపోతాను. పెళ్లికి నేనుకూడా రాను. ఎవ్వరూ రాకుండా బావపెళ్లి యెట్లాచేస్తాడో చూస్తా." అనేసరికి సోమయాజులుగారు బజారునుంచి యింట్లోకివచ్చి బావమరిదినిచూసి

"ఒరేయి! రామకృష్ణా! ఎప్పుడు వచ్చావురా?" అన్నాడు.

"ఇంతకుముందే వచ్చేను. బావా!"

"అంతా బాగున్నారా?"

"వున్నారు."

"వరేయి! కృష్ణా! విశాల పెళ్లి యెల్లుండిముహూర్తం. నీకు యివ్వాళఉత్తరం వ్రాశామనుకొని కార్డు కూడా తీసుకొనివచ్చాను. సరే నీవే వచ్చావు. నీవు పెళ్లి పిల్లలనువాళ్లను తీసుకొని రేపుమధ్యాహ్నానికి ఇక్కడికి రావాలి."

"బావా! విశాలపెళ్లి చేస్తున్నావుగాని అక్కయ్య గర్భిణిలో వుందిగదా ఆమెకు ఆడపిల్ల పుట్టుతుందో మొగపిల్ల పుట్టుతుందో తెలియదు; కనుక కడుపులోవున్న పిండానికికూడా పెళ్లి చేసేవాంటే నీకు చిక్కులు తీరిపోతవి. ఆడపిల్లయింటాంటే మంచిది. మొగపిల్లవాడవుతే మళ్లా పెళ్లి చెయ్యవచ్చును." అని హేళన చేశాడు.

దానిమీద సోమయాజులగారికి తీవ్రమయిన కోపం వచ్చి ,,నీబోటి అప్రయోజకులు ఆక్షేపిస్తే మాత్రం నాకు లక్ష్యమనుకున్నావా యేమిరా! నీ కుమార్తెకు సంబంధం కుదిరిస్తే వద్దనిచెప్పి వర్ణసంకరం కావటానికి సిద్ధంగావున్న నీవుకూడా నన్నాక్షేపించటానికి వచ్చావా? ఆ దౌర్భాగ్యుడు వాలో పోట్లాట పెట్టుకొని మొన్ననే యింట్లోనుంచి లేచిపోయినాడు. వానికి పెళ్లి చేద్దామనుకుంటే వాడికి ఇరవైఅయిదుయేళ్లదాకా పెళ్లి వద్దట. నేనున్నానుకాబట్టి వీళ్లకోసం దేవులాడుతాను. నేను పోతేఅన్న మర్నాడు వీళ్ల మొఖం యెవడేనా చూస్తాడా?" అని విసుక్కున్నాడు.

"అయితే బావా! యెవ్వరికీ ఇష్టంలేనిదానికి నీవు చెయ్యటమెందుకు?"

"నీకుకూడా యిష్టంలేకపోతే రావటం మానెయ్యి. వా డొకదేశం పోయినాడుగదా నీవుకూడా యింకోదేశం వెళ్లు. తాంబూలాలు పుచ్చుకొని ప్రయత్నాలుజరుగుతూవుంటే యిప్పుడు మానుకోమంటావేమిటోయ్?

"సరే నీయిష్టం." అని రామకృష్ణశాస్త్రిగారు భోజనంచేసి వెంటనే రైలుకు పోవటానికి సిద్ధమయినాడు.

సోమయాజులగారు ,,ఏమిరా, కృష్ణా! మనపిల్లలతో రేపుమధ్యాహ్నం యిక్కడికి వస్తావా?" అని అడిగేడు.

"వీలుగావుంటే వస్తా"నని బయలుదేరేడు.

ఇంతలో వాకిట్లో సోమిదేవమ్మగారు యెదురుగావచ్చి "నాయనా! కృష్ణా! వాడేమో చెన్నపట్నం వెళ్లి నీవేమోరాకటంమానేస్తే యిక్కడ దిక్కెవరురా నాయనా! అయిందేమో అయింది. తోడబుట్టినవాడివి నీవైనరాకపోతే యెట్లాగు? రేపు తప్పక పిల్లలతో రావలసిం"దని కళ్లనీళ్లుపెట్టుకున్నది.

రామకృష్ణశాస్త్రులగారికి నిజంగా రావాలినని యిష్టంలేదు. కాని అక్కగారి మాటలు వినేసరికి గుండె నీరైపోయింది. పాపం. ఎదురు చెప్పలేక పోయినాడు.

"అక్కయ్యా! తప్పక రేపువస్తా" నన్నాడు. వెళ్లినాడు.

మరునాడు మధ్యాహ్నానికి రామకృష్ణశాస్త్రులగారు పిల్లలతో సహా బాపట్లలో తయారయినాడు. శంకరంఅడ్రసు తెలియనందువల్ల ఉత్తరం వ్రాయలేదు. సోమిదేవమ్మగారు కొడుకు రాకపోయెనని చాలా తపించింది. పాపం. యేమిచేస్తుంది? శుభసమయంలో కళ్లనీళ్లుపెట్టకూడదని ఊరుకుంది.

3

బాపట్లలో వివాహం. గ్రామస్థులంతా పెళ్లివారినిచూసి బొమ్మలపెళ్లిళ్లని కొందరు, తల్లిదండ్రులకు జ్ఞానములేదని కొందరు గొణుగుకోనటం మొదలు పెట్టేరు. పూరేగింపురోజు వచ్చింది. సదస్యమయిన సాయంత్రం ఊరేగింపు తలపెట్టేరు. వధూవరులను పల్లకీలో కూర్చోపెట్టేరు సోమిదేవమ్మగారు. ముందు బ్యాండు బోగంమేళంతో కోలహాలంగా పూరేగుచున్నారు. రాత్రిసమయం గనుక వధూవరులు కునికిపాట్లలోబడి పల్లకీలోనుంచి యెక్కడ క్రిందబడిపోతారో యని పల్లకీకి ఒకప్రక్క పెళ్లికూతురు తల్లి ఒక

ప్రక్క పెళ్లికొడుకుఅక్క ఏడవటం ప్రారంభించేరు. పాపం సోమిదేవమ్మగారు గర్భిణితో ఉన్నప్పటికి కూతురుమీద మమకారంచేత ఏడవటం ప్రారంభించింది. పల్లకీలో కొబ్బరిబొండాలు ఖర్జూరపుపళ్లు మొదలైనవి తినుబండారాలు పెట్టేరు. ఊరేగింపుప్రారంభించేసరికి వధూవరులు పల్లకీలోఉన్న పళ్లుమొదలైనవి తినటం ప్రారంభించారు. పెళ్లికొడుకుమాత్రం ఒకటి రెండు ఖర్జూరపుపళ్లు సాధించాడు కాని పెళ్లికూతురికిమాత్రం అలవికాలే! నమలలేకపోయింది పాపం. పెళ్లిపెద్దలంతా యీచిత్రం చూసి నవ్వటం మొదలుపెట్టేరు. బజారులో ఊరేగుతుంటే ప్రతియింటివారు వచ్చి పెళ్లి ముద్దుగా ఉన్నదనియు బొమ్మలపెళ్లిళ్లనియు ముక్కుమీద వేళ్లువేసుకోటం ప్రారంభించేరు. ఈ విధంగా కొంతదూరం వెళ్లేసరికి అక్కడ ఒకమిఠాయిదుకాణం కనిపించింది. అది పెళ్లికొడుకు చూశాడు.

“అక్కయ్యా! నాకు కారప్పూస కొనిపెత్తవే” అని కొలుపు సాగించాడు. “ఛీ” తప్పు నాయనా అనగూడ దన్నది అక్క. పెళ్లికొడుకు వింటేగా! కొనిపెట్టిందాకా ఒకటే రోదన. చివరకు పెళ్లివారిలో ఒకడువెళ్లి ఒక అర్ధణా కారప్పూసపొట్లం కొనుక్కొనివచ్చేడు. దానితో యేడుపాగింది. అక్కడినుంచి పెళ్లివారు యింటిదారి పట్టేరు. ఇంతలో పెళ్లికూతురికి నిద్రవచ్చిందిగాబోలు. పల్లకీలో పడుకొని నిద్రబోయింది. పెళ్లికొడుకుగూడా కొంతసేపటి కొకమూల కొదిగాడు. బయటనుంచి చూసేవాళ్లకు ఉత్తపల్లకీ ఊరేగుచున్నట్లు కనిపించింది, ప్రతియింటివాళ్లు చూసి “యేమండీ పెళ్లికొడుకు పెళ్లికూతు రేరండీ” అని అడగటం. పెళ్లివారు “పల్లకీలో పడుకొని నిద్రబోతున్నా” రని చెప్పటం. వాళ్లంతా పల్లకీ దగ్గఱకువచ్చి చూడటం. నవ్వేవాళ్లు నవ్వటం. యీవిధంగా వూరేగింపు ముగిసింది. తరువాత నాగవల్లి, మళ్లుతోరణాలు, పదహారురోజులపండుగకూడా వెళ్లిపోయినయి. చుట్టాలంతా వెళ్లిపోయినారు. రామచంద్రసోమయాజులుగారికి మనస్థిమితం కలిగింది. శారదాబిల్లు మనలనేమి చెయ్యదనుకున్నాడు. మహాసంతోషంలో వున్నాడు. రోజులు గడిచినాయి. సోమిదేవమ్మగారికి ప్రసవించేరోజులు వచ్చినాయి. చెన్నపట్నంనుంచి శంకరం పురుడు సంగతి, విశాలకిపెళ్లిఅయినసంగతి వ్రాయవలసిందని వంగోలుకు మేనమామపేర ఉత్తరం వ్రాసినాడు. మేనమామ విశాలకి పెళ్లిఅయిందని పురుడింకారాలేదని ఉత్తరం వ్రాసినాడు.

౪

బాపట్లలో యిరుగుపొరుగువారంతా సోమయాజులగారికి కుమార్తె కలుగుతే బాగుండునని తలచేరు. ఒకనాడు సోమిదేవమ్మగారికి నొప్పులుకనిపించినాయి. యిరుగుపొరుగుఅమ్మలక్కలంతా యేశిశువు కలుగుతుందోయని పనులు కూడా చాలించుకొనిచూడటానికి వెళ్లేరు. ఇల్లంతా కిటకిటలాడిపోతున్నది. ఉదయం ఎనిమిదిగంటలయింది. సోమయాజులగారు దొడ్లో ఆరణీసహితంగా సూర్యనమస్కారాలు చెయ్యటం మొదలుపెట్టేడు. ప్రసవించేసమయం కావచ్చింది. మంత్రసాని “యేమిటమ్మా అంతా యింట్లోకివస్తే మనిషి కూపిరాడ వద్దమ్మా?” అని అడంగులను తరమటం మొదలుపెట్టింది. ఆడవాళ్లంతా యేశిశువు కలుగుతుందో యని ఆదుర్దాలో ఉన్నారు. కొంతసేపటికి లోపలనుంచి “ఆడపిల్ల” అనేధ్వని వినిపించింది. ఇంట్లోవున్నవాళ్లంతా “ఆడపిల్ల, ఆడపిల్ల” అని కోలాహలంచెయ్యటం మొదలుపెట్టేరు. సోమయాజులుగారు నిశ్చేష్టుడయినాడు. సూర్యనమస్కారాలు గంగలోకలిసేయి. దిగులుపుట్టింది. తత్క్షణమే వంగోలుకు తంతియిచ్చేడు. రామకృష్ణశాస్త్రులుగారు తంతిచూసుకొని చెన్నపట్నములోఉన్న శంకరముకు తంతియిచ్చాడు. మరునాడు మెయిలులో ఉభయులు యింట్లోకిదూకిపడ్డారు. తండ్రి కొడుకుతో మాట్లాడలేదు. కొడుకు తండ్రితో అంతకంటే మాట్లాడ

లేదు. రామకృష్ణశాస్త్రులుగారు బావగారిని చూసి "బావా! ఆడపిల్ల పుట్టింది. శారదాబిల్లురాకముందే దీనికిగూడా వరుడిని కుదుర్చు" అని హేళనచేశాడు. సోమయాజులగారికి బావమరిదిని మింగుదామనేంత కోపం వచ్చింది. కాని సమయంకాదని మాట్లాడలేదు. సోమయాజులగారితిమ్మిరి బాగావదలిందని యిరుగు పొరుగువారు వూళ్లోవారు అనుకున్నారు. క్రమముగా భారసాల ఇరువైఒక్కటోరోజు వెళ్లింది. సంతోషంతో రెండుమాసాలు గడిచేయి. ఎంతఅసూయ ఉన్నను ఎంతక్రోధమున్నను ప్రపంచములో తలితండ్రులకు గర్భవాసముకన్న విలువగలవస్తువ లేదుగదా! కొడుకు మాట్లాడక పోయినప్పటికి తండ్రి కొడుకు చెన్నపట్నంనుంచివచ్చిన మరుసటిదినమునుంచే మాట్లాడటం ప్రారంభించేడు. శంకరం యేంచేస్తాడు? తండ్రిమీద కోపంవున్నప్పటికి మాట్లాడకతప్పదు. తల్లి తండ్రి కుమారుల కోపం క్షణికముగదా! కుమార్తె పుట్టిందని తల్లి కొడుకు చాలాసంతోషించేరు. కాని తండ్రి కెంతమాత్రం సంతోషంలేదు.

ఒకరోజున సోమిదేవమ్మగారు ప్రసంగవశములో "బందరునుంచి ఉత్తరంరాలేదు. ఇప్పటికి షుమారు రెండుమాసములయింది. యివ్వాళ ఒకఉత్తరమైనా వెయ్యరా. నాయనా" అని కొడుకుని హెచ్చరించింది. శంకరం వ్రాస్తానన్నాడు. తండ్రి స్నానసంధ్యాద్యనుష్టానములుదీర్చి వంటయింటిలో అగ్నిహోత్రములు చేసుకొనుచున్నాడు. పదకొండుగంటలయింది. అప్పుడు టెలిగ్రాంజవాను వీరియింటివద్దకువచ్చి వాకిట్లోనిలుచున్న శంకరముకు టెలిగ్రాము యిచ్చివెళ్లేడు. శంకరముకు గుండెపగిలింది. టెలిగ్రాము విప్పిచూశాడు. అందులో మోహనంకు ప్రాణంమీదికి వచ్చింది. తక్షణమే బయలుదేరమని వ్రాసిఉన్నది. శంకరం కాళ్లు గడగడవణికినాయి. టెలిగ్రాం క్రిందకు పడిలేదు. విశాల గునగనలాడుచు పిల్లలతో బయట ఆడుకుంటున్నది. ఇంతలో తల్లి "అబ్బాయి స్నానంచేసి మడికట్టుకోరా" అంటూ వాకిట్లోకి వచ్చింది. కొడుకు మాట్లాడలేదు. ఏదో కాగితం క్రిందపడియుండటం చూసింది. "అబ్బాయీ! కాగితమేమిటి నాయనా? బందరునుంచి ఉత్తరం వచ్చిందా?" అన్నది. శంకరం మాట్లాడలేదు. ఆడుచున్న చెల్లెలివంక చూస్తూ నిలబడ్డాడు. కొంతసేపటికి కళ్లకు నీళ్లుతిరిగినాయి. తల్లికి భయంవేసింది.

"అబ్బాయి! అబ్బాయీ! యేమిటిరా? నాయనా! ఎందుకు యేడుస్తావురా? కొంపమునిగిందా యేమిరా?" అని అరిచింది.

ఈ మాట లోపలనుంచి సోమయాజులగారు విని అగ్నిహోత్రాలువదలి బయటికివచ్చి "ఏమిటే? యేమిటే?" అని ఆతురతతో భార్యనడిగాడు.

"నాకేమి తెలుసు? కాగితం క్రిందపడిఉంది. అడుగుతే వాడు చెప్పటంలేదు."

"ఆరే అబ్బాయి! యేమిటిరా అది?"

"టెలిగ్రాము."

"ఎక్కడనుంచి?"

"బందరునుంచి"

"ఏమని?"

"మోహనముకు ప్రాణంమీదికి వచ్చిందని.'

సోమయాజులుగారికి మనస్సు చివుక్కుమన్నది. సరాసరి దొడ్లోకి వెళ్లి కూర్చున్నాడు. విశాలకి నిష్కారణంగా గొంతుకోశాననుకున్నాడు. చీవాట్లు లోకనింద వస్తుందనుకున్నాడు. కుమార్తె జీవితం అంధకారబంధురమై పోవునా అనుకున్నాడు. పశ్చాత్తాపము చెందుటకు మొదలుపెట్టేడు.

ఇంతలో తల్లి "నాయనా! శంకరం! పెళ్ళిగ్రామములో యేముందో బాగాచదివి చెప్పరా!" అన్నది.

శంకరం మాట్లాడలేదు. చెల్లెలికి నిష్కారణముగా ద్రోహముచేసిన తండ్రినిగురించి విచారిస్తున్నాడు. తండ్రితో పోట్లాటపెట్టుకుందామనుకున్నాడు. కాని లాభంలేదనుకున్నాడు.

"అబ్బాయి! మాట్లాడవేమిరా? నాయనా!"

"ఏమున్నదే మోహనముకు ప్రాణంమీదికివచ్చిందని బయలుదేరి రావలసిందని ఉన్న"దన్నాడు.

ఇంతలో ఆడుకొనుచున్న విశాల "అమ్మా!" అని దగ్గఱకు వచ్చింది. తల్లి కూతురినిచేరదీసి ఒక్కపెట్టునయేడవటం మొదలుపెట్టింది. తల్లి యేడవటంతోనే పిల్లయేడవటం ప్రారంభించింది. ఇప్పుడు తల్లి కుమార్తె కేమనిచెపుతుంది? నీమొగుడికి జబ్బుగా వున్నదని చెపుతుందా? నిన్ను చూసిపొమ్మన్నారని చెపుతుందా? పాపం సోమిదేవమ్మగారు తనయేడ్పిన కుమార్తెయేమనుకుంటుందని యేడవటమూని లోలోపల కుళ్లుచూ పిల్లను చేరదీసింది.

వెంటనే సోమిదేవమ్మగారు భర్తదగ్గఱకువెళ్ళి "ముందేమిట"న్నది.

"నన్ను మాట్లాడించకే, నాకు పిచ్చియెత్తినట్లున్నది." అన్నాడు.

ఆడపిల్ల పుట్టినందులకే చాలానిరుత్సాహపడుచున్న సోమయాజులుగారికి ఈవార్త చెవిని బడినంతనే స్థబ్ధుడయినాడు. కొంతసేపటికి తెలివివచ్చింది. జన్మాంతరమందు మహాపాపం చేయ్యడంవల్ల యిటువంటి యిక్కట్లు వచ్చినవని కళ్లనీళ్లుపెట్టుకున్నాడు. నావంటి పరమదుర్మార్గుడు లోకములో లేడనుకున్నాడు. పాపం. సోమిదేవమ్మగారు భర్త చాలా పశ్చాత్తాపపడుచున్నారని గ్రహించింది. ఇంతలో శంకరం దగ్గఱకు వచ్చేడు. తండ్రిని యేమీఅనలేదు.

"నాయనా! లోకమంతా చీవాట్లుపెట్టినప్పటికి స్వతంత్రించి చేసినందులకు భగవంతుడు బాగా ప్రాయశ్చిత్తము చేశాడు. నాయనా! ముందుగతి యేమిటిరా?" అన్నాడు సోమయాజులుగారు.

"ఏమున్నది? ఈ మధ్యాహ్నం నేను బందరు వెళ్లుతాను."

"నాయనా! నీవు వెళ్లుతే నీవు వచ్చేంతవరకు మాకు కాళ్లు భూమిమీద నిలవవు. మేముకూడా వస్తా" మన్నదితల్లి; కుమారు డంగీకరించేడు.

భోజనమునకు కూర్చున్నారు. కాని మెతుకైనా లోపలికి పోలేదు. ఔరా! ఆయిదేళ్ల కుర్రవాని కోసం యెంత తహతహపడ్డారో భగవంతునికెరుక. దీనికంతకు బాల్యవివాహమేగదా కారణం? అంతా సామాను సర్దుకొని మధ్యాహ్నంబండికి బందరువెళ్లటానికి స్టేషనుకు వెళ్లేరు. దైవ మేమిచెయ్యనున్నాడోగదా?

సుశీల—పాతివ్రత్యము

శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారు

సుశీల [చూడుః డిసెంబరు గృహలక్ష్మి] ప్రేమను తెగగొట్టి చింతను విసర్జించి భర్త యిష్టానుసారముగ తనబిడ్డలను యమునిసదనమున కనుప నిచ్చగించెను. పతివ్రతలన నిట్టివారేయనియు ప్రేమతత్వ మిట్టిదేయనియు ముద్దా విశ్వనాథముగారు వ్రాసిరి*. సుశీలకును నామె భర్తకును నొండొరులపైగల ప్రేమ తుచ్ఛమైన శరీరసంబంధమైనది కాదని చెప్పనక్కరలేదు. వారిప్రేమ నిర్మలమైనది. దివ్యమైనది. అట్టిప్రేమ అనంతమును నిష్కల్మషమును నైనది. అట్టి ప్రేమచే నొకస్త్రీ తన భర్తనేగాదు, మనుష్యజాతినంతటిని ప్రేమింపవచ్చును. మనుష్యజాతినేగాదు, జంతుజాతినిగూడ ప్రేమింపవచ్చును. ఇందుచే నామె పాతివ్రత్యమునకు భంగముగల్గదు. మరియు దయామయుడగు సర్వేశ్వరుడు జీవరాసుల నన్నిటిని నిట్టి ప్రేమచే ప్రేమించుచున్నాడుగదా!

ఇట్టి ప్రేమయు, దయయు కవలపిల్లలు. వీరొకరిని వదలి యొకరుండలేరు. ఇట్టి దివ్యత్వమును కనుగొనబట్టియేగదా గౌతముడు "అహింసాపరమోధర్మః" యనునీతి వచనమును లోకమంతట చాటెను. ఇట్టి దివ్యత్వమును కనుగొనజాలిన సుశీలయు, నామెభర్తయు ముద్దుపల్కులాడు ముక్కుపచ్చలారని తనూభవులగు కసుగందులను జనాందోళనానివర్తనమునకై జంపింప సేవకుల కప్పగించిరి. ఆహా! భర్తయొకవేళ జనాపవాదభీతిచేత నట్టిపని చేయనుంకించినను, ఫిలిప్పారాణి ఎడ్వర్డును వారించినట్లు సరసవచనములచే భర్తను వారింపవలెనుగాని, ఇదియా పాతివ్రత్యము? ఇదియా దివ్యత్వము? ఇదియా ప్రేమ? స్త్రీరత్నములప్రేమ ఇట్టి రూపమునా దాల్చవలెను? ఇదియా ముద్దా విశ్వనాథముగారు స్త్రీలకిచ్చునలహా? సుశీలకును నామె భర్తకును మనుజునకుండ వలసిన ధైర్యస్థైర్యములు చాలవు. రాజు మొదట సుశీలమీది ప్రేమచే వివాహామే గావించుకొన ననియు, అట్లుచేసికొనిన తన ప్రీతిమేరకే చేసికొనెననియు పట్టుపట్టెను.

ఎంతటిచిత్తస్థైర్యము? కాని కొన్ని వత్సరములు గడచిన వెనుక యతనిచిత్తస్థైర్య మేమైనది? జనాపనిందకు వెరచి బిడ్డలను చంపనుంకించెను. ఆహా! ఎట్టికార్యము!

---

* శ్రీయుత ముద్దా విశ్వనాథముగారి వ్యాసము స్వామిరామతీర్థగారి వ్యాసమునకు అనువాదమను సంగతి శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారు మఱచినట్లున్నారు. —సంపాదకుడు.

ఏలఈతరుణమునఁగూడ యతఁడు చిత్తస్థైర్యమును జూపలేదు. అంతస్థితికి వచ్చిన ఎడల ఏల దారపుత్త్రాదులతో రాజ్యచ్యుతుఁడై ఐహికాభోగముల తగుల్కొనక కానలకేఁగ రాఁడు? రాజ్యాభిలాషచేఁగదా !

ఇక సుశీలమాట ఆలోచింతము. తండ్రిప్రేమకంటెను తల్లిప్రేమ ఘనము. మాతృప్రేమ వర్ణనాతీతము. ఇట్టిలోకపూజ్యమైన మాతృప్రేమనుగూడ సరకుచేయక, భర్త చేయుకార్యముయొక్క ధర్మాధర్మములను విమర్శింపక ఇట్టి ఘాతకకృత్యమున కొప్పికొనుటయేనా పాతివ్రత్యము? అవును. ఇట్లె మన పురుషులు మనకీవరలో పాతివ్రత్యమను మైకముచే మనవివేచనాశక్తిని నిద్రింపచేసిరి. "రాత్రిమంచిదని తెల్లవార్లు దొంగిలించదగునా" యను సామెతప్రకార మింక నెంతకాలము వీరిట్లు మన కన్నులను మూసి పెట్టగలరు? భారతవనితాలోకాంబరమందు వివేకభాస్కరు డుదయించుచున్నాడు. ఇకపై మనకు పురుషులు నీతిశాస్త్రము గరపనవసరములేదు. వారట్లొనరించుట బట్టియే దుర్నీతి నీతియగుచున్నది. భర్తలు సేయు దుష్కార్యముల కొప్పికొనుట పాతివ్రత్యమగుచున్నది.

కాని రాజుబిడ్డలు చావలేదుగదా. వారు బ్రదికి తలిదండ్రులను మరల కనుగొనిరి కదా యని చదువరు లనుకొనవచ్చును. వారు బ్రదుకుట రాజుగాని రాణిగాని యొండొరులయందు కనుగొనిన దివ్యత్వమువలనగాదు, వీరికంటెను వీరి సేవకులు భూతదయాపరులైనందువలన. నే నీకథవిషయమై ఇంతతీవ్రమైన చర్చచేయలేను. ఈకథ కట్టుకథయనియు, కథకుకాళ్లును ముంతకుచెవులును లేవనియు నే నెఱుగుదును. కాని ముద్దా విశ్వనాథముగారు స్త్రీలందరు ఇట్లే పురుషులదుష్కృతులకు తోడ్పడవలెననియు ఇట్టి దుష్కార్యములను ప్రోత్సహించుటయే పాతివ్రత్యమనియు, దివ్యత్వ మెఱుంగుట యనియు వ్రాయుటజూచి యాశ్చర్యమును బట్టలేక ఈవ్యాసమును వ్రాసితిని.

అక్షరము

అక్షరంబువలయుఁ గుక్షిజీవనులకు
నక్షరంబు జిహ్వ కిక్షురసము
అక్షరంబు తన్ను రక్షించుఁగావున
నక్షరంబు లోకరక్షితంబు.

అక్షరంబు తల్లి యఖిలవిద్యలకెన్న
నక్షరంబు లోకరక్షణంబు
అక్షరంబులేని యబలునకెందును
భిక్షుపుట్టఁబోదు పృథ్విలోన.

స్త్రీలకు విద్యాస్వాతంత్ర్యముల యావశ్యకత

శ్రీ మ తి మ ద్దా లి సీ తా రా మ మ్మ గా రు

సూర్య చంద్ర నక్షత్రములెంతగా బ్రకాశించుచున్నను విద్యయే లేనిచో నీజగత్తు అంధకారమయముగ నుండుననుట సత్యదూరముగాదు. తనప్రియపుత్రుని తల్లియెట్లు పోషించిరక్షించునో యటులే విద్యయు మానవుని రక్షించును. కుమారుడు చెంతనున్నపుడుదప్ప నితరప్రదేశము లందున్నచో దల్లి వానిని రక్షింపజాలదు. మానవు డన్యదేశములందున్నను విద్య వానిని తల్లివలె వెన్నంటి కాపాడును. శరీరమునకుగల నేత్రేంద్రియము కంటె మనమునకు గల విద్యానేత్రము వేయిమడుంగుల ప్రయోజనకారిరియై యొప్పుచున్నది. నేత్రములు లేకున్నను విద్యానేత్రముచే లోకరహస్యములను గనిపెట్టి ప్రజోపయుక్తముగ నీతిదాయకములగు సద్గ్రంథములు రచియించిన మహానీయు లెందఱో గలరు. ఇట్టి సర్వఫలప్రదాయినియగు విద్య స్త్రీలకు వలదనియు బ్రయోజనము లేదనియు హానికరమనియు స్త్రీలు గృహకృత్యములు చేసిన జాలుననియు స్త్రీల కేవిషయమునను స్వాతంత్ర్య మీయరాదనియు వాదించుచు దానికుపబలముగ బూర్వశాస్త్రములను సాక్ష్యమునకు బిలుచుకొని వచ్చుచు బ్రవర్తించు వారిప్పటికిని మనదేశమున గొందఱుండుట విచారకరము. అమృతమొకరికి హాయినిచ్చి మఱియొకరికి హానిగూర్చునదిగాదు. దేశముయొక్క భావికాల శుభమంతయు సంతానముమీదను సంతానముయొక్క పురోభివృద్ధియంతయు మాతృవర్గముమీదను నాధారపడి యున్నదనుట శుద్ధసత్యము. తల్లులయొక్క విశాలభావములును, తేజస్సారములును, స్వాతంత్ర్యకాంక్షలును పిల్లలపై బ్రతిబింబితము లగుచుండును. మాతృలక్షణములు శిశువులకు జన్మముతో సిద్ధించు సొమ్ములు. బిడ్డయొక్క శ్రేయోభివృద్ధికి తల్లియే మార్గదర్శకురాలు. బిడ్డయొక్క క్షేమమంతయు తల్లియందు సురక్షితమై యుండును. ప్రతిజీవియు దేహయాత్రకై స్వశక్తిగలుగు పర్యంతము తల్లిపోషణయందును ఉపదేశమునందును నాధారపడియుండును. అట్టి తల్లులు విద్యావివేకములు గలిగి దేహమనోబలములతో విరాజిల్లిన పిల్లలును నట్లే సత్వస్ఫూర్తితో బ్రకాశింతురు. లేనిచో జీవకళలు దప్పి చల్లారియుందురు.

ప్రతిదేశమందును విద్యావతులగు స్త్రీలు తమ సంతతిని జ్ఞానాభివృద్ధికై ప్రోత్సహించుచు, వారిని గుణవంతులుగను, నారోగ్యవంతులుగను జేయగలుగుచున్నారు. విద్యావిహీనలగు స్త్రీలు తమ సంతతియొక్క క్షేమముపై ధ్యానమెంతయుంచిన నేమిలాభము? వీరు బిడ్డలను యుక్తమార్గములకు ద్రిప్పజాలరు సరికదా దుర్మార్గములనుండి మరల్పనైన సమర్థలు గాకయున్నారు. "మాతయే దైవము. ఆమె మాటయే మంత్రము." అని విశ్వసింపజేయు జ్ఞానబలమును స్త్రీలు కోలుపోయిరి-కాదు-దుష్టశాసనములచే బురుషులు కోలుపుచ్చిరనుట సహేతుకము. తల్లి పరదేవతయనియు, నిల్లాలు అర్ధాంగియనియు, కన్య పుణ్యలోకప్రదాయిని యనియు

గుఱుతించిన భారతపురుషులు వారి విద్యాస్వాతంత్ర్యములచే దమకు సిద్ధించు జయమున సంపూర్ణలాభమును గుర్తింపరైరి గదా? పోనిండు! స్త్రీలు గృహకృత్యములు దీర్చను జాలునందురేని దానికైనను విద్య గావలయును గాదె? గృహములు పరిశుభ్రముగనుంచు విధము తెలియుటకును, తమయొక్కయు శిశువులయొక్కయు నారోగ్యమును రక్షించునిమిత్తము ఔషధములిచ్చు వైద్యులకొఱకు అమితద్రవ్యములు వెచ్చింపకుండ స్వయముగ వైద్యగ్రంథములంజదివి స్వల్పచికిత్సలచే వ్యాధినివారణోపాయము తెలియుటకును విద్య యావశ్యకమే గదా? మఱియు స్త్రీలు రాజకీయోద్యోగములందు బ్రవేశింపకున్నను వారికి గృహమునందే వలసినన్ని యుద్యోగములు గలవు. శిశుపోషణాదికృత్యము లాచరించుటయు, భర్త నుపచరించుటయు, బంధువుల నాదరించుటయు నుద్యోగములు గావా? విద్యాబలములేని యబలలు వీనిని యథాక్రమముగ నిర్వహింప జాలుదురా? కావున విద్యకు రాజకీయోద్యోగము లొనర్చుటయే ఫలముగాదు.

పాశ్చాత్యస్త్రీలు ప్రతివిషయములోను మగవారితో సరిసమానమగు బాధ్యత నవలంబింతురనియు ఎంత గొప్పవారైనను కాయకష్టమునకు గాని పరిశ్రమలకు గాని వెనుదీయరనియు వినుచున్నారము. మనలో నించుక త్రాణగలిగెనేని యొక నింటిలోని పనిపాటలయం దుపేక్షయు, విదేశీయములగు వస్తువులయం దపేక్షయు మెండగును. సోమరితనము మన శ్రీమంతురాండ్రయందు రాణివాస మేర్పఱచు కొన్నది. పనులుదీర్చుట గౌరవహానియను భ్రాంతి సర్వత్ర ముదిరినది. ఇట్టి నాగరికముచే తాత్కాలికసుఖము లభించినను మున్ముందు భుజించుటకు అన్నముగూడ కఱవగునను భయము జనించుచున్నది. మేలుదుస్తులు ధరించుట యొకటి దక్క పాశ్చాత్యవనితలకుగల హెచ్చరికయు, స్వయంకృషియు, దేశక్షేమాభిలాషయు మనయందు గన్పట్టవు. వారి నాగరికతతోబాటు వారి పరిశ్రమవికాసము గూడ మనయందు వెలసినచో నిట్లు మితిమీఱిన ద్రవ్యనష్టముండదు. దేశము దారిద్ర్యపీడితము గాదు. కావున మనము దేశమునందును సంఘమునందును గర్భితమైయున్న లోపములను గనిపెట్టజాలిన విద్యానేత్రమును గడించి నిర్మలమున దేశాభ్యుదయమునకై పురుషపుంగవులకు దోడ్పడుదుముగాక! స్త్రీలకు విద్యాస్వాతంత్ర్యములు లేకుండుట స్త్రీలకంటె బురుషులకే విశేషహానికరమనియు నయ్యవి వారికుండుట పురుషుల శ్రేయోభివృద్ధికేగాని స్త్రీకి ప్రత్యేకపు మేలుకొఱకు గాదనియు నించుక సూక్ష్మదృష్టిగల ప్రతివారికిని బోధపడక మానదు. ఇప్పుడిప్పుడు ఈ విషయము గ్రహింపబడుచుండుటచే మన దేశమున స్త్రీవిద్య కొంతవఱకు వ్యాపించినది. అయిన నది బాల్యావస్థలో నున్నది. ఇంకను ఎంతయో అభివృద్ధి పొందవలసియున్నది. ఆవశ్యకములగు నిట్టి విషయములు చెప్పొందినచో ఈ పతనమిట్లుండదు. ఈ దాస్య మెచటికో పోవును.

మంగోలియా స్త్రీలు

ఆసియాఖండమునందలి మిక్కిలి విశాలమగు దేశములలో మంగోలియా ఒకటి. మంగోలియా ప్రజలు అనాగరికులైనను ధైర్యస్థైర్యములు గలవారు. ఆదేశమున సస్యశ్యామలములగు ప్రదేశములు లేకపోలేదు. కాని కొంచము ప్రపంచభూగోళశాస్త్రమును పరిశీలించినవారికి మంగోలియా నామము కర్ణములయందు బడుటతోడనే సైకతసముద్రమనదగిన గోబి ఎడారి జ్ఞప్తికి వచ్చును. అట్టి నిస్సారపృథ్వియందు ఉసురులు నిలుపుకొనవలసినవారు కావుననే మంగోలియా దేశపు స్త్రీపురుషులు బాగుగ ఒడలు వంచి పాటుబడు స్వభావముకలవారుగా నున్నారు.

మంగోలియా దేశపు రాజకాంత

పూరతిల్లిన బుగ్గలు, పూలరేకులవలె సన్ననైన నేత్రములు మంగోలియా స్త్రీల ముఖ్య లక్షణములు. ఆ లక్షణము లీరాజకాంత ముఖమున విస్పష్టముగ ద్యోతక మగుచున్నవి. ఉగ్రసుందరమగు ఆ శిరోభూషణము ఆమె ఠీవికి అనంతదోహదము చేయుచున్నది. కొంచము కదలినను జలతారుజాలరు ఒకవిధమైన మనోహరధ్వనిని గల్గించి వినువారిని సులభముగ వశీకరింప గల్గియు, ఆమె చెప్పిన మాట నెఱవేర్చునట్లు చేయుగలిగియు నుండును.

రవ్వలు తాపి వెండిసరిగె గోటుపెట్టి కుట్టిన శిరోభూషణము వివాహితలగు స్త్రీలందఱును వినియమముగా దాల్తురు. వివాహకాలమున వరుడు వధువున కర్పించు కానుకలలో అట్టి శిరోభూషణము మొదటిదిగా నుండుట ఆదేశమున ఆచారము. విశేషము అలంకారములపై మోజుగల స్త్రీలు ఆ శిరోభూషణమునకు వెండి తీగెపింజెలు వ్రేలాడగట్టి కొందురు.

ఆదేశమున పాదచారులగు గాయకులు హెచ్చు. అనువ్రతయగు భార్యవెంటరా ఆదేశపుగాయకుడు తన సంగీతసాధనముతో ఊరూరతిరిగి పొట్టపోసికొనును.

మంగోలియా దేశమున స్త్రీల స్థితి దుఃఖభాజనముగానున్నది. సంఘమున వారికున్న స్థానము ఎన్నదగినదికాదు. ఆమె జీవితము మిక్కిలి కష్టముల కాకరము. కావున మంగోలియాస్త్రీలు పెద్దకాలము యౌవనవతులుగానుండరు. కొలదికాలమునకే వారి సౌందర్యము డిందుపాటుహొందును. మంగోలియాపురుషుడు తన ఆయమునకు తగిన వ్యయముచేసి భార్యకు అలంకారములు, వస్త్రములు సమకూర్చుటయందు కించపడడు. మంగోలియాప్రజలు ప్రాయికముగా పేదవారే. జీవితావసరములుతప్ప మిగిలినవి సమకూర్చుకొనుటకు వారికి అవకాశములు తక్కువ. అట్టివారుకూడ భార్యలకు మిగుల వ్యయమూలకములగు శిరోభూషణమును కూర్చకపోరు.

మంగోలియా స్త్రీల వింత దుస్తులు

పాయలు పాయలై శిరోభూషణముల కిరుప్రక్కల వ్రేలాడు వేణికలు--బొంతకుట్టు వలె రాటుదేలియుండి మోకాళ్ల వఱకు వ్రేలాడుచుండు గుడ్డసంచులవదగిన జాకట్టుచేతులు--మన పెద్దాపురపు చెడావుజోళ్లను పరిహసింపగల జోళ్లు కలిగి· ఆ దేశపుస్త్రీల ఆకారము మనకు చాల వింతగ గనపడును.

ఈశిరోభూషణము కుడియెడమలకు పొడుగై కొమ్ములవలెనుండును. మంగోలియా స్త్రీలు తమ జడను రెండు పాయలుగాచేసి కుడియెడమలుగా పొడుగైయున్న శిరోభూషణము యొక్క కొమ్ముల ద్వారా బయటికి వ్రేలాడునట్లు వైచికొందురు. మనదేశమునందలి పెద్దాపురపు చెడావుజోళ్లను పోలెడు జోళ్లు ఆస్త్రీలు ధరింతురు. అన్నిటికన్న విచిత్రమైనదేమన ఆస్త్రీలు ధరించు జాకట్టుచేతులు మోకాళ్ల క్రిందికి వ్రేలాడుచుండును. జాకట్టుకు ఎంతపొట్టిచేతులున్న అంత అందమని భావించు మన స్త్రీల కీయాచారము మిక్కిలి వింతగా కనిపించును.

మంగోలియా దేశీయులు నడుచుటకు సాధారణముగ కంటగిల్లుదురు. గుఱ్ఱముల మీదనో ఒంటెలమీదనో పోవుదురు. వారు ధరించు భారముగల జోళ్లు గమన సౌకర్యమును నిరోధించునవిగా నున్నవి.

మంగోలియా దేశీయుల ఇండ్లు చుట్టుగుడిసెలు. ఒకపెద్ద గుబ్బగొడుగును పోలియుండును. కఱ్ఱలతో నిర్మింపబడిన ఒక తలుపు ద్వారబంధము మాత్రముండును. గాలి

వెలుతురులోనికి వచ్చుటకును పొగబయటికి పోవుటకును కప్పుపై కన్నముంచబడును. ఇంటినడుమున నొకగాడిపొయ్యి. అందు ఎల్లప్పుడు నిప్పు ఉండును. గోడలమీద వంట సామగ్రి ఉంచబడును. ద్వారమునకు ఎదురుగా కులదేవత నెలకొనియుండును. అది శీతలదేశమగుట ఇంటినిండ రగ్గులు ఉండును. మంగోలియా దేశీయులు స్నేహపిచ్చలులు. అగుట ఒకరి యింటి కొకరుపోవుచు వినోదజీవితము చేయుదురు. ఇంటికి బయట పిడకలు ప్రోవుః ప్రోవులై పడియుండును. పిడకలనే వారు ఇంధనములుగ నుపయోగింతురు. పరిసరములందు పశువులుండును. వీటినన్నిటిని కాచుచు రేచుకుక్కలు ఉండును. క్రొత్తవారు వానిపై నొక కన్నుంచి మఱియు నాయింటిని సమీపింపవలయును.

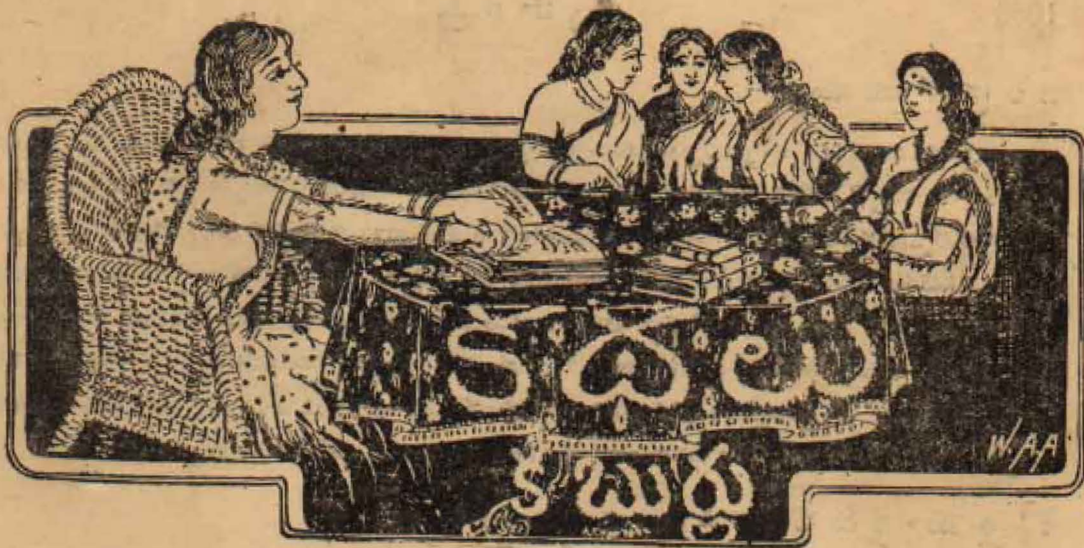
ధనికకుటుంబమునకు చెందిన విలాసవతి

తాల్చియున్న శిరోభూషణము స్త్రీ పాణిగృహీతి యైనదనుటకు చిహ్నము. ఆమె ప్రాణనాథుడు ఆమె కిచ్చిన ప్రథమబహుమానమా శిరోభూషణమే. శిరోభూషణమునుండి జలతారుజాలరు వ్రేలాడుచుండుట గమనింపదగును. అది ఆమె ధనికకుటుంబమునకు చెందిన ప్యావనుకత్తె యనుటకు మంచి నిదర్శనము.

పాలుపితుకుట, పెరుగు చిలికి వెన్న చేయుట ఇత్యాదికృత్యములు ప్రత్యేకము స్త్రీలే చేయుదురు. పశువులను మేతకుతోలుకొని పోవుటలో పురుషునకు స్త్రీ బాగుగ తోడుపడును.

మంగోలియాస్త్రీలు అమాయిక హృదయులు. పిల్లల కన్నులుపీకి వానితో కెమెరా లెన్సులు చేయుదురని ఇప్పటికి గూడ వారు నమ్ముదురు. కావున వారు తమ పిల్లలను ఫోటోగ్రాఫరుల చెంతకు పోకుండ ఆగబట్టుదురు.

మంగోలియాదేశమున ఒకవ్యక్తి తన భార్యకు పెట్టు శిరోభూషణముయొక్క విలువను బట్టి ఆతని సిరిసంపదల నెన్నుదురు. అగుటనే పెండ్లికొడుకులు సాధారణముగ తాము నిలువచేసియున్న ధనము నంతటిని ఆ శిరోభూషణమును చేయుటయందే వెచ్చింతురు. మంగోలియాస్త్రీలు పురుషులకువలెనే గుఱ్ఱముల నెక్కుదురు. స్వారీచేయుదురు. పురుషుడు ఆమెను ప్రేమతోడనే చూచును; కాని స్త్రీ పురుషునకు లొచ్చు అను అభిప్రాయము మాత్రము వారియందు గాఢముగ నెలకొనియున్నది.

పండ్రెండేండ్ల బాలిక పత్రికా సంపాదకురాలు:—

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములకు చెందిన న్యూయార్కు మహాపట్టణము చెంతగల లాంగు ఐలెండు నందలి ప్రధానపట్టణమగు డౌగ్లాస్టనునందు మార్సియా అనునొక పండ్రెండేండ్ల బాలిక చార్లీ బేకను అను పదిసంవత్సరముల వయస్సుగల తన తమ్మునితోడ్పాటుతో నొక వారపత్రికను నిర్వహించుచున్నది.

గొప్ప సైకిలిస్టు:—

ఆల్ ఫ్రిడో బిండాగారు యిటలీవాస్తవ్యులు. వీరు ఒకగంట పదినిమిషములలో 50 కిలోమీటరుల దూరము సైకిలు మీద ప్రయాణము చేసిరి. ప్రపంచములో నింతవరకు నింతస్వల్పకాలములో నింతదూర మెవరును ప్రయాణము చేయలేదు.

అమెరికాలో మోటారుప్రమాదములవలని మరణములు:—

అమెరికాఖండమున మహానగరములలో మాసము ఒక్కింటికి సగటున ఇరువదిమంది మోటారు ప్రమాదములవలన మరణించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

కృత్తికానక్షత్రము:—

పెద్దల పాదముల చెంతకూరుచుండి సంవత్సరములు, మాసములు, తిథులు, నక్షత్రములు మొదలగు వాని నామములు వల్లించిన విద్యావతులకు ఆకాశమున పిల్లలకోడివలెనుండు కృత్తికానక్షత్రమును చూచి యుందురు. కృత్తికానక్షత్రము అని ఏకవచనమున పలుకుట వాడుక. కాని నిజముగా అదికొన్ని నక్షత్రముల రాశి. సాధారణదృష్టిగల నేత్రములకు ఆరాశిలో ఆఱు చుక్కలు కానవగును. నిశితదృష్టిగల నేత్రములకు ఆగుంపులో ఏడునక్షత్రములు చూపట్టును. తీక్ష్ణనిశితదృష్టిగలవా రానక్షత్రసమూహమున పదునొకండు రిక్కల లెక్కింపగలరు. 1579-వ సంవత్సరమున-దుర్భిణి (Telescope) యంత్రము అప్పటి కింకను కనుగొనబడ లేదు-శాస్త్రజ్ఞుడు మెస్లింగు కృత్తికానక్షత్రముయొక్క రూపపటమును ప్రచురించెను. ఆరూపపటమున పదునొకండు రిక్కలుమాత్రమే చూపబడియుండెను. దూరదర్శిని యంత్రము కనుగొనబడిన తరువాత ఆయంత్రసాయమున కృత్తికానక్షత్రరాశియొక్క ఛాయాపటముగైకొని అందలి చుక్కలను లెక్కింపగా రెండువేలఆఱువందలపదహారు ఉండెను.

జలప్రళయము:—

ప్రపంచమునందలి అన్నిమతగ్రంథములు ఒకప్పుడు ప్రపంచమునకంతకును జలప్రళయము సంభవించినదనియు, మందెన్నడో నట్టిది జరిగి సర్వలోకమును నాశనముచేయుననియు చెప్పుచున్నవి. దక్షిణధ్రువము చెంత అనంతమైన మంచుకొండలుగలవు. ఈమంచుకొండలు ఒక్కసారి ఉబ్బెత్తుగ కరగిపోవునేని అప్పుడు ఏర్పడిన నీటివలన ప్రపంచమునందలి మహాసముద్రముల నీటి మట్టము ఏబది అడుగులు పైకిబునని వాదింపు చేయబడినది. కాని ఒక్కసారి ఉబ్బెత్తుగ ఆమంచు అంతయు కరగుట అసంభవము. కొంచము కొంచముగా కరగుచున్నది. సముద్రములందలి నీటిమట్టమును కొంచము కొంచముగా పైకిబునుచున్నది. అయితే ఇంతట అంతట ప్రమాదము మాత్రములేదు. ప్రపంచచరిత్రలో మంచుకరగి జలప్రళయమువేర్పడి లోకమును ముంచి ఇప్పటికి దాదాపు ఇరువదివేల సంవత్సరములయి ఉండునని శాస్త్రజ్ఞులు ఊహించుచున్నారు.

కొత్తమోస్తరు చేతిగడియారములు:—

కొత్తమోస్తరు చేతిగడియారములు కనుగొనబడినవి. వీనికి 'కీ' ఇవ్వనక్కఱలేదు. ఇట్లనుటచే గడియారమును నిరంతరము త్రిప్పుచుండగల యంత్రము కనుగొనబడినదని ఊహింపరాదు. ఈకొత్తమోస్తరు చేతిగడియారములు తమ్ముధరించు హస్తములు చలించినపుడెల్ల 'కీ' తిరుగుచుండును.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రమున హత్యలు:—

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రమునందు సంవత్సరమునకు సగటున 12,000 హత్యలు జరుగుచున్నవి. గ్రేటు బ్రిటనునందు సంవత్సరమునకు సగటున జరుగు హత్యలకు ఇవి ఏబది రెట్లున్నవని తెలియుచున్నది.

జర్మనీదేశమున పట్టభద్రులు:—

జర్మనీదేశమున దాదాపు రెండులక్షల ఏబదివేలమంది పట్టభద్రులు పనులు లేక అల్లాడుచున్నారు. విశ్వవిద్యాలయములు ఏటేట వీరి సంఖ్యను వేలకొలదిగా పెంచుచున్నవి.

300 వేల సంవత్సరముల నాటి అస్థిపంజరము:—

ఉత్తర ఆఫ్రికాలో డెటుయిన్‌దగ్గఱ ముప్పది అడుగులపొడువు ఎనిమిది అంగుళముల వెడల్పుగలిగిన ఒక జంతువుయొక్క అస్థిపంజరము భూమి త్రవ్వుచుండగా బయలుపడినది. ఇది దాదాపు 300 వేల సంవత్సరముల నాటిదై యుండునని శాస్త్ర పరిశోధకుల అభిప్రాయము.

సంతానమో, విడాకో?—

ఫిలడెల్ఫియాలో నొక విచిత్రమైన వివాహము జరిగినది. విలియము మోయరు అనువాడు వరుడు. అతడును వధువునుకలిసి ఒక దస్తావేజు వ్రాసికొని రిజస్టరు చేయించుకొనిరి. అందు ఈక్రిందివ షరతు గమ నింపదగినది. "మేముగృహస్థాశ్రమమున ప్రవేశించిన రెండుసంవత్సరముల లోపున సంతానమును పొందజాలనిచో ఒకరి నొకరు సంప్రదించుకొనకయే విడాకును గ్రహింపవచ్చును." ఈకంట్రాక్టు పద్ధతిని వివాహము జరిగినపిమ్మట విలియము మోయరు ఇట్లు చెప్పెను. "ఈమావివాహము సంతానోత్పాదనముకొఱకు చేయబడుచున్న ఒక పరీక్ష." వివాహధర్మమనగా పాశ్చాత్యులకెంత తేలికగానున్నదో?

వనితాలోకము

శ్రీమతి హరి వేంకటరమణమ్మగారు:—

హరి వేంకటరమణమ్మ

మద్రాసునందలి సి. కుమారస్వామినాయుడు అండు సన్సు వారిచే ప్రచురింపబడుచున్న 'కుమారబోధిని' అను మాసపత్రికను సమర్థతతో సంపాదించుచున్న శ్రీయుత హరి సుబ్బారావుగారి పుత్రిక. ఈమె 1906—వ సంవత్సరమున సెప్టెంబరు మాసము పదునాఱవ తేదీని జనన మొందినది. తెలుగు, ఇంగ్లీషు, సంస్కృతము, హిందీ భాషలయందు ఈమెకు ప్రవేశముగలదు. రాజమహేంద్రవరమున స్కూలుఫైనలు వఱకు చదివినది. చెన్నపురివచ్చి ప్రవేశపరీక్షలో జయముగాంచి ఇంటరుమీడియటు క్లాసులో జేరినది. కాని అనారోగ్యముచే చదువు మానివేయవలసివచ్చినది. ఈమెయిప్పుడు మద్రాసు నగరమున నివసించుచు విశ్రాంతి తీసికొనుచున్నది. సైపు, పాట్టుహ్యాండులతోకూడ నీమెకు పరిచయము గలదు.

శ్రీమతి కొరప్రోలు వేంకటరంగమ్మగారు:—

ఈయమ కాపురము పశ్చిమగోదావరి మండలములోని గోపాదక్షేత్రము. (కొవ్వూరు) సంస్కృతాంధ్రములయందు మంచివిజ్ఞానముగల స్త్రీరత్నము. ఈమె తనకాలమునంతను స్త్రీలకు నీతిబోధ, మతబోధచేయుటయందు వినియోగించుచు పలువుర మన్ననల నందుచున్నది. శ్రీ శంకరాచార్యులవారిచే సంస్కృతమున రచియింపఁబడిన శివానందలహరిని ఆంధ్రీకరించినది.

కొరప్రోలు వేంకటరంగమ్మ

శ్రీమతి బి. వి. సుబ్బమ్మగారు:—

ఈమె నెల్లూరుజిల్లాబోర్డు సభ్యురాలుగా నియమింపబడినది. ఇంతకుముందీమె నెల్లూరుజిల్లా విద్యాసంఘ సభ్యురాలుగ నుండి ప్రజాసేవచేసియున్నది.

ప్రతిమా సేనుకన్య:—

రంగూను నగరములోని వంగపరిషత్తునందలి వంగశాఖకు చెందిన సంగీతపరీక్షలో అత్యద్భుతవిజయముగాంచి బంగారుపతకమును బహుమానము పొందినది.

చిరా॥ పూరి సుబ్బలక్ష్మమ్మ

చిరా॥ పూరి సుబ్బలక్ష్మమ్మగారు:—

ఈమె రాజమహేంద్రవరనివాసిని. బియ్యే పరీక్ష ప్యాసుచేసి యల్. టి. పట్టమును పొందినది. ఈమె ప్రస్తుతము మచిలీపట్టణమునందలి స్త్రీల బోధనాభ్యసన పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయినిగానున్నది.

ఇందుమతి దివానుసతి:—

ఈమధ్య అహమదాబాదు నగరమున జరిగిన గుజరాతురాష్ట్రీయ మహిళా సభయొక్క నాల్గవ సమావేశమునకు అధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనబడినది.

శాంతా వాసుదేవ సూక్తంకరుకన్య:—

ఇందూరు సంస్థానములోని పాఠశాలావిద్యాశాఖాధికారియగు డాక్టరు. వి. యె. సూక్తంకరు (పి. హెచ్. డి) గారి కూతురు. ఆగ్రావిశ్వవిద్యాలయమున బియ్యేడిగ్రీపరీక్షలో ప్రథమురాలుగా జయముగాంచినది. ఆపరీక్షలో ఇంగ్లీషున గరిష్ఠ సంఖ్యగల మార్కులు వచ్చినందులకీయబడు జోన్సు మెమోరియలు మెడలు కూడ పొందినది.

రమణభాయి నీలకంఠసతి:—

ఈమె బియ్యే పరీక్షనిచ్చిన విదుషి. అహమ్మదాబాదు జాతీయ భారతసంఘమునకు 1930—వ సంవత్సరమునందు గౌరవకార్యదర్శినిగ నియమింప బడినది.

శాంతా వాసుదేవసూక్తంకరుకన్య

పెండ్లి ఆగినందులకు ఆత్మహత్య :—

పూనహా పట్టణమున నివసించుచున్న రాజగోపాల మొదలియారు అను మదరాసీ ఆయుర్వేద వైద్యుడు పదునారు సంవత్సరముల వయస్సుగల తన కుమార్తె వివాహము నిమిత్తము ఐదువందల రూపాయిలు నిలువ చేయలేక లెక్కలేనన్నిసారులు పెండ్లిని అపుచేయుచువచ్చెను. తండ్రియొక్క పేదతనము తన వివాహము కొఱకు అతడు పడుచున్న మనోవేదన చూచి విసిగి విచారించి ఆతని కూతురు తల్లిదండ్రులు లింటలేని సమయమున ఉరిబోసికొని ఆత్మహత్య గావించుకొనెను. ఇట్టి మరణములు హిందూదేశమునకు క్రొత్తలుగావు. 1913–వ సంవత్సరమున ఇట్టి సందర్భములయందే మరణించిన పదునాలుగు సంవత్సరముల వయస్సుగల వంగ బాలిక స్నేహాలతాదేవి చరిత్ర ఇప్పటికి స్మరణకు వచ్చుచున్నది. చనిపోవుటకు ముందు ఆ బాలిక తన తండ్రికి ఒక లేఖ వ్రాసినది. ఆ లేఖ హృత్పిండమును చిదిపి ఛిద్రుపలుగా చేయగల కరుణారసముతో నున్నది. దాని నిచ్చో ఉదాహరించుట అప్రస్తుతము కాదు.

"మిక్కిలి పూజ్యమైన తండ్రీ!

మనఇల్లు తాకట్టుపెట్టి నావివాహముచేయ బ్రయత్నించుట నాకు మిక్కిలి కష్టముగానున్నది. ఆ ప్రకారము చేయవలసిన పనిలేదు. రేపు సూర్యోదయములోగా పాపిష్టిముహూర్తమున జన్మించిన మీ ఈ నిర్భాగ్యపు కుమార్తె ఈ లోకము వదలి ఈ కష్టములు, దుఃఖములు లేని పరలోకమున కరిగి యుండును. తండ్రీ! మీరు నన్నెంతయో గారాబముతో చూచుచుంటిరి. రాజకన్యలకంటెను సౌఖ్యమునందోల లాడుచుంటిని. ఇట్టి స్థితియందు నామూలమున ఇంటిలోని వారందఱు నిలుచుండుటకు స్థలమైనను లేక వీధి లోనికి బోవుట యెంత చక్కగ నున్నది! నాయనంగు తండ్రియగు మీరు యావజ్జీవపర్యంతము దుఃఖమును, దారిద్ర్యమును ననుభవింప దలచుట యెంత కష్టము? నాయనా! మొన్న ప్రొద్దున మొదలు సాయంకాలము వఱకు తిరిగి, తిరిగి అలసిసొలసి కాళ్లు బొబ్బలెక్క యిల్లుచేరినపుడు మిమ్ములను చూడగా ఎంతయో విచార గ్రస్తముగు మొగముతో నుంటిరి. అట్లు మీవంక జూచుచుండగా 'అంతయు పోయినది' అని మీరు మెల్లగా అనుకొనుట వింటిని. అది మొదలు నేనెంత మఱచిపోవుదమన్నను మీ మొగము మీద విచారము మఱపునకు రాకున్నది. నాడు మీరనుకొనిన మాట యింకను చెవులలో గింగురుమని మ్రోగుచున్నవి. నా వివాహమున కగు ధనమును నెచ్చుటనయినను దెచ్చుటకయి విశ్వప్రయత్నము లొనర్చితిరి. ఎంత కష్టపడినను ఫలములేక పోయెను. తుదకు నిరాశయులై వేఱుతెలువు లేక ఉన్న ఒక్క యింటిని దాకట్టుపెట్టి ఈ ద్రవ్యము నొన గూర్ప బ్రయత్నించుచుంటిరి. ఈ కథయు నేనెఱుగుదును. తండ్రీ! ఈ సంగతి తెలిసి నప్పటినుండియు

నా కెంతయొ కష్టముగ నున్నది. నా వివాహము నిమిత్తమే కదా మీ రిన్ని కష్టములు పడుచున్నారు. అది లేనిచో మీ కీ కష్టములుండవు గదా! నా కింతకాలము వివాహము చేయక ఆపియుంచినందునకయి ఎంతయొ అపనింద పాలయితిరి. నాకు తగిన సంబంధము కుదుర్చుటకయి ఎన్ని శ్రమలలో పడితిరి. మన పూర్వుల యొక్క ఈ గృహమున నితరులు వచ్చి అడుగుపెట్టుట యెన్నడు సంభవింపదు. ఈ వివాహము నిమిత్తమై మీరు కాదు కష్టపడవలసినది. నేనే పోయిన యెడల మీ కష్టములన్నియు తీరును గదా! నాన్నా! బరద్వాను జిల్లాలో మొన్న వరదలు వచ్చి జనులు బాధ పడుచుండగా ఎందరో ఉదారగుణ సంపన్నులు, విద్యాభూషితులును నగు యౌవనులు పరోపకారమునకయి వెళ్లిరని వింటిని. ఆపద్బాంధవులును, దయారస పూరితులును, నగు నీ యౌవనులను భగవంతుడు రక్షించు గాక! ఎచ్చటనో దూరమున దక్షిణాఫ్రికాయందు మన దేశీయులు కష్టపడుచున్నారని విని ఎందరో యోగ్యులగు చిన్నవాండ్రు యిల్లిల్లు తిరిగి బిచ్చమెత్తి ద్రవ్యము పోగుచేసిరని మొన్ననే వింటిని. ఇట్టి దేశహితైషక సేవజేయుచున్న వీరందఱు ధన్యులు. కాని స్వజనుల కష్టములను విచారించు వారెవరు లేరా? నిన్నటిరాత్రి నేనొక కల గంటిని. ఇదివఱ కెన్నడు నట్టి శ్రావ్యమగు గానమును వినియుండలేదు. లోకమాతయగు దుర్గ సాక్షాత్కరించి చిరునవ్వు నవ్వుచు నన్ను 'రా! రా!' అని చెప్పినది. అప్పుడు మీరు జ్ఞప్తికి వచ్చితిరి. ప్రియజననియు స్మరణకు వచ్చినది. ఇంటిలోని పిల్లలందఱు కండ్లయెదుట నుండిరి. వీరినా నేను దుఃఖపెట్టునది యని విలపించి, యా మాతయొక్క దయాసంకల్పితమగు వాక్యమును శిరసావహించుచు ఆలింగనము చేసితిని. ప్రియమైన తండ్రీ! నేను పోయిన పిమ్మట మీరందఱు నెంతయో ఏడ్చెదరని నే నెఱుంగుదును. పోయిన నేను పోయెదను! ఇల్లు మాత్రము మన క్రిందనే యుండును. మీ కష్టములన్నియు తీరును. నిప్పా, నీళ్లా, విషమా? దేని సహాయమున జీవయాత్రను ముగించవలయునో యని యోచించి తుదకు మొదటిదియే యుక్తమయినదిగ నెంచితిని. ఈ రోజున నేను ముట్టించు నగ్ని దేశమంతయు నలముకొను గాక!

ఇట్లు

మీ దురదృష్టపు కుమారితె, స్నేహలత."

కోడలి కష్టపాటు :—

ఇది రత్నగిరి జిల్లాలో జరిగిన విషయము. కృష్ణాబాయి అను నామె పదునెనిమిది సంవత్సరముల పడుచు; సుందరవల్లభషా అను వాడామె మామ; అత్తపేరు గంగాబాయి. అత్తమామ లిరువురును కోడలిని అమితముగ కష్టములకు లోను చేయుచుండిరి. అది ఆమెకు ఆదినమున కా దినము దుర్భరమగుచుండెను. ఒకనాడు సుందరవల్లభషా కోడలిపై కోపమువచ్చి ఆమె రెండుచేతులను గట్టిగబట్టుకొని తన భార్యయు, కోడలిని కష్టపెట్టుటలో తన సహధర్మచారిణియునగు గంగాబాయిని పిలిచి కాలీ కాలని కొఱివి తెచ్చి ఏడ్చుచున్న కోడలినోట బెట్టుమనెను. అత్తగారా కార్యమును అతిశీఘ్రముగ నెఱవేర్చెను. అత్తమామ లింత చేసినను కృష్ణాబాయి ఓర్చియుండెను. మఱియొకనాడు అత్త ఆగ్రహోయత్తయై కోడలిని మొత్తి ఒక చీకటింట పెట్టి తాళము వేసెను. అందామె మూడు రోజులుండెను. ఈ లోపున ఆమెకు ఒక్కసారి మాత్రమే అన్నాహారములు ముట్టెను. మూడవనాటి సాయంకాలము కృష్ణాబాయి పినతండ్రి వచ్చి జరిగిన సంగతినంతయు గ్రహించి కేసు చేసెను. కేసు విచారణ జరిగెను. మేజస్ట్రేటుయెదుట కృష్ణాబాయి ఇట్లుపలికెను. "కాపురమునకు వచ్చినప్పటినుండియు నేను దెబ్బలు తినని రోజులేదు. దూరమునున్న నూతినుండి నలుబది బిందెలనీళ్లు తెచ్చి దినదినమును దొడ్డిలో పోయవలసినదిగా ఆజ్ఞచేసిరి. ఆ నీళ్లు మొక్కలకు మొటికలకు గాదు. అనవసరముగా నాకు పనికల్పించుటకే తెప్పించుచుండిరి. తారుతో కలుపబడిన ఆహారము తఱచు నా కిచ్చుచుండిరి. అది తిననిచో చంపుదుమని భయపెట్టుచుండిరి. ఒకసారి నన్ను ఇనుపమేకులు కొట్టిన కఱ్ఱతో బాదిరి. నేను రాత్రిళ్లు నిద్రించుటకు కూడ వీలు లేకుండెను. రాసులు రాసులుగా నున్న బియ్యము బాగుచేయుట ప్రతి రాత్రియు విధ్యుక్త విధిగా నుండెను." కేసు విచారణ ముగించి మేజిస్ట్రేటుగారు సుందరవల్లభషాగారికి తొమ్మిదిమాసముల కఠినశిక్షయు, రెండువందల రూపాయిల జరిమానాయు విధించిరి.

గ్రంథవిమర్శనము.

చంపకమాలిని :—

ఇదియొక తెలుగునవల. గ్రంథకర్త్రి ఆంధ్రగీర్వాణకర్ణాటభాషలలో ననేక గ్రంథములు వ్రాయుచు భాషాసేవ చేయుచున్న సుప్రసిద్ధ విదుషి శ్రీమతి ఆ. రాజామ్మాళ్. గ్రంథము క్రౌనుసైజున 246 పుటలు. ఇరువది ప్రకరణములు. శైలి సులలితమనోహరములగు పదములును, ముద్దులొలుకు చిన్నచిన్న వాక్యములును, అచ్చటచ్చట జదువరుల కుత్సాహము జనింపఁజేయు లోకోక్తులును గలిగి యెంతయు సర్వజనాస్వాదనీయముగా నున్నదని చెప్పుట యర్థవాదము కాదు. ఇతివృత్తము రాజపుత్రస్థానమునకుఁ జేరిన యొక గొప్ప కథ. కరుణారసము ప్రధానమయ్యును, గ్రంథము నవరసభూయిష్ఠము. గ్రంథము పండితపామరవనితా జనతా హృదయంగమము. కథయొక్క ముఖనిర్వహణాదులు శ్లాఘనీయములు. సర్వగుణవిశిష్టములగు నిట్టి గ్రంథములు అనేకములు వ్రాసి లోకోపకృతికిని భాషాభివృద్ధికిని బాటుపడుచున్న రాజామ్మాళ్ గారికి భగవంతుడు దీర్ఘాయువు నొసంగుత. గ్రంథము వెల రు. 1-0-0. వలయువారు గ్రంథప్రకాశకులగు శివా అండు కో అడయారు మద్రాసునకు వ్రాసిఁ బడయుగలరు.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

బాల్యవివాహతత్త్వసారము :—

గ్రంథకర్త ఆంధ్రలోకమునకు పరిచితుడగు అచ్యుతుని వేంకటాచలపతిరావు. ఈయన బహుద్రష్టయని వారి వేదభూమి యను గ్రంథమే చెప్పుచున్నది. ఈ గ్రంథము కూడా చాలా పరిశ్రమ చేసి వ్రాసినదియే. దీని ప్రధానోద్దేశ్యము శారదాబిల్లు అనవసరమని యుక్తియుక్తముగా ప్రముఖులగు పాశ్చాత్యుల వ్రాతలను బట్టియే విశదపఱచుట. ఇది నూరుపుటలకు పైబడి, ఆరు అధ్యాయములుగా విభజింపబడినది. ప్రౌఢ వివాహములు చేయుచుండుటచే, పాశ్చాత్య సంఘ మెట్టి దుర్దశలకులోనై లోలోన కుమిలి క్రుళ్లి పోవుచున్నదో, అక్కడి మహామహులగు జస్టిస్ లిండ్సే, హేవలాక్ ఎల్లిసు, మేకిస్టోప్సు మొదలగు నెందరో ప్రఖ్యాతరచయితల గ్రంథములలోనుండి నిదర్శనములతో ఈ గ్రంథమున జూపబడినది. మఱియొక చిత్రమేమన ఇక్కడవారెల్ల రజస్వలానంతరవివాహములు కావలెనని యోచనావిరహితముగు ఘోషచేయుచుండ నెందరో పాశ్చాత్య ప్రముఖులు మన బాల్య వివాహములే చాలా మంచివని యొసంగిన యమూల్యాభిప్రాయము లిందు పొందుపఱపబడినవి. తీవ్రసంస్కార ప్రభుత్వమున, శీఘ్రప్రధావనమున కాంక్షించు వారికిది మందగమనము నేర్పి వారిని జిజ్ఞాసువుల జేయగలదు. ప్రవాహగమనమున కొట్టుకొని పోవుచున్న సమాజమున కిది ఆనకట్ట. కాని కొన్నిచోట్ల ఈయన హేతువాదము చాలా నీరసముగానున్నది. పాశ్చాత్యులు

చెప్పినంతమాత్రమున మనకు శిలాక్షరములు కావు. సంపూర్ణవ్యత్యాసము గల మార్పులు మన కవసరము లేకపోయినను ప్రస్తుతపరిస్థితులలో నతిబాల్యవివాహములు కూడవని మా తలంపు. దీని వెల ఒకరూపాయి. వలయువారు మేనేజరు, స్వధర్మప్రకాశిని, కీలుపాకు; మదరాసు. అని వ్రాయునది.

—పెమ్మరాజు. రాజగోపాలము బి. యె.

కలువరేకులు:—

కర్త బి. టి. కె. ఆచార్య (కవికుమార సమితి). ఇది దుస్తరదురంత వేదనాదోధూయమానమైన ఈ మహాంధకారదుర్గంధ కలుష సీమల అసిధారావ్రతచర్య సలుపలేనని ఏడ్చిన ఒక కవికుమారుని భావవేదన. ఇందు భక్తునియొక్క భగ్నహృదయము, మానవునియొక్క మాలిన్యత, పాపియొక్క పశ్చాత్తాపము పవిత్రతరముగ చిత్రింపబడినవి. 'ప్రణయ తన్మయత్వమున ప్రాణములు విడువ' నెంచిన యీకవికుమారుని 'ఱెక్కమూల కాలుసేతులకు సంకెళ్లువైచి' 'కాలజాలరాసి భూరుహ పంజరాంతరమున బడవేయుట' చేత 'గుండెపగులంగమోది నిగూఢ పతిత మలిన శోణితమెంగిలిచ్చి, జలకమాడి పాడుదేహంబుపై మహాప్రళయ కాళిని వచ్చి తాండవమాడు' మని ప్రేమతో నాహ్వానించుచున్నాడు. తెగని జీవితపర్యంత తృష్ణచేత తుదకు విసిగి వేసారి 'యౌవనంగాచియు నక్కలపాలు చేసిన' భగ్నజీవితముకొరకై పరమేశ్వర పాదారవింద ధ్యానమున మైమరచి విలపించిన ఘట్టము లద్భుత భయానక శోకరసములు వెల్లివిరియ జేయుచున్నవి. ఇట్లు మానసిక పరిస్థితుల నిజస్థితిని 'హృదయ నిర్గళితరుధిరబిందు వర్షమ్ములు' గీతాలుగాగురియింప జేయుటలో 'పాడులోకంబు నసుజూచి పగలబడు' నని అనుమానపడియు ధైర్యముతో చిత్రించిన యీకవికుమారుని స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ ప్రశంసనీయమై తుదకంటు నెగ్గింపజేసినదని చెప్పగల్గుటకు సంతసించుచున్నాను. కృష్ణపక్షములోని అంధకారము, మునిమాపులోని ఆవేదన, కన్నీరులోని కాలుష్యము యీరకీ కలువరేకులలో నిమిడ్చి 'నూత్మ్మములో మోక్షము' సంపాదించినాడు. భాష నాతిసులభమై లలితపదభూయిష్టమై యొప్పుచున్నది. పదప్రయోగము, అన్వయలాలిత్యము అచ్చటచ్చట యించుక సొంపుచెడినను మొత్తముమీద యీ ౫౦ పేజీల చిన్నపుస్తకములో ఇన్ని మహత్తరమైన భావవేదన లిమిడ్చి ఆధునికవాఙ్మయమున కలంకార ప్రాయమై యొప్పునట్లు చెప్పగల్గుట కెంతేని మోదమందుచున్నాను. దీనికి ప్రఖ్యాత పురుషులైన శ్రీసోమనాథ వెల్లటూరు గారు యింపగు పీఠికను వ్రాసియున్నారు. గ్రంథము వెల నాలుగు అణాలు. వలయువారు త్రిప్లికేను నందలి వనవిహారిప్రచురణాలయమునకు వ్రాసిన బడయగలరు.

—పి. అన్నాజీశర్మ.

ప్రణయసౌరభము:—

ఇది నాలుగు వీచికలుగల యొక యాంధ్రపద్యకావ్యము. ఇందలి పద్యములు రూపకోపమాద్యలంకార సంఘటితములును మృదుమధుర పదసంయుతములునునై యాలోకించుచుం బాఠక మహాశయుల నానందసాగరమగ్నమానసులం జేయుచున్నవని నొక్కివక్కాణింపవచ్చును. గ్రంథప్రణేతలచే నీగ్రంథ రాజమునందు విప్రలంభ శృంగార మతిమనోహరముగాఁ బరిపోషింపఁబడినది. ఉద్యానవనమునందుఁ బ్రథమమున శ్రీధరుఁడను నాయకునిచేఁ బ్రేమింపఁబడిన నీలయను నాయిక యాతనిం దూలనాడి విజనివాసమును జేరిన వెనుక యాతనియందనురక్తమానసయై తదీయరూపరేఖావిలాసములనే మాటిమాటికి స్మరిం

చుచుఁ, దన్ను దూషించుకొనును. శ్రీధరుఁడును సుందరాంగియగు నానవలారత్నముయొక్క పొందు తనకు లభింపమింజేసి పెల్లుగఁజింతిల్లును. సుశర్మయను విప్రోత్తముఁ డాత్మమిత్రమగు శ్రీధరుని మనోరథమును సిద్ధింపఁజేయఁ దలంచి నీలకడకరిగి తనచెలికాని కాపెయందున్న ప్రేమాధిక్యము నుగ్గడించును. ఆపెయు నతనివాక్కులచేఁ బరమానందభరితచిత్తయై సుశర్మంగూడి శ్రీధరుని నిలయముంజేరును. పిదప మహావైభవమున నీలాశ్రీధరులకుఁ బాణిగ్రహణము జరుగును. మరియునిందు నాయికానాయకుల ప్రేమపారమును, శ్రీధరుని యందు సుశర్మకుఁగల మైత్రీవాత్సల్యమును వర్ణింపఁబడుటచే "ప్రణయసౌరభము" అను నామధేయ మీచిన్నపొత్తమున కత్యంతము అన్వర్థమై యున్నది.

ఈ గ్రంథమునందలి యుద్యానవన వర్ణనము, వసంతర్తువర్ణనము, జలాశయ వర్ణనము మొదలగునవి ప్రాచీనమహాకవులకల్పనానుసరణులం దులతూగుచున్నవి. కొండపల్లి గోపాలరావు, హరిరామలింగశాస్త్రి గార్లచే నీ గ్రంథము రచింపఁ బడినది. ఇందు క్రౌను సైజున 62 పుటలు గలవు. వెల 12 అణాలు. వలయు వారు హరిరామలింగశాస్త్రిగారు, కలవపాముల, కాటూరుపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా; అను చిరునామాకు వ్రాసి నచోఁ బడయఁగలరు.

—విద్వాన్ చేకుమళ్ల పాపయ్యశాస్త్రి.

కంసవిజయము :—

బమ్మెర పోతనామాత్యుని భాగవతము నందలి కంసవధను గూర్చిన కథాభాగమును దీసికొని అచ్చ తెనుఁగున రచింపఁబడిన ప్రబంధము. గ్రంథకర్తయగు పాటిబండ పురుషోత్తమ కవి క్రీ. శ. 1810–1882 సంవత్సరముల మధ్యకాలమునందుండిన వాఁడగుటచేత మిగుల నాధునికుఁడు. ఉభయభాషాప్రవీణ మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారు 'తెలివిడి' యను శీర్షకక్రింద కవియొక్క చరిత్రమును కొంత పాఠకలోకమునకుఁ బ్రకటించిరి. కవి యార్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. గుంటూరు జిల్లా సత్తెనపల్లి తాలూకాలో పాటిబండ యను గ్రామమునందుండిన వాఁడు. ఆయూరి కరణమగు సుత్తరాయ్యనకుఁ బుత్రుఁడు.

క. ఆయుత్తరునకు నేనును
బాయని తిరయసముగల్గు బలియుఁడు గురుమూ
ర్తి యనఁగా దగు నతఁడుం
దోయము బుట్టితిమి నల్వతొయ్యలి కార్మిక.

అని కవి తన తమ్ముఁడగు గురుమూర్తిని వర్ణించి

చ. అతనికి పెద్దవాఁడ దొలి యయ్యలమేటి పసిండి కొండచే
జతపడియుండు ముక్కనులసామికి బత్తుఁడఁ బాటిబండలో
నతికిన మన్కివాఁడ నరయం బురుషోత్తము పేరివాఁడ మే
లక్కరలతికించి కబ్బములుగా నొనరింపఁగలాఁడ గొబ్బునన్.

అని తన్నుదా గూర్చి చెప్పుకొనెను. సోదరు లిరువురును తమ కాలమున గొంత ప్రసిద్ధి గన్నకవులు. 'తెలివిడి' యందు మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారు "మనకవిగారి యన్నగారైన గురుమూర్తిగారు ఋష్యశృంగోపాఖ్యానమను మహాప్రబంధమును రచించిరి." అని వ్రాసిరి. 'అతనికి పెద్దవాఁడ' అని కవియే చెప్పుకొనుటను

బట్టి గురుమూర్తిగా రన్నగారని వ్రాసిన గురునాథశర్మగారి మాట పరిత్యాజ్యము. 'కంసవిజయ' మని గ్రంథమున కీ కవి యేల పేరిడెనో తెలియకుండనున్నది. లోకకంటకుఁడగు కంసహంతయని సంహార మభివర్ణించు నీ కావ్యమున కీ పేరిడుట సమంజసముగా లేదు. అచ్చతెనుఁగున కావ్యమొనర్పఁగలమను నేర్పు చూపించుటకై కొందఱు కవులిట్టి గ్రంథముల వ్రాయుచువచ్చిరి. వానియందు మిశ్రభాషయందలి యందము కాని, పటుత్వముకాని, అస్ఖలితధారకాని పొసఁగియుండలేదు. అచ్చతెనుఁగు పదము లాంధ్రభాషయందు పరిమితిని మించియుండక పోవుటచేత సామాన్యప్రజ్ఞావంతులగు కవులు కొన్ని శుద్ధాంధ్ర కృతులఁజేసి కవితాసతిని కుంటిసుంటి నడకల నడువ నేర్పెఁ.

అచ్చతెనుఁగు కావ్యములలో కొలఁతఁజేర్చఁదగినవి పొన్నికంటి తెలగనార్యుని యయాతిచరిత్రమును, కూచిమంచి తిమ్మకవి నీలాసుందరీపరిణయమును. ఈ కంసవిజయము కావ్యములంత ప్రౌఢముగగాని, రసవంతముగగాని, మనోజ్ఞముగగాని లేదు. పోతన చెప్పిన కథాభాగమును శుద్ధాంధ్రముగ వ్రాయుటకు కవి పూనుకొనియు కృతకృత్యుఁడు కాఁజాలకపోయినాఁడు. ఇందుగతి, సంగతి, రీతి, అప్పులు, దేవుఁడును, ఆయువు, పసులు, చరించు, ఆచరించి మున్నగు సాంస్కృతికపదప్రయోగము లున్నవి.

పోతన

మ. చెలియల్ గన్నియ ముద్దరా లబల నీసేమంబు చింతించుచు (దశమ. పూర్వ 28)

అని వ్రాసియుండగా నీకవి

కు. చెలియల్ పిన్నది ముద్దరా లెపుడు నీసేమంబుకోరుచు

అని పోతనామాత్యుని తెలుఁగు నుడికారము నే మక్కికి మక్కిగాఁ బరిగ్రహించినాఁడు. ఇందు పోతనామాత్యుని పద్యములకుఁ జాల ననుకరణమున్నను కవిత్వము పోతనకవనమంత హృదయంగమముగ లేదు. కొన్ని కొన్ని చోట్ల పండితులనుగూడ నిఘంటుసహాయ మపేక్షింపఁ జేయుచున్నది. గ్రంథము 146 పుటలు. వెల 1 రూపాయి. వలయువారు భారతీగ్రంథమండలి, సత్తెనపల్లి, అని వ్రాసికొనవలెను.

—దివాకర్ల సోమసుందరకవి.

గ్రంథస్వీకారము

1. కేరళసూత్రములు — 2. కృష్ణశతకము — 3. మంత్రపుష్పత్రయము 4. నారాయణశతకము — 5. తైత్తిరీయస్మార్తబ్రాహ్మణనిత్యకర్మాష్టకము 6. గ్రహస్ఫుటగణితస్వబోధిని — 7. హోరానుభవదర్పణము — 8. ఆబ్దికమంత్రములు — 9. సనాతనధర్మప్రశ్నోత్తరావళి — 10. దాంపత్యము — 11. ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి — 12. ఆంధ్రవాఙ్మయసూచిక — 13. జ్యోతి — 14. శ్రీమద్రామాయణతత్త్వజిజ్ఞాస — 15. లలిత — అను గ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. వానిని కాలక్రమమున విమర్శింపగలమని మనవి.

— సంపాదకుఁడు.

యువతులకు శరీర పరిశ్రమ :—

'హెల్తు అండ్ వెల్ఫేరు' పత్రిక ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది :—

"యౌవన ప్రాదుర్భావ కాలమున బాలికల శరీరము పుష్టి నొందించుట చాల ముఖ్యము. యౌవన ప్రాదుర్భావకాలము బాలికలలో బాలురకంటె ముందుగ ప్రాప్తించి కొలదికాలముననే తీరిపోవును. అందుకనే మనవారు ఆడపిల్లను తోటకూర కాడవలె నిట్ట నిలువుగ నెదిగినదందురు. బాలిక యౌవనము పొందుకాలమున ఆమె గుండెలకు, ఊపిరితిత్తులకు విశేషపరిశ్రమ గల్గును. గుండె త్వరగ త్వరగ రక్తమును శుద్ధి చేసి పుష్టిచేసి దానిని శరీరమున కంతకును సరఫరా చేయవలసి యుండును. ఊపిరితిత్తులు విశాలములగును. వాని పెరుగుదలకు ఏ మాత్రము నిరోధము గల్గినను బాలిక క్షయరోగపీడిత యగును. ఈ కారణములచే బాలికలు యౌవనప్రాదుర్భావకాలమున దేహపరిశ్రమ చేసి గుండెకు దార్ఢ్యమును, ఊపిరితిత్తులు విశాలముగ పెరుగుటకు తగిన అవకాశమును కల్గించుకొనవలెను. అయితే బాలికలకు తగిన దేహపరిశ్రమ లేవి అని ప్రశ్నింప వచ్చును. బాలురకు వలె బాలికలకు శరీరపరిశ్రమసాధనముల ఉపయోగము కూడదు. కర్రసాము, బాణా మొదలగునవి వారికి కూడవు. బాలికలు వానిని తేలికగ పట్టి సాము గరిడీలు చేయగల కర్కశగాత్రలు కారు. అదియునుగాక స్త్రీల శరీరమున రక్తము పురుషశరీరముకంటె యెక్కువ వేగముగ ప్రవహించు చుండును. కావున వారికి ఒకే మోస్తరు శరీరపరిశ్రమ కూడదు. వారికి పరుగెత్తుట మంచి శరీరసాధన మని డాక్టర్లు పలువురు అభిప్రాయములను తెల్పియున్నారు. 'భారము త్రోయుట' మొదలగు సాధనములు జబ్బపుష్టిని తేగలవు. ఈదుట దేహపరిశ్రమలలో నుత్తమమైనది. బాలికలకు గూడ నది తగియుండి సర్వాంగకములకు సంపూర్ణ పుష్టిని చేకూర్ప జాలియున్నది."

జలపానము: దేహశుద్ధి :—

డిసెంబరు మాసపు 'ఫామిలీ రెవ్యూ' పత్రిక పై విషయమునుగూర్చి ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది :—

"చర్మమును తోమి కడిగి నీళ్లుపోసికొనుటవలనిమంచి ఎల్లరకును తెలిసిన విషయమే. దేహముయొక్క బాహ్యశుచికి జలము ఎంత అవసరమో లోని భాగములను శుద్ధిచేయుటకు కూడ అది అంత అవసరమే. రాత్రిపరుండబోవునపుడును, పడకనుండిలేచిన తోడను, భోజనమునకు నడుమను ధారాళముగ నీరు త్రాగవలయును. దినదినమును ఆరుగ్లాసులకు తక్కువగాని నీటిని త్రాగవలయును. ఇట్లు త్రాగుచుండుచో మూత్రకృచ్ఛములోని యూరిక్ యాసిడ్డు మొదలగు విషములు కడిగికొని పోవును. రక్తనాళములు సుస్థితియందుండును. మలబద్ధము పోవును. భోజనములకు నడుమ సమృద్ధిగ జలపానము చేయుచో భోజనసమయమున విశేషజలపానముచేసి పదార్థము జీర్ణముకాకుండ చేయు కష్టమునకు దూరులమగుదుము."

అసమవివాహములు :—

రివరెండు డెజ్మాండు మోర్సు బాయికాట్ దొరవారు 'పియర్సను వీక్లీ' అను పత్రికలోనిట్లు వ్రాయుచున్నారు :—

"ఈ మధ్య వయస్సుచెల్లిన పురుషులు యువతులను పెండ్లియాడుటయు, వయస్సుచెల్లిన స్త్రీలు యువకులను పెండ్లియాడుటయు తఱచుగ సంభవించుచున్నది. నాముందు బల్లమీదపడియున్న ఒకానొక పత్రికలో షష్టిపూర్తి అయిన పురుషుడొకడు ఇరువదియేండ్లుగల యువతిని వివాహమాడుచున్నట్లు ప్రచురింపబడియున్నది. కొన్ని దినములక్రిందట ఒకయువకుడు ఏబదియేండ్లు పైబడిన స్త్రీని పరిణయమాడనున్నట్లు ప్రకటింపబడినది. ఇట్టి అసమవివాహములు వివేకవంతములగునా? ఇంతటి వయోవ్యత్యాసముగల దంపతులు సుఖజీవనమును పొందగల్గుదురా? వయస్సు గడచిన వారి తలంపులు వేఱు. వయస్సులోనున్న వారి తలంపులు వేఱు. అసమవివాహములు దంపతులను ఆనందదూరులుగా చేయును. నాపరిచితులలో సత్ప్రవర్తనము, ప్రతిష్ఠగల నొక వ్యాపారస్థుడు కలడు. అతడు ముప్పదవపడిలో నుండగా అందకత్తెయగు అరువదియేండ్ల స్త్రీని పెండ్లియాడి బంధువులకు ఆశ్చర్యము పుట్టించెను. ఆ స్త్రీకి మొదటి మనువువలన తన రెండవ భర్తతో సమవయస్కురాలగు కుమార్తెయుండెను. ఇట్లు అసమవివాహము చేసికొనినను ఆదంపతులు కొంతకాలము సుఖముగనే యుండిరి. ఒండొరుల గాఢముగ ప్రేమించుకొనినట్లుగనే అగుపించిరి. ఆదర్శప్రాయమగు గృహము అనదగినట్లుగానున్న వారి గృహమున వారివారి మిత్రులకు విందులు చేయుచు వచ్చిరి. ఇట్లు కొంతకాలము జరిగెను. కాని అనంతరము ఎందుచేతనో వారికి పొరపొచ్చములు కలిగెను. సాంప్రదాయజీవులగుట వారు విడాకులను పొందలేదు కాని విడిపోయిరి. వారి మనస్సులు పూర్తిగ విరిగిపోయినవి. దీనికి అంతకును పెద్దకారణ మేమియును లేదు. పూర్తి అనుభవములేమి అతడొకకొంచెము తెలివిమాలెను. వయస్సుగడచిన ఆమెకు అనుమానముగల్గెను. వారుభయులును సమవయస్కులయి ఉండినచో ఇట్టి వైమనస్యము—ఒకవేళ కలుగుటయే సంభవించినచో—ఇట్లు విడుపాటులో పర్యవసితమైయుండదు. ఒక చిఱునవ్వు—రూక్షము కాని వాక్కలహము—ఇంతలో అన్యోన్యక్షమా ప్రార్థనము—ఇందుతో యువదంపతుల వైమనస్యము తొలగిపోవును. కాని అసమవివాహములచే బద్ధులైన దంపతుల విషయమట్లు కాదు. ఆవివాహములు అవసరము కొఱకు గావింపబడినవగుట ఆనందమును తేజాలవు."

స్త్రీలు—నాటకరంగము :—

పై విషయమునుగూర్చి జనవరి 23–వ తేదీనాటి 'ఆంధ్రపత్రిక'లో శ్రీయుత వింజమూరి వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావుగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు :—

"స్త్రీలు నాటకరంగము లెక్కి నాట్యకళను ప్రకటించుట సంఘమునకు దుర్నీతియనికొందఱు, ఉన్నతియనికొందఱును చెప్పుచున్నారు. పాశ్చాత్యఖండములో నాటకరంగములందెల్ల స్త్రీలే స్త్రీపాత్రలుగను, పురుషులే పురుషపాత్రలుగను నుండుచున్నారు. అందుఁ బురుషులు స్త్రీవేషములు వైచుకొనుటయరుదు. మన హిందూదేశమందది నిషేధముగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. రామాయణములో సీతారాము లొకనాటక ప్రదర్శనముఁ గాంచి నటులును, అందు స్త్రీపాత్రలగ్రైకొన్న స్త్రీల నైపుణ్యమును గ్రహించి వారు ప్రశంసించి నటులును చెప్పఁబడియున్నది. హిందూదేశమునం దున్నతస్థితిలో నున్న పార్సీ, మరాటి, బెంగాలీ నాటకరంగములలో నెక్కింట స్త్రీలు స్త్రీపాత్రలం గొనుచున్నారు. దానివలన దేశమున కట్టిచేటును వాటిల్లినట్లు తెలియకున్నది. ఆంధ్రసీమను సురభినాటకసభలుఁ గలవు. అందుభూమికలం గొను స్త్రీలవలనను సంఘమున కట్టిలోపమును గలుగలేదనియే చెప్పవచ్చునుగదా? ఇటీవల శ్రీమాన్ టి. రాఘవాచార్యులవారు నాటకరంగమున స్త్రీలకుఁ దావిచ్చుచున్నారు. వారొనర్చుపనిఁగూర్చి పలువురు పలుతలంపులు వహించుచున్నారు.

నేను:—తాము సంకల్పసిద్ధులు. తమ యాశయ మతిత్వరగ నెఱవేఱఁగలదు.

ఆచార్యులవారి యాశయము మిగులఁగొనియాడదగినది. అట్టి యున్నతాశయము గల్గువారలు కొందఱు మన దేశమున నుండురేని, నాట్యకళ నూత్నాలంకారములతో శోభగాంచఁగలదని దృఢముగా నమ్మవచ్చును. తదాశయము నెఱవేర్చుగాక అని యీశ్వరుని ప్రార్థింతును.”

1929–వ సంవత్సరమున ఆంగ్లస్త్రీల అభివృద్ధి:—

‘అమృతబజారుపత్రిక’ ఇట్లు ప్రకటించుచున్నది:—

“1929–వ సంవత్సరమున ఆంగ్లస్త్రీల అభివృద్ధి ప్రోత్సాహకరముగనున్నది. పురుషునితో సమానస్వాతంత్ర్యమును పొందు ప్రయత్నములో వారీవత్సరము చెప్పదగినంత అభివృద్ధి గాంచిరి. ముందు రాజకీయాభివృద్ధి గమనింతము. అన్ని విషయములకంటె రాజకీయముగ 1929–వ సంవత్సరమున ఆంగ్లస్త్రీలు ఎక్కువ అభివృద్ధి చూపిరి. మే మాసమున జరిగిన ఎలక్షనులలో పురుషులతో బాటు స్త్రీలుకూడ ఇరువదియొక్క సంవత్సరముల వారును, అంతకు పైబడిన వయస్సుగలవారును మొట్టమొదటిసారి ఓటు వేసిరి. పార్లమెంటు ఎన్నికలకు అరువదితొమ్మండుగురు స్త్రీ అభ్యర్థినులు నిలిచిరి. ఇంతమంది ఇదివఱకెన్నఁడును నిలిచియుండలేదు. ఈ నిలచిన వారిలో పదునల్గురు స్త్రీలు జయముగాంచిరి. ఇంతమంది స్త్రీలు ఒక్కసారిగా ఇదివఱకెన్నఁడును పార్లమెంటున కెన్నుకొనఁబడలేదు. వీటిఅన్నిటికంటెను ఎన్నదగిన విషయమేమన మార్గరెటుబాండుఫీల్డుకన్య లేబరుమంత్రివర్గమున నొకమంత్రిణిగా నియమింపబడుట. స్త్రీలు కాబినేటులో ప్రవేశించుట కిదియే ప్రారంభము. రాజకీయము వదలి ఇక విమానయాత్రా విషయమునకు వత్తము. బెడ్‌ఫోర్డు జమీందారిణి విమానము మీద లండనునుండి కరాచీకిని, కరాచీనుండి లండనుకును అనగా తొమ్మిదివేల మైళ్లు ఏడున్నరదినములలో ప్రయాణముసల్పి ఇది ఇంతవఱకు జరిగిన విమానయాత్రలలో ఎన్నికగన్న యాత్ర అనిపించుకున్నది. ఇక మోటారు చోదన విషయము పరిశీలింతము. దారుణవేగమున మోటారులు నడుపుటలో కొందఱు పేరుగాంచిరి. వయొలెట్ కార్డ్రీకన్య; ఎవిలెన్ కార్డ్రీకన్య అను అక్కచెల్లెండ్రు—మోటారుచోదనమున పేరుమ్రోసినవారు—బ్రూంక్‌ల్యాండు చుట్టును ముప్పదివేల మైళ్లు ముప్పదివేలనిముషములలో అనగా నిముషమునకు మైలువంతున నడిపిరి. డాక్టరు బ్రూసుగారి సతి అరనిముసమేని విశ్రాంతి తీసికొనక ఇరువదినాలుగు గంటలకాలము తోడులేక ఏకటానికి రెండువేలరెండువందల మైళ్లదూరము మోటారున ప్రయాణము చేసినది. గంటకు తొంబది మైళ్లవంతున ప్రయాణముసల్పిన దన్నమాట. ఇక సారస్వతవిషయమున పరిశీలింతము. ఆక్సుఫర్డు విశ్వవిద్యాలయమువారి యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడుచు మంచిపద్యము వ్రాయువారికి ఏటేట ఈయబడు న్యూడిగేటు బహుమానము ఈసంవత్సరము హోర్టునాట్‌కన్య బడసినది. ఈబహుమానము మూడుసంవత్సరములుగా స్త్రీలకే వచ్చుచున్నది. ఈ సంవత్సరమున స్త్రీలకు క్రొత్త డిపార్టుమెంటులలో ఉద్యోగములు లభించినవి. స్టెల్లాగేలుకన్య— ఇరువదియొక్క సంవత్సరముల యువతి—డివన్‌షైరులోని పెయింటనున హార్బరుఅధికారిణిగా నియమింపబడినది. బ్రిటనుదేశమున ఇట్టి విధమగు అధికారమున నున్న స్త్రీ ఈమె ఒక్కతియే. అక్టోబరుమాసమున విల్డాబూత్ సతి మోటారునడిపి జీవితమును గడుపుటకు లైసెన్సు పొందినది. ఈ విధమైన లైసెన్సు పొందుటకు ఈమె తొలుతటిది. డి. యూఫరుకన్య స్త్రీ ప్రయాణికులకు వలయు సౌకర్యములను కల్పించు ఉద్యోగమున నియమింపబడినది. ఎంజనీరింగు శాఖయందుకూడ స్త్రీలు ముందుకువచ్చిరి. వినిఫ్రెడ్డుహ్యాకెట్టుకన్య – ఇరువదిమూడువత్సరముల యువతి—బర్మింగుహామ్ విశ్వవిద్యాలయమున ఎలక్ట్రికల్ ఎంజనీరింగు శాఖలో పురుషులనందఱిని అతిశయించి స్కాలరుషిప్పు నొందినది.”

రాజమహేంద్రవర శ్రీ సనాతన విద్యాలయము :—

1928–వ సంవత్సరము మే 10–వ తేదీని నెలకొల్పబడినది. ఆంధ్రదేశమున రాజకీయప్రచారమునందు పట్టా పొందిన జాతీయవాదిని దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు నెలకొల్పిరి. ఒక ఉపాధ్యాయుడు; ముగ్గురు విద్యార్థినిలు. అల్పారంభము శుభప్రదము అయినది. ఏడాదికి ఎదురునడచిన బిడ్డవలె ఈ విద్యాలయకిశోరము ఏడాదినాటికి తొంబదిమంది బాలికలతో, అయిదుగురు ఉపాధ్యాయులతో, ఒక ఉపాధ్యాయినితో పుష్టినొందినది. కాని ఆర్థికపుష్టి అంతగా చేకూఱలేదని విందుము. "పురమును గట్టుటకు కురువంశాంకురము శంకుస్థాపనము చేసిన శుభముహూర్త మెట్టిదో? కావ్యనిర్మాణము చేయ రాజరాజనరేంద్రుడు నన్నయమహాకవిని పసుపుం బిళ్లారి పూజించిన సుముహూర్త మెట్టిదో? అప్పటినుండి రాజమహేంద్రవరమున సిరియు వాణియు నెల్లప్పుడు వసించుచుండు"నను కవిలోకగ్రామణి వసురాయుని వాక్యములకు విపర్యాసము వాటిల్లరాదు. కావున ఉచితజ్ఞులగు రాజమహేంద్రవరపౌరులును, ఉభయగోదావరీ మండలవాసులును పూనుకొని ఈవిద్యాలయమునకు పుష్కలముగ ధనముచేకూర్చి సిరియు వాణియు నొక్కచో నుండునట్లు చేయగోరెదము. మా కోరిక తప్పక నెఱవేఱగలదని నమ్ముచున్నాము. ఏ మందురా? డిసెంబరు 19–వ తేదీని జరిగిన ఏతద్విద్యాలయ వార్షికోత్సవమునకు అధ్యక్షత వహించి దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులు గారు విద్యాలయమును ఆశీర్వదించి అయిదువందల రూప్యములు విరాళ మొసంగిరి. విశ్వదాతయొక్క భూరివిరాళమును, విమలాశీర్వాదమును పొందిన ఈ విద్యాలయము లక్ష్మీసరస్వతులకు క్రీడారంగమై వెలయుననుటలో సందియము లేదు.

చల్లపల్లి రాజావారి స్త్రీవిద్యాభిమానము :—

దేవరకోట సంస్థానాధీశులగు శ్రీమంతు రాజా యేర్లగడ్డ శివరామ ప్రసాదు బహద్దరుగారి పరిణయమహోత్సవమును, పట్టాభిషేకమహోత్సవమును గడచిన డిసెంబరుమాసమున చల్లపల్లిలో నితాంతవైభవముతో జరిగినవి. తత్సందర్భమున రాజావారు కవులను, గాయకులను, పండితులను అపూర్వముగ సన్మానించినారు. అందుకు మేము వారిని మనఃపూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము. అయితే గృహలక్ష్మిసంపాదకులమగు మేము ఈ సత్కారావసరమున గమనించిన ముఖ్యవిషయము శ్రీవారి స్త్రీవిద్యాభిమానము. ఏలూరులోని శ్రీమాగంటి అన్నపూర్ణాదేవి విద్యాలయమునకు వేయిన్నూట పదునారు రూపాయిలును; గుంటూరులోని శారదానికేతనమునకు వేయిన్నూట పదారురూపాయిలును; రాజమహేంద్రవరమునందలి దేశబాంధవి దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారి బాలికా విద్యాలయమునకు మూడువందలఅరువది రూపాయిలును; బెజవాడలోని మహిళాసమితికి నాలుగు వందలరూపాయిలును ఇచ్చి శ్రీరాజావారు తమ స్త్రీవిద్యాభిమానమును లోకమునకు ఎఱుక చేసిరి. శ్రీ చల్లపల్లి రాజావారివంటి శ్రీమంతులగు ఉదారులు చేయూత నిచ్చినచో ప్రస్తుతము అడుగున బడియున్న స్త్రీయుద్యమములు అచిరకాలముననే శిఖరావలంబులు కాగలవు. శ్రీరాజావారు చిరకాలము ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములతో తులతూగుచు ఆంధ్రస్త్రీల పురోభివృద్ధికి ఎల్లవేళలతోడ్పడుటకు ఈశ్వరశక్తి అనుగ్రహించునుగాక !

గోహరుజానుకన్యనిర్యాణము :—

నివాసము కలకత్తా నగరముననే. అయినను ఆమెకీర్తి కాశ్మీరము మొదలుకొని కన్యాకుమారివఱకు పరివ్యాప్తమైనది. కారణమేమి? సర్వవశ్యకరమైన సంగీతకళలో ఆమె అందెవేసిన చేయి అగుటయే. లలితకళలను ప్రోత్సహించుటయందు భారతదేశములోని తోటి సంస్థానములకు మార్గదర్శిత్వము వహించుచున్న మైసూరు సంస్థానమునందు రాజభవనమున గాయకురాలుగానుండి ఈమె నెలకు అయిదువందల రూప్యముల వేతనమును గొనుచుండినది. జనవరిమాసము రెండవవారమున నిమోనియా వలన చనిపోయినది. ఆమె మరణమువలన భారతగాయనీలోకమున నొక అనర్ఘరత్నము రాలిపోయినదనుటలో సందియములేదు. ఆమె పవిత్రాత్మకు శాంతి చేకూఱుగాక !

పాలితప్రతిజ్ఞయగు శాన్నో దేవి:—

"ఏదేశమున ఒకస్త్రీ వ్యక్తిని విద్యకు అధిష్ఠాన దేవతగా నిల్పి సేవించుచు గణనాతీతకాలమునుండియు స్త్రీవిద్యకు అత్యంత ప్రాధాన్యత నిచ్చెనో అట్టి భారతదేశమున గల స్త్రీవిద్యాప్రతిష్ఠాపనములలో పంజాబునందలి జలందరు పట్టణములోని కన్యా మహా విద్యాలయము నాయకరత్నము. శ్రీమతి శాన్నోదేవియను విద్యాధికురాలు ఆసంస్థకు ప్రధానోపాధ్యాయిని. తనవిద్యాలయమునకు ఒక లక్షరూప్యములు వసూలుచేయ నామెసంకల్పించినది. ఇట్టి సంకల్పములు స్త్రీవిద్యాలయ నిర్వాహకురాండ్రకు ఇతరులకుగూడ నుండుటలో విచిత్రమేమియును లేదు. అయితే శాన్నోదేవి సంకల్పములో నొక విశేషము. తాను సంకల్పించిన లకారము చేకూర్చుకొనీగాని విద్యాలయముయొక్క గడపత్రొక్క చూడనని ఆమె శపథము పూనినది." అని 1929 సంవత్సరము జూలై మాసపు గృహలక్ష్మిలో ఆలోచన అను శీర్షిక క్రింద ప్రస్తావించియున్నాము. ఇప్పుడు శాన్నోదేవి తన శపథమును నెఱవేర్చుకొనివచ్చి తన విద్యాలయమున ప్రవేశించినది. ఆమె హిందూదేశమున అరువదిఅయిదు వేలును మిగిలినసొమ్ము ట్యాంగనికా దేశమునను సేకరించుకొని వచ్చినది. చెప్పినంతచేయు ఇట్టి స్థిర ప్రజ్ఞగల స్త్రీరత్నములు భగీరథుడుపుట్టిన ఈ భారతభూమియందుకూడ తక్కువగానే యున్నారు. ప్రజ్ఞావతులగు ఆధునిక భారతస్త్రీలోకమున శాన్నోదేవి నామము శుక్రతారాసదృశముగ వెలయగలదు.

శాన్నో దేవి

వివేకానందులవారి జన్మదినోత్సవము:—

ఆధునిక కాలమున ఆర్షమతప్రతిభను దిగంతములు మాఱుమ్రోగునట్లు ఊదిన బూరగొమ్మయగు శ్రీస్వామి వివేకానందులవారి అరువదిఎనిమిదవ జన్మదినోత్సవము గడచినమాసము ఇరువది ఒకటవ తేదీని సేతుశీతనగవ్యాప్తమగు భారతవర్షమున యథోచిత వైభవములతో జరుపబడినది. జీవించిన కొద్దిదినములు అతిలోకముగ జీవించిన మహనీయులను స్మరించుట అనగా వారి ఆదర్శములను జ్ఞప్తికెలయించుకొని తదనుసరణమున నడచుట అన్నమాట. 'వివేకానందస్వామి' అనుశబ్దము వీనులపడినతోడనే ఆలెడు

భారతస్త్రీజనోద్ధరణకై చేసిన ప్రచారమంతయు ఒకసారి మానసవీధిని పొడగట్టును. ఆతడు ఒకానొక సమయమున పల్కిన ఈవాక్యములు గమనింపుడు. "ఓభారతయువతీ మణులారా! మీరు సీత, సావిత్రి, దయమంతి పుట్టినజాతియందు పుట్టితిమనుసంగతిని విస్మరింపకుడు. కాంక్షయున్నదా మీరుకూడ అంతటివారు కాగలరు. అంతటి మహత్తర కార్యములను చేయగలరు. మీరు వీరమాతలుగండు. భారతదేశముయొక్క భావి మీ మీద ఆదారపడియున్నది." ఆమహనీయుని ఈవాక్యములు తఱుచు స్మరించుకొనుచు భారతస్త్రీలు విధ్యుక్తకార్యములయందు వ్యగ్రహృదయ లగుదురుగాక! స్వామివారిపవిత్రాత్మ భారతస్త్రీజనాభివృద్ధి హుటాహుటినడలతో సాగునట్లు దివ్యాశీస్సులవర్షించును గాక!

అఖిలభారతస్త్రీజనసభ: నాలగవసమావేశము:—

బొంబాయినగరమున జనవరి ఇరువది తేదీ మొదలు ఇరువదియైదవ తేదీవఱకు కూడిన అఖిలభారత స్త్రీజనసభయొక్క చతుర్థసమావేశము అనేకవిషయములచే ప్రాముఖ్యము వహించుచున్నది. ఈసభయొక్క తొలిసమావేశము పూనానగరమునను, రెండవ సమావేశము ఢిల్లీనగరమునను, మూడవసమావేశము పాట్నానగరమునను, జరిగియున్నవి. పీష్వాల రాజధానియగు పునహాపట్టణము—కురురాజుల కొతారమగు ఢిల్లీపట్టణము—పాటలీపుత్రమునకు పర్యాయాభిదానమగు పాట్నాపట్టణము—వీని నామములయందే ప్రాచీనముద్రపడియున్నది. బొంబాయి నిన్న మొన్నటి పట్టణము. ప్రాచ్య పాశ్చాత్యకళాసంఘట్టనకు ఆలయము. నవీన వాతావరణమునకు అనువగు సందేశములు పుట్టగల సారభూమి. కావుననే బొంబాయియందు కూడిన ఈసమావేశమున చేయబడిన తీర్మానములు ఆధునికభారతస్త్రీలోకమును కలగుండు వెట్టుచున్న సమస్యల నెన్నిటినో పరిష్కరించినవి. ఇంతమాత్రమకాదు. ఈఅఖిలభారత స్త్రీసభయొక్క ప్రథమ సమావేశము బరోడా మహారాణిగారి అధ్యక్షతక్రిందను, ద్వితీయ సమావేశము భూపాల్ బీగమువారి ఆధిపత్యముక్రిందను, తృతీయ సమావేశము మండిరాణివారి యాజమాన్యము క్రిందను నిర్వహింపబడినవి. ఈమారిసభకు ఒక రాజవంశకాంతగాక సామాన్యసంసార స్త్రీయగు సరోజినిదేవి అధ్యక్షత వహించినది. ఇది భారతస్త్రీలు ఆత్మవిశ్వాసమును గొల్కొనుచున్నారనుటకు ప్రబల నిదర్శనము. సాధారణముగ సభలనిన ఉపన్యాసము లిచ్చుట, చప్పట్లు చరచుట, చర్చలుచేయుట, తీర్మానములు గావించుట వీనితో సరిపోవుచున్నది. ఈసభ అట్లుగాక కార్యోత్సాహమును ప్రేరేచు క్రమమును నవలంబించినది. ఉదయముపూట సభాసమావేశము. సాయంకాలములయందు స్త్రీవిద్యాసంస్థలకు, సేవాసదనములకు, శిశుసంరక్షణాలయములకుపోయి అచ్చటి మంచి చెడ్డలను విమర్శించి వచ్చుట. కబుర్లు, కార్యము ఇట్లు అర్ధసమాగము నొందినవి.

గృహలక్ష్మి

స్త్రీల ఆరోగ్య సౌభాగ్యములను పెంపొందించుట కేర్పడిన

సచిత్ర మాసపత్రిక.

సంపాదకుఁడు,

డాక్టర్. కే. ఎన్. కేసరి.

ద్వితీయ సంపుటము.

1929—1930.

లోధ్రముద్రణాలయము,

మదరాసు.

వ్యాసముల అకారాదిసూచి

గృహలక్ష్మి

స్త్రీల ఆరోగ్య సౌభాగ్యములను పెంపొందించుట కేర్పడిన

సచిత్ర మాసపత్రిక.

సంపాదకుడు,

డాక్టర్. కే. ఎన్. కేసరి.

ద్వితీయ సంపుటము.

1929—1930.

లోధ్ర ముద్రణాలయము,

మదరాసు.

ర